Journal of Social Sciences Innovations (jssi)

วารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 - มกราคม - กุมภาพันธ์ 2567 Vol.1 No.1 - January - February 2024

ISSN : 3057-0948 (Online)

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการดีอกเตอร์เกษ เลขที่ 1 ม.12 ต.เหล่าต่างคำ อ.โพนพิสัย จ.หนองคาย

DR Ket Institute of Academic Development and Promotion 1 M.12, Laothangkham Sub-district, Phonphisai District, Nong Khai Province, 43120, Thailand. Tel. +6656986356

วารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์

Journal of Social Sciences Innovations

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม - กุมภาพันธ์ 2567)

Vol 1 No.1 (January - February 2024)

ISSN : 3057-0948 (Online)

_* **********_

☞วัตถุประสงค์

วารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์ (Journal of Social Sciences Innovations) มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีทางวิชาการสำหรับการเผยแพร่องค์ความรู้ งานวิจัย และบทความวิชาการที่มุ่งเน้น “นวัตกรรม” ในมิติของสังคมศาสตร์ ทั้งในเชิงแนวคิด ทฤษฎี วิธีวิจัย นโยบาย และการประยุกต์ใช้ในบริบทสังคมร่วมสมัย โดยครอบคลุมประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. นวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) การพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาสังคม ความเหลื่อมล้ำ คุณภาพชีวิต ความยั่งยืนของชุมชน และการพัฒนาสังคมอย่างมีส่วนร่วม

2. การเมือง การปกครอง และนโยบายสาธารณะเชิงนวัตกรรม (Politics, Governance, and Innovative Public Policy) การเมืองการปกครองร่วมสมัย การกระจายอำนาจ การบริหารภาครัฐแนวใหม่ นโยบายสาธารณะ นโยบายเชิงนวัตกรรม และธรรมาภิบาล

3. การบริหารรัฐกิจและการจัดการภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม (Public Administration and Management of Public, Private, and Civil Society Sectors) การบริหารองค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management / New Public Service) และการบริหารเชิงเครือข่าย

4. เศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Economy, Society, and Sustainable Development) เศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

5. การศึกษา นวัตกรรมการเรียนรู้ และการพัฒนาทุนมนุษย์ (Education, Learning Innovation, and Human Capital Development) นโยบายการศึกษา การบริหารการศึกษา นวัตกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาครู ผู้บริหาร และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

6. กฎหมาย สังคม และความยุติธรรม (Law, Society, and Justice) กฎหมายกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สิทธิมนุษยชน ความยุติธรรมทางสังคม กฎหมายกับเทคโนโลยี และการคุ้มครองสิทธิในสังคมร่วมสมัย

7. วัฒนธรรม อัตลักษณ์ และสังคมร่วมสมัย (Culture, Identity, and Contemporary Society) การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ทางสังคม ความหลากหลายทางวัฒนธรรม สื่อ วาทกรรม และสังคมดิจิทัล

8. เทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ และสังคมศาสตร์ (Digital Technology, Artificial Intelligence, and Social Sciences) ผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลและ AI ต่อสังคม การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา กฎหมาย และพฤติกรรมมนุษย์

9. การวิจัยเชิงสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์ (Interdisciplinary Research in Social Sciences) งานวิจัยที่บูรณาการศาสตร์ด้านสังคมศาสตร์กับศาสตร์อื่น เช่น มนุษยศาสตร์ นิติศาสตร์ การศึกษา บริหารธุรกิจ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม

10. บทความวิชาการ บทความวิจัย และบทความปริทัศน์เชิงนวัตกรรม (Academic Articles, Research Articles, and Innovative Review Articles) ครอบคลุมบทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) บทความปริทัศน์ (Review Article) และบทความวิเคราะห์เชิงนโยบายหรือเชิงแนวคิดที่มีคุณค่าทางวิชาการและสังคม

บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) เพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน – ตุลาคม

ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม

☞ เจ้าของ

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ เลขที่ 1 หมู่ที่ 12 ตำบลเหล่าต่างคำ อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย 43120 โทร 061-0186156, 042-650099

Email: socialscienceinnovation.12@gmail.com

Facebook: https://www.facebook.com/photo/?fbid=683892851318394&set=a.683893031318376

Website: https://iadp-institute.org/index.html

☞ ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน

สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย

E-mail: Somchai.dam@mcu.ac.th

☞ บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษฎา ผาทอง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ความเชี่ยวชาญ: รัฐศาสตร์และการเมืองการปกครอง, การบริหารรัฐกิจและการจัดการภาครัฐ, กฎหมาย สังคม และกระบวนการยุติธรรม, นวัตกรรมสังคมและการพัฒนาชุมชน, การศึกษาและการพัฒนาภาวะผู้นำ, การวิจัยทางสังคมศาสตร์และสหวิทยาการ, การพัฒนาองค์ความรู้และการจัดการวารสารวิชาการ
E-mail: ketsada.iadp@gmail.com

☞ กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการส่วนนวัตกรรมทางสังคม
รองศาสตราจารย์ ดร.คิด วรุณดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ความเชี่ยวชาญ: การจัดการเชิงนวัตกรรม, การพัฒนากลยุทธ์องค์กร, การจัดการแบบมีส่วนร่วม, การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการ, การจัดการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
E-mail: dr.kidvarundee@gmail.com

บรรณาธิการส่วนการเมือง การปกครอง และนโยบายสาธารณะเชิงนวัตกรรม
รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ
มหาวิทยาแม่โจ้
ความเชี่ยวชาญ: รัฐศาสตร์และการเมืองการปกครอง, นโยบายสาธารณะและการบริหารรัฐกิจ, การปกครองท้องถิ่นและการพัฒนาพื้นที่, ประชาธิปไตย การมีส่วนร่วม และภาคประชาสังคม, การวิจัยทางสังคมศาสตร์และการวิเคราะห์เชิงนโยบาย, จริยธรรมทางการเมืองและความรับผิดชอบสาธารณะ
E-mail: winit.phacharuen@gmail.com

บรรณาธิการส่วนการบริหารรัฐกิจและการจัดการภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ความเชี่ยวชาญ: การบริหารรัฐกิจและการจัดการภาครัฐ, การจัดการภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม, นโยบายสาธารณะและการพัฒนาองค์กร, การปกครองท้องถิ่นและการพัฒนาพื้นที่, การจัดการทรัพยากรมนุษย์และภาวะผู้นำองค์กร, การวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์และสหวิทยาการ

E-mail: sompong.ke@rmutsb.ac.th

บรรณาธิการส่วนเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ความเชี่ยวชาญ: เศรษฐกิจและการพัฒนาอย่างยั่งยืน, เศรษฐกิจสังคมและความเป็นธรรมทางสังคม, การพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น, นโยบายสาธารณะด้านเศรษฐกิจและสังคม, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคมแห่งการเรียนรู้, การวิจัยเชิงสหวิทยาการด้านเศรษฐกิจและสังคม

E-mail: kanjira9@gmail.com

บรรณาธิการส่วนการศึกษา นวัตกรรมการเรียนรู้ และการพัฒนาทุนมนุษย์

ผศ. ดร.เชวงศักดิ์ พฤกษเทเวศ

วิทยาลัยพิชญบัณฑิต

ความเชี่ยวชาญ: การสร้างนวัตกรรมการบริหาร, การใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการศึกษา, การบริหารแบบมีส่วนร่วม, การบริหารจัดการด้วยข้อมูล, การพัฒนาคุณภาพและความยั่งยืน

E-mail: chawengsak@gmail.com

บรรณาธิการส่วนกฎหมาย สังคม และความยุติธรรม

ดร.เด่นคุณ ธรรมนิตย์ชยุต
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ความเชี่ยวชาญ: กฎหมายกับสังคม, กระบวนการยุติธรรมและความยุติธรรมทางสังคม, กฎหมายมหาชนและสิทธิมนุษยชน, กฎหมายอาญาและอาชญาวิทยาเชิงสังคม, กฎหมายเทคโนโลยี และสังคมดิจิทัล, นโยบายกฎหมายและการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม, การวิจัยทางนิติศาสตร์และสหวิทยาการ

E-mail: denkhun.thummanitchayuth@gmail.com

บรรณาธิการส่วนวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และสังคมร่วมสมัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิภควัธจ์ ภูมพงศ์คชศร
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ความเชี่ยวชาญ: วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม, อัตลักษณ์ทางสังคมและความหลากหลายทางวัฒนธรรม, สื่อ วาทกรรม และการสื่อสารในสังคมร่วมสมัย, สังคมดิจิทัลและวัฒนธรรมออนไลน์, วัฒนธรรม ท้องถิ่น และการพัฒนาชุมชน, สังคมร่วมสมัยกับประเด็นทางสังคมใหม่, การวิจัยทางวัฒนธรรมศึกษาและสหวิทยาการ

E-mail: eitsthailand64@gmail.com

บรรณาธิการส่วนเทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ และสังคมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรคำ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ความเชี่ยวชาญ: เทคโนโลยีดิจิทัลกับสังคมศาสตร์, ปัญญาประดิษฐ์ (AI) กับสังคมและนโยบายสาธารณะ, สังคมดิจิทัลและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม, การวิเคราะห์ข้อมูลและการวิจัยเชิงดิจิทัลด้านสังคมศาสตร์, นวัตกรรมดิจิทัลเพื่อสังคมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน, จริยธรรม กฎหมาย และธรรมาภิบาลด้านเทคโนโลยีและ AI, การวิจัยเชิงสหวิทยาการด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและสังคมศาสตร์

E-mail: w.paisarn@gmail.com

บรรณาธิการส่วนการวิจัยเชิงสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ความเชี่ยวชาญ: การวิจัยเชิงสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์, ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์, การวิจัยเชิงนโยบายและการพัฒนาพื้นที่, การวิจัยเชิงประยุกต์และนวัตกรรมทางสังคม, การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และการบูรณาการองค์ความรู้, จริยธรรมการวิจัยและมาตรฐานวิชาการ, การพัฒนาและบริหารจัดการงานวิจัย

E-mail: zumsa_17@hotmail.com

บรรณาธิการส่วนบทความวิชาการ บทความวิจัย และบทความปริทัศน์เชิงนวัตกรรม

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยะธิดา ปัญญา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ความเชี่ยวชาญ: การพัฒนาบทความวิชาการและบทความวิจัย, บทความปริทัศน์และการสังเคราะห์องค์ความรู้เชิงนวัตกรรม, มาตรฐานการประเมินและกระบวนการพิจารณาบทความ, ระเบียบวิธีวิจัยและการนำเสนอผลการวิจัย, จริยธรรมการวิจัยและการป้องกันการคัดลอกผลงาน, นวัตกรรมการสื่อสารทางวิชาการและการเผยแพร่ความรู้, การบริหารจัดการวารสารและการพัฒนาคุณภาพสิ่งพิมพ์วิชาการ

E-mail: dr.piyatida@gmail.com

☞ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

อาจารย์ สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

E-mail: supattra.tinn@gmail.com

☞ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

วรรณภา บุปผาโสภา

โทร.061-0186156, Line ID: Ketsada11

E-mail: ketsada.iadp@gmail.com

☞ ฝ่ายกฎหมาย

นายชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

☞ พิสูจน์อักษร

สมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

☞ ออกแบบปก

นายสุริยาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

นักวิชาการอิสระ

☞ จัดรูปเล่ม

ศุภมงคล ศรีพิกุล

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ

☞ พิมพ์ที่

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิตอล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 13180 โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์ เป็นฉบับที่ 1 ประจำปีพุทธศักราช 2567 มีจำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 5 เรื่อง เป็นบทความวิจัย จำนวน 2 เรื่อง บทความวิชาการ จำนวน 3 เรื่อง วารสารกำลังพัฒนาปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับทุกระดับ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์ ขอขอบคุณผู้นิพนธ์บทความ ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่านบรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ (ก)

บทบรรณาธิการ (ช)

สารบัญ (ซ)

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 1-18

LEADERSHIP OF WOMEN ADMINISTRATORS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE SA KAEO PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ทักษพร บวรชาติ และ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 2 19-36

DEVELOPMENT OF GOOD GOVERNANCE ADMINISTRATION OF SCHOOL ADMINISTATORS UNDER THE PATHUM THANI PRIMARY EDICATIONAL SERVICE AREA OFFICE DISTRICT 2

กษาปณ์ โพธิ์สวัสดิ์, สุทธิพร บุญส่ง และ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ

การประเมินความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม 37-55

ASSESSMENT OF HEALTH AND WELL-BEING INTELLIGENCE OF UNDERGRADUATE STUDENT AT MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY, NAKHON PATHOM PROVINCE

พระมหาธนากร ธนากโร, กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์, พระสุธีวชิรคุณ, วนาลี พุ่มไพรวัลย์ และ กรรณิการ์ จันทะคัต

กาลามสูตรกับแนวคิดรัฐศาสตร์ตะวันตก: การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบและนัยยะต่อการพัฒนาประชาธิปไตยร่วมสมัย 56-73

KALAMA SUTTA AND WESTERN POLITICAL CONCEPTS: A COMPARATIVE ANALYSIS AND IMPLICATIONS FOR CONTEMPORARY DEMOCRATIC DEVELOPMENT

พงษ์พันธ์ วงศ์หนองเตย และ สุกิจ ชัยมุสิก

บทบาทอาเซียนในการแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ **74-91**

THE ROLE OF ASEAN IN RESOLVING THE SOUTH CHINA SEA DISPUTES

กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์, พระมหาอรุณ ปญฺญารุโณ, พระสุธีวชิรคุณ และ สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน **92-116**

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1*

LEADERSHIP OF WOMEN ADMINISTRATORS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE SA KAEO PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ทักษพร บวรชาติ[1] และ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ[2]

Taksaporn Borwornchart[1] and Pimolpun Phetsombat[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

[1-2]Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand

Corresponding author E-mail: pimolpun_p@rmutt.ac.th

วันที่รับบทความ : 2 มกราคม 2567; วันแก้ไขบทความ 18 กุมภาพันธ์ 2567; วันตอบรับบทความ : 22 กุมภาพันธ์ 2567

Received 2 January 2024; Revised 18 February 2024; Accepted 22 February 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดสถานศึกษา และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ที่มีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสตรี จำนวน 226 คน และผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติ

Citation:

* ทักษพร บวรชาติ และ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2567). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1. วารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์, 1(1), 1-18.

Taksaporn Borwornchart and Pimolpun Phetsombat. (2024). Leadership of Women Administrators of Educational Institutions Under the Sa Kaeo Primary Educational Service Area Office 1. Journal of Social Sciences Innovations, 1(1), 1-18.;

DOI: https://doi.org/10.14456/jssi.2024.1

https://so13.tci-thaijo.org/index.php/jssi

ที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนและแบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดสถานศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่มีความแตกต่างกันตามเพศ และ 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี ได้แก่ (1) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้กำลังใจและเสริมแรงใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาทางบวก ปรับเปลี่ยนและพร้อมที่จะก้าวไปสู่เป้าหมายด้วยกัน (2) ด้านการสร้างแรงจูงใจ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการแสดงความยินดี ยกย่อง ชมเชย และให้กำลังใจ (3) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งหัวหน้างานพร้อมทีม โดยให้หัวหน้างานมีอำนาจในการตัดสินใจ (4) ด้านการสร้างบารมี ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งทางด้านการครองตน ครองคน และครองงาน (5) ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพูดคุยด้วยความเป็นกันเอง เป็นผู้รับฟังที่ดี ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา

คำสำคัญ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1, ภาวะผู้นำ, ผู้บริหารสถานศึกษาสตรี

Abstract

This research aimed to: 1) investigate the leadership of educational institution administrators, 2) compare the leadership of women administrators in educational institutions, classified by gender, educational level, work experience, and size of educational institutions, and 3) explore the guidelines for strengthening the women administrators of educational institutions under the Sa Kaeo Primary Educational Service Area Office 1. The research samples consisted of 226 teachers in the Sa Kaeo Primary Educational Service Area Office 1. The key informants included five administrators. The instruments were

questionnaires and an interview form. To analyze the data, the researcher conducted statistics consisting of frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, analysis of variance, and content analysis for the qualitative study.

The results showed that: 1) women administrators in educational institutions demonstrated overall leadership at a high level. 2) There were no differences in the overall leadership of female administrators in educational institutions, whether categorized by gender, educational level, work experience, and institution size. However, there was a difference categorized by gender. 3) Five categories were covered in the guidelines for bolstering the representation of women in leadership roles in educational institutions: (1) motivation; school administrators needed to kindly support and encourage their staff members to make changes and be prepared to work together for achieving the goals, (2) incentive; school administrators must provide moral support and encouragement as well as congratulations, praise, and admiration, (3) developing a vision; administrators designated supervisors and their teams, giving the group leaders the power and duty to make different judgments, (4) creating prestige; in terms of work control, people control, and self-control, educational administrators must provide an excellent role model for their staff members, (5) human relations; school administrators needed to be friendly, good listener, and offer guidance and counselling.

Keywords: Sa Kaeo Primary Educational Service Area Office 1, Leadership, Women administrators of educational institutions

บทนำ

ระบบราชการไทยได้ปฏิรูปการบริหารภาครัฐแนวใหม่ เน้นการทำงานที่ยึดผลลัพธ์ สามารถสนองความต้องการของประชาชน มุ่งให้เกิดประโยชน์สุขต่อประชาชนเป็นสำคัญ มีการผสมผสานมิติของสตรีและบุรุษในการบริหารจัดการ เสริมสร้างทักษะแก่ข้าราชการ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ตำแหน่งส่งผลให้เกิดผู้นำที่ดีมีคุณธรรม จากในอดีตสตรีไทยมีบทบาทเฉพาะในครอบครัว รับผิดชอบงานบ้านและอบรมสั่งสอนบุตรเท่านั้น เมื่อสภาพเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปสตรีไทยต้องออกมาทำงานนอกบ้านจึงมีบทบาทมากขึ้น ดังนั้นสังคมจึงหันมาสนใจบทบาทสตรีมากขึ้น เปิดโอกาสให้สตรีได้พัฒนาตนเองและประเทศชาติ ปัจจุบันสตรีได้รับการยกย่องให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสังคมให้การยอมรับ ทำให้ความแตกต่างในบทบาททางเพศลดลง และคาดว่าในอนาคตสตรีจะมีโอกาสเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารเท่าเทียมกับบุรุษมากขึ้น

ในปีการศึกษา 2566 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 มีโรงเรียนในสังกัดจำนวนทั้งสิ้น 145 โรงเรียน มีจำนวนครูและบุคลากร จำนวน 1,892 คน และนักเรียน จำนวน 27,176 คน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาสตรี จำนวน 49 คน จากความแตกต่างของการบริหารสถานศึกษาตามบริบทของสถานศึกษา ตลอดจนความพร้อมของสถานศึกษา รวมถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์และผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐานมีผลเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงมีความสำคัญโดยเฉพาะการใช้ภาวะผู้นำในการบริหารสถานศึกษาที่มีบริบทต่างกัน วิธีการนำไปใช้ย่อมมีความแตกต่างกันตามความเหมาะสม ซึ่งภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรีนั้นเป็นเรื่องที่ท้าทายความสามารถในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้วเขต 1 ตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษาที่มีผู้บริหารสถานศึกษาสตรี เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาสตรีและผู้ที่เกี่ยวข้องให้สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายได้อย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดสถานศึกษา

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยแต่ละแนวคิด ทฤษฎี จะเป็นปัจจัยสนับสนุนนำไปสู่การตกผลึกข้อสรุปในการวิจัย โดยแบ่งแนวคิด ทฤษฎี ออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นหัวข้อที่มีการศึกษาและพัฒนามาอย่างต่อเนื่องในด้านวิชาการและการปฏิบัติในองค์กรต่าง ๆ โดยมีแนวคิดและทฤษฎีหลากหลายที่อธิบายถึงลักษณะและปัจจัยที่ทำให้บุคคลสามารถเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพได้ ทฤษฎีเหล่านี้สามารถแบ่งออกเป็นหลายแนวทางสำคัญ ดังนี้

1.1 ทฤษฎีลักษณะบุคคล (Trait Theory)

ทฤษฎีนี้เน้นว่าความเป็นผู้นำเกิดจากลักษณะหรือคุณสมบัติที่ติดตัวบุคคล เช่น ความมั่นใจ ความฉลาด และความสามารถในการตัดสินใจ การวิจัยที่สำคัญ เช่น งานของ Stogdill (1948) ชี้ให้เห็นว่าผู้นำที่ประสบความสำเร็จมักมีคุณลักษณะเฉพาะที่แยกพวกเขาออกจากผู้ตาม

1.2 ทฤษฎีพฤติกรรม (Behavioral Theory)

ทฤษฎีนี้ศึกษาผู้นำในแง่ของพฤติกรรมที่พวกเขาแสดงออกมา แบ่งออกเป็นสองประเภทหลัก คือ 1) พฤติกรรมที่มุ่งเน้นงาน (Task-Oriented) 2) พฤติกรรมที่มุ่งเน้นบุคคล (People-Oriented)

1.3 ทฤษฎีสถานการณ์ (Situational Leadership Theory)

ทฤษฎีนี้เสนอว่าภาวะผู้นำที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ความพร้อมของผู้ตามและลักษณะงาน ตัวอย่างเช่น ทฤษฎีของ Hersey และ Blanchard (1969) เน้นให้ผู้นำปรับสไตล์การนำของตนตามความสามารถและความมุ่งมั่นของทีมการศึกษาที่สำคัญ เช่น Ohio State Leadership Studies (1950s) ชี้ให้เห็นว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพมักมีความสมดุลระหว่างสองประเภทนี้

1.4 ทฤษฎีภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Theory) ทฤษฎีนี้เน้นถึงบทบาทของผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจและเปลี่ยนแปลงผู้ตามเพื่อให้พวกเขาบรรลุเป้าหมายสูงสุด ตัวอย่างเช่น การวิจัยของ Bass (1985) ได้เสนอว่าผู้นำแบบ Transformational มักแสดงพฤติกรรมที่กระตุ้นแรงจูงใจและสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน

1.5 ทฤษฎีภาวะผู้นำแบบรับใช้ (Servant Leadership Theory)

Greenleaf (1977) ได้เสนอแนวคิดว่าผู้นำที่ดีคือผู้ที่มุ่งเน้นการให้บริการแก่ผู้อื่นก่อน โดยเน้นความสำคัญของการพัฒนาผู้ตามและส่งเสริมชุมชน

2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา (Educational Administrators) มีบทบาทสำคัญในการสร้างระบบการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษามีรากฐานจากทั้งศาสตร์การบริหารทั่วไปและการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทเฉพาะของผู้บริหารในบริบทของสถานศึกษา แนวคิดสำคัญสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

2.1 ทฤษฎีการบริหารแบบระบบ (Systems Theory)

ทฤษฎีนี้มองสถานศึกษาเป็นระบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบหลายส่วนที่ทำงานร่วมกัน เช่น นักเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดการปัจจัยต่าง ๆ เพื่อสร้างความสมดุลและบรรลุเป้าหมายขององค์กร เช่น การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

2.2 ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership)

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงจะสร้างแรงบันดาลใจให้ครูและบุคลากรมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน และกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในสถานศึกษา งานวิจัยของ Leithwood และ Jantzi (2000) ระบุว่าภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษามีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของครูและความสำเร็จของนักเรียน

2.3 ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงการสอน (Instructional Leadership)

แนวคิดนี้มุ่งเน้นที่การบริหารงานเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนโดยตรง ผู้บริหารต้องสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครู การวางแผนหลักสูตร และการประเมินผลการสอน งานวิจัยของ Hallinger และ Murphy (1985) เสนอกรอบแนวคิดในการวัดผลภาวะผู้นำเชิงการสอนผ่านสามมิติหลัก ได้แก่ การนิเทศการสอน การจัดการหลักสูตร และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

2.4 ทฤษฎีการบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Human Relations Theory)

แนวคิดนี้เน้นว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากร การสร้างความไว้วางใจ และการสนับสนุนความต้องการทางจิตใจของครูและบุคลากร เพื่อเพิ่มความร่วมมือและประสิทธิภาพในองค์กร

2.5 ทฤษฎีการบริหารเชิงกระบวนการ (Process Leadership Theory)
แนวคิดนี้เสนอว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารโดยใช้กระบวนการต่าง ๆ เช่น การวางแผน การจัดองค์กร การนำ การควบคุม และการประเมินผล เพื่อสร้างระบบที่สนับสนุนการบรรลุเป้าหมายในระยะยาว

2.6 แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Leadership)

ผู้บริหารสถานศึกษาที่ใช้แนวคิดนี้จะให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดนโยบายในสถานศึกษา แนวคิดนี้ช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและเพิ่มความมุ่งมั่นของบุคลากร

กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำและการบริหารสถานศึกษาเป็นหัวข้อสำคัญที่ได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง เนื่องจากมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรและการพัฒนาสถานศึกษา ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำได้เสนอแนวทางต่าง ๆ ในการอธิบายว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพควรมีลักษณะและพฤติกรรมอย่างไร รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นผู้นำที่ดี

หนึ่งในทฤษฎีสำคัญคือ ทฤษฎีลักษณะบุคคล (Trait Theory) ซึ่งเชื่อว่าผู้นำที่ประสบความสำเร็จมีคุณสมบัติเฉพาะ เช่น ความมั่นใจ ความฉลาด และความสามารถในการตัดสินใจ อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีนี้ถูกพัฒนาต่อเป็น ทฤษฎีพฤติกรรม (Behavioral Theory) ที่เน้นศึกษาพฤติกรรมของผู้นำ โดยแบ่งออกเป็นพฤติกรรมที่มุ่งเน้นงานและพฤติกรรมที่มุ่งเน้นคน นอกจากนี้ ทฤษฎีสถานการณ์ (Situational Leadership Theory) ยังเน้นให้ผู้นำปรับตัวตามสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

ในบริบทของสถานศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำเชิงการสอน (Instructional Leadership) และ ภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ได้รับความสนใจอย่างมาก ภาวะผู้นำเชิงการสอนเน้นการบริหารเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนโดยตรง เช่น การพัฒนาวิชาชีพครูและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ขณะที่ภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงมุ่งสร้างแรงบันดาลใจและเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในองค์กร

อีกแนวคิดสำคัญคือ การบริหารแบบระบบ (Systems Theory) ที่มองสถานศึกษาเป็นระบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบหลายส่วน เช่น ครู นักเรียน และชุมชน ผู้บริหารต้องสร้างความสมดุลระหว่างปัจจัยเหล่านี้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน รวมถึงแนวคิด การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Leadership) ซึ่งให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

โดยสรุป แนวคิดและทฤษฎีเหล่านี้ช่วยให้เข้าใจถึงบทบาทและลักษณะของผู้นำและผู้บริหารสถานศึกษาในมิติต่าง ๆ และเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของสังคมได้อย่างเหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครู ที่มีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 จำนวน 538 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครู ที่มีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 จำนวน 226 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล การทดสอบความเชื่อมั่นโดยรวมมีค่าตั้งแต่ .99 ขึ้นไปทุกด้าน ซึ่งถือว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามจากการคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ วิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรีมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าโดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรีจำแนกตามเพศและขนาดสถานศึกษาโดยการทดสอบด้วยค่าที ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน และวิเคราะห์แนว

ทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรีโดยการนำแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและนำข้อมูลมาสังเคราะห์เป็นความเรียง

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสร้างแรงจูงใจ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ และด้านการสร้างบารมี ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ โดยการวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 75.22 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 82.74 ประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 52.21 และอยู่ในสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 80.09

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ตามเพศ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนตามขนาดสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี ได้แก่ (1) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้กำลังใจและเสริมแรงใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาทางบวก ปรับเปลี่ยนและพร้อมที่จะก้าวไปสู่เป้าหมายด้วยกัน (2) ด้านการสร้างแรงจูงใจ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการแสดงความยินดี ยกย่อง ชมเชย และให้กำลังใจ (3) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งหัวหน้างานพร้อมทีม โดยให้หัวหน้างานมีอำนาจในการตัดสินใจ (4) ด้านการสร้างบารมี ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งทางด้านการครองตน ครองคน และครองงาน (5) ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพูดคุยด้วยความเป็นกันเอง เป็นผู้รับฟังที่ดี ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา

อภิปรายผล

การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ด้านการสร้างบารมี และด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสตรีให้ความสำคัญในเรื่องการสร้างบรรยากาศในที่ทำงานให้เหมือนเป็นครอบครัว ตั้งมาตรฐานในการทำงานไว้สูงเพื่อกระตุ้นและท้าทายความสามารถของผู้ร่วมงาน สร้างเจตคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา ให้ความสำคัญต่อความสำเร็จของงานและเพื่อนร่วมงาน กระตุ้นให้ผู้ร่วมงานทำงานกันเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤทัยรัตน์ ดีภัย (2563) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสตรีส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสตรีในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. จากการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดสถานศึกษา สามารถสรุปได้ดังนี้

(1) ครูที่มีเพศต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ในปัจจุบันความแตกต่างระหว่างเพศ สังคมมีการยอมรับมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความเสมอภาคในสังคม ทั้งด้านการปฏิบัติงาน สิทธิต่าง ๆ ทำให้สตรีได้รับโอกาสขึ้นมาดำรงตำแหน่งในระดับสูงและปฏิบัติงานสำคัญ ๆ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของสตรีในการบริหารจัดการองค์กร และแสดงให้เห็นว่าครูทั้งเพศชายและเพศหญิง ยอมรับในตัวของผู้บริหารสถานศึกษาสตรีมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี จันทะลับ (2553) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร

สถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ โดยครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกัน

(2) ครูที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 มีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้นกับครู ให้กำลังใจและเสริมแรงให้กับครูอยากอุทิศตนให้กับการทำงาน มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม กระจายอำนาจในการดำเนินงานต่าง ๆ รวมถึงอำนาจในการตัดสินใจ เป็นแบบอย่างที่ดี รับฟัง ให้คำแนะนำและร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อผลสำเร็จของงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรภัค ปิ่นกำลัง (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม พบว่า ผู้บริหารควรเปิดให้โอกาสผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานมีการวางแผนการดำเนินงานและประเมินผลโดยใช้วิธีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกำหนดเป้าหมาย ให้อิสระในการปฏิบัติงานเปิดโอกาสผู้ร่วมงานได้แสดงความสามารถในการปฏิบัติงานแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานควบคุมการปฏิบัติงานของทีมงานเพื่อความร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและการบริหารการศึกษาของโรงเรียนตามแผนดำเนินงานของโรงเรียนต่อไป ผลการเปรียบเทียบครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันไม่แตกต่างกัน

(3) ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ 0.05 ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประสบการณ์ในการทำงานไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของครูในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาสตรีในการเป็นผู้นำบุคคลในองค์กรของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรอุมา ศรีประทุมวงศ์ และคณะ (2562) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู ครูอาสาสมัคร

การศึกษานอกโรงเรียน ครู กศน.ตำบลและครูประจำศูนย์การเรียนชุมชน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ไม่แตกต่างกัน

(4) ครูที่ทำงานในขนาดของสถานศึกษาที่ต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 แตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขนาดของสถานศึกษาที่แตกต่างกัน ภารกิจมีในการปฏิบัติงานย่อมแตกต่างกัน ดังนั้นการบริหารงานจึงต้องปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และสภาพแวดล้อมซึ่งสอดคล้องกับ วรุจ วรดล (2563) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานให้เกิดขึ้น แรงบันดาลใจเกิดจากการสร้างแรงจูงใจที่ดี อยากปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ มีวิสัยทัศน์ในการทำงานที่ชัดเจน ยกย่อง ชมเชย ให้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เป็นแบบอย่างที่ดี พูดคุย รับฟังอย่างเป็นกันเองกับผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสร้างแรงบันดาลใจที่ดีจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีกำลังใจในการปฏิบัติงานมุ่งความสำเร็จของงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมชาย เทพแสง (2560) ที่สรุปว่าการสร้างแรงบันดาลใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้นำร่วมสมัยสามารถบริหารงานได้สำเร็จ มีวิธีการกระตุ้นให้บุคลากรตอบสนองอย่างมีทิศทางไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ เกิดความท้าทายในผลสำเร็จของงาน การแสดงความยินดี ให้ขวัญกำลังใจ สนับสนุนงบประมาณ เป็นการสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับผู้ใต้บังคับบัญชามีกำลังใจในการปฏิบัติงานและปฏิบัติงานได้อย่างคล่องตัว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชญา พรหมเจริญ (2564) กล่าวว่า การสร้างแรงจูงใจของผู้บริหารสถานศึกษาสตรีพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสตรีได้มีการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ มอบรางวัล ชื่นชมและแสดงความยินดี ให้ครูรู้สึกภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง สร้างแรงจูงใจในการขับเคลื่อนงานเพื่อเป้าหมาย มีการกระจายอำนาจให้หัวหน้างานเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจและทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรีในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 มีความโดดเด่นที่ผสานทั้งลักษณะเฉพาะของผู้นำสตรีและบริบทท้องถิ่น การสร้างองค์ความรู้ใหม่นี้จะช่วยให้เข้าใจลักษณะเฉพาะที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาในพื้นที่ดังกล่าว โดยอาจแบ่งแนวทางศึกษาและประยุกต์ได้ในมิติสำคัญดังนี้

1. ลักษณะเฉพาะของภาวะผู้นำสตรี

ผู้บริหารสถานศึกษาสตรีมักแสดงความเป็นผู้นำที่มีความอ่อนไหวทางอารมณ์ (Emotional Sensitivity) มีความเห็นอกเห็นใจ และมุ่งเน้นความสัมพันธ์กับบุคลากรในองค์กร (Relationship-Oriented Leadership) สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและความร่วมมือในทีม นอกจากนี้ ยังมีความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงบูรณาการ (Integrative Problem-Solving) ซึ่งเหมาะสมกับบริบทสถานศึกษาที่ต้องการการตัดสินใจแบบรอบด้าน

2. ความเป็นผู้นำที่เชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่น

ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและสังคม ผู้บริหารสถานศึกษาสตรีมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงความแตกต่างเหล่านี้ให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Communication) และการนำแนวทางที่เคารพความหลากหลายมาใช้ เช่น การส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาที่เท่าเทียมและการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียน

3. การส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership)

ผู้บริหารสถานศึกษาสตรีในพื้นที่นี้มักแสดงบทบาทของผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Leadership) และส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเอง เช่น การพัฒนาครูผ่านการฝึกอบรม การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในโรงเรียน และการผลักดันให้บุคลากรกล้าที่จะนำนวัตกรรมทางการศึกษาเข้ามาใช้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

4. การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Leadership)

หนึ่งในจุดเด่นของผู้บริหารสถานศึกษาสตรีคือการเปิดโอกาสให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดนโยบายในโรงเรียน แนวทางนี้ช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Ownership) และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

5. การเน้นพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเท่าเทียม

ผู้บริหารสถานศึกษาสตรีในบริบทนี้มักให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนที่ขาดแคลน เช่น การจัดหาอาหารกลางวัน การส่งเสริมสุขอนามัยในโรงเรียน และการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงความมุ่งมั่นของผู้นำที่เน้นการดูแลในระดับบุคคลและสร้างโอกาสให้กับนักเรียนทุกคน

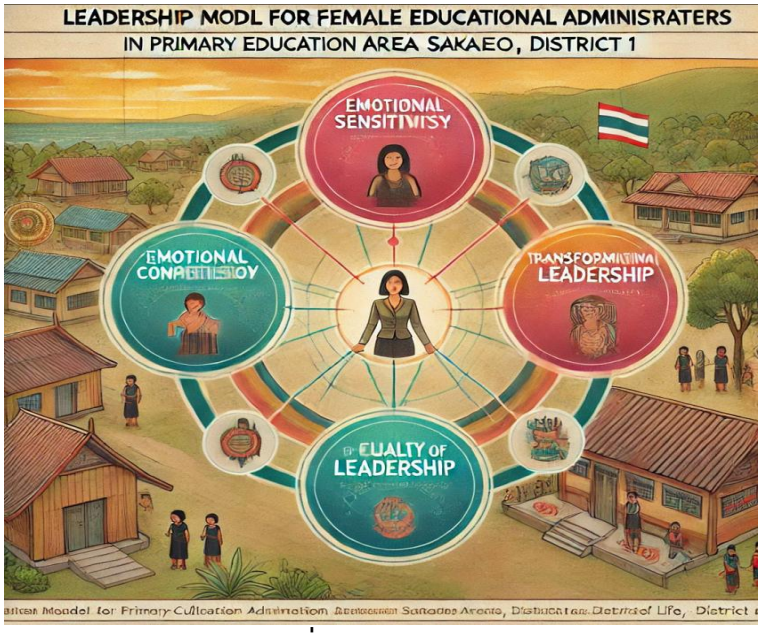

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ช่วยชี้ให้เห็นถึงแนวทางการบริหารที่เหมาะสมสำหรับผู้นำสตรีในสถานศึกษา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการสร้างความเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกแก่ชุมชนในพื้นที่สระแก้วอย่างยั่งยืนมีและข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่

1.1 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้คำพูดและการกระทำที่ปลุกขวัญและให้กำลังใจในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น

ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติงานในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้นั้นขึ้นอยู่กับการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษาให้เกิดขึ้นกับผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถปฏิบัติงานออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ด้านการสร้างแรงจูงใจ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างแรงจูงใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นกลยุทธ์เพื่อกระตุ้นการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานให้ไปสู่เป้าหมาย การสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยการมอบรางวัล การกล่าวชื่นชมแสดงความยินดี ให้รู้สึกภาคภูมิใจและมีกำลังใจในการปฏิบัติงาน

1.3 ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเพิ่มอำนาจให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีอิสระในการปฏิบัติงานมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกระจายงานในหน้าที่ที่รับผิดชอบ แบ่งงานตามหน้าที่ตามศักยภาพของแต่ละบุคคลให้อิสระกับผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การทำงานไปสู่เป้าหมายโดยมุ่งความสำเร็จของงานเป็นสำคัญ

1.4 ด้านการสร้างบารมี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงบทบาทของการเป็นผู้นำองค์กรต่อผู้ใต้บังคับบัญชา มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างบารมี ซึ่งเป็นพฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงบทบาทของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา โน้มน้าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความศรัทธาต่อตนเองในการทำงานเกิดการยอมรับนับถือ

1.5 ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษารับฟังปัญหาและแนวทางแก้ไขจากผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างความเป็นกันเองโดยการแสดงออกอย่างจริงใจ รับฟังอย่างมีเมตตาเพื่อให้ได้มาซึ่งความเชื่อใจเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความไว้วางใจและสามารถทำงานร่วมกันได้

2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ด้านสร้างแรงบันดาลใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด จึงควรทำการศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา โดยวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องมากขึ้น

2.2 ควรศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาบุรุษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสตรีกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาบุรุษ

เอกสารอ้างอิง

พิชญา พรหมเจริญ. (2564). ภาวะผู้นำของสตรีในบทบาทการบริหารสถานศึกษา ระดับโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. ใน *สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฤทัยรัตน์ ดีภัย. (2563). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสตรีส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 20(4), 25.*

วรุจ วรดล. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำวิถีทางเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 8(32), 250.

สุภาวดี จันทะลับ. (2553). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สมชาย เทพแสง. (2560). การบริหารและการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

อมรภัค ปิ่นกำลัง. (2562). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อรอุมา ศรีประทุมวงศ์ และคณะ. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ,* 9(33), 120.

Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations.* New York: Free Press.

Fayol, H. (1916). *General and Industrial Management.* London: Pitman.

Fleishman, E. A., & Harris, E. F. (1962). Patterns of leadership behavior related to employee grievances and turnover. *Personnel Psychology*, 15, 43–56.

Greenleaf, R. K. (1977). *Servant Leadership: A Journey into the Nature of Legitimate Power and Greatness.* New York: Paulist Press.

Hallinger, P., & Murphy, J. (1985). Assessing the instructional management behavior of principals. *Elementary School Journal*, 86(2), 217–247.

Hersey, P., & Blanchard, K. H. (1969). Life cycle theory of leadership. *Training and Development Journal*, 23(5), 26–34.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2012). *Educational Administration: Theory, Research, and Practice.* New York: McGraw-Hill.

Leithwood, K., & Jantzi, D. (2000). The effects of transformational leadership on organizational conditions and student engagement. *Journal of Educational Administration*, 38(2), 112–129.

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–396.

Stogdill, R. M. (1948). Personal factors associated with leadership: A survey of the literature. *Journal of Psychology*, 25, 35–71.

Vroom, V. H., & Yetton, P. W. (1973). *Leadership and Decision-Making.* Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 2*

DEVELOPMENT OF GOOD GOVERNANCE ADMINISTRATION OF SCHOOL ADMINISTATORS UNDER THE PATHUM THANI PRIMARY EDICATIONAL SERVICE AREA OFFICE DISTRICT 2

กษาปณ์ โพธิ์สวัสดิ์[1], สุทธิพร บุญส่ง[2] และ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ[3]

Kasab Posawat[1], Sutthiporn Boonsong[2] and Pimolpun Phetsombat[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

[1-3]Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Thailand

Corresponding Author's Email: pimolpun_p@mail.rmutt.ac.th

วันที่รับบทความ : 12 มกราคม 2567; วันแก้ไขบทความ 21 กุมภาพันธ์ 2567; วันตอบรับบทความ : 24 กุมภาพันธ์ 2567

Received 12 January 2024; Revised 21 February 2024; Accepted 24 February 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษา 1) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 2) แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 297 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 และศึกษานิเทศก์ รวมจำนวน 5

Citation:

* กษาปณ์ โพธิ์สวัสดิ์, สุทธิพร บุญส่ง และ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2567). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 2. วารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์, 1(1), 19-36.

Kasab Posawat, Sutthiporn Boonsong and Pimolpun Phetsombat. (2024). Development of Good Governance Administration of School Administators Under the Pathum Thani Primary Edicational Service Area Office District 2. Journal of Social Sciences Innovations, 1(1), 19-36.;

DOI: https://doi.org/10.14456/jssi.2024.2

https://so13.tci-thaijo.org/index.php/jssi

ท่าน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล พบว่า (1) ด้านหลักการตอบสนอง ผู้บริหารต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (2) ด้านหลักภาระรับผิดชอบ ผู้บริหารต้องส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมในสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการที่เป็นระบบ (3) ด้านหลักความโปร่งใส ผู้บริหารต้องเปิดเผยข้อมูลอย่างครบถ้วนคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารต้องเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (5) ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหารต้องป้องกันการทุจริตและยึดมั่นในกฎหมาย เผยแพร่ข้อมูลและระเบียบข้อบังคับ (6) ด้านหลักความเสมอภาค ผู้บริหารจัดการข้อร้องเรียนอย่างเป็นระบบและรวดเร็ว สร้างความยุติธรรมและความเท่าเทียมในสถานศึกษา

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล, ผู้บริหารสถานศึกษา, สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

Abstract

This research aimed to 1) investigate the good governance administration of school administrators under the Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 2 and 2) explore the guidelines for the development of good governance administration for school administrators under the Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 2. The research sample derived from the simple random sampling consisted of 297 teachers at the Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 2, which was obtained via simple random sampling. The instruments were questionnaires with a reliability value of 0.98 and interview forms. To analyze the data, the researcher conducted statistics consisting of frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis for the qualitative study.

The findings revealed that 1) school administrators demonstrated effective governance at a generally high level. 2) The six aspects that comprised the guidelines for the establishment of good governance administration were: (1) Responsiveness: Administrators ought to pay close attention to stakeholder comments and adhere to the law. (2) Accountability: Using methodical procedures, administrators must encourage creative development in educational establishments. (3) Transparency: In order preserve personal information, administrators must provide all relevant information. (4) Participation: Administrators have to give all parties involved the chance to have an impact concerning the way decisions were reached. (5) The rule of law: Administrators were responsible for guarding against corruption, abiding by the law, and sharing guidelines and information. (6) Equity: Establishing equity and impartiality inside the school, administrators addressed complaints in a methodical and timely manner.

Keywords: Good Governance, Administrator, Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 2

บทนำ

หลักธรรมาภิบาลในประเทศไทยถูกใช้ครั้งแรกในวิกฤติเศรษฐกิจปี 2540 เพื่อเป็นแนวทางในการตอบสนองและแก้ไขปัญหาระบบการบริหารจัดการของประเทศที่มีสาเหตุหลักมาจากการบริหารจัดการที่มีความบกพร่อง การกระทำผิดและขาดจริยธรรม ประเทศไทยจึงดำเนินการปฏิรูปในหลายด้านทั้งการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการ การพัฒนาบุคลากร การสร้างความโปร่งใสและความยุติธรรมในการตัดสินใจ รวมทั้งการเสริมสร้างการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การดำเนินการเหล่านี้จะช่วยสร้างระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2552) การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 13 พ.ศ.2566-2570) เน้นให้ผู้บริหารมีแนวทางในการดำเนินงานที่เป็นระบบและมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การประยุกต์ใช้หลักธรร

มาภิบาลในการบริหารจัดการจึงไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และการตัดสินใจเท่านั้น แต่ยังส่งผลดีต่อความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ประเทศไทยยังมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการตอบโจทย์ประชาชน สอดคล้องกับองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International หรือ TI) ได้จัดอันดับผลการสำรวจดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perception Index หรือ CPI) จาก 180 ประเทศทั่วโลก พบว่า ปี 2566 ค่าดัชนีของประเทศไทยมีค่าที่ 35 คะแนน ลดลงจาก 36 คะแนน ในปี 2565 (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ, 2567) สะท้อนว่าภาครัฐยังขาดการมุ่งเน้นการประสานการดำเนินงานกับทุกภาคส่วนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) การศึกษาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 - 2544 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 - 2549 ได้กำหนดว่าการบริหารจัดการประเทศต้องเสริมสร้างหลักธรรมาภิบาลให้เข้มแข็ง เพื่อให้เกิดระบบบริหารจัดการที่ดี สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 (พ.ศ. 2566-2570) รัฐบาลไทยได้ตั้งเป้าหมายให้ประเทศไทยปลอดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยเน้นการสร้างวัฒนธรรมและพฤติกรรมความซื่อสัตย์สุจริต ผ่านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา มุ่งเน้นการปลูกฝังค่านิยมแก่เยาวชน ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความโปร่งใส และซื่อสัตย์ การเน้นย้ำเรื่องนี้ในระบบการศึกษาถือเป็นหน้าที่สำคัญ ในการสร้างสังคมที่มีธรรมาภิบาล (เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2, 2566)

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีศักยภาพทางการบริหารจัดการสถานศึกษาทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม ยึดหลักธรรมาภิบาลเป็นแนวปฏิบัติ ทำให้ผู้วิจัยสนใจทำการศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

เพื่อให้เกิดความชัดเจนในเนื้อหาของการวิจัย ได้นำเสนอแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึง หลักการบริหารจัดการที่โปร่งใส มีความรับผิดชอบ ยึดมั่นในหลักนิติธรรม และคำนึงถึงส่วนรวม แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมความยั่งยืนในองค์กร สังคม และประเทศชาติ โดยเฉพาะในยุคที่การบริหารจัดการมีความซับซ้อนมากขึ้น

วรเดช จันทรศร (2550) ได้นิยามว่าหลักธรรมาภิบาลเป็น เครื่องมือที่ช่วยปรับปรุงการบริหารจัดการในองค์กรของรัฐและเอกชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

World Bank (1992) ได้กล่าวถึงธรรมาภิบาลว่าเป็น กระบวนการและโครงสร้างที่ช่วยให้การบริหารจัดการทรัพยากรเกิดผลสูงสุด พร้อมทั้งส่งเสริมความยุติธรรมและความยั่งยืน

หลักการสำคัญของธรรมาภิบาล

1) ความโปร่งใส (Transparency) การเปิดเผยข้อมูลและกระบวนการให้สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งช่วยลดการทุจริตและเพิ่มความไว้วางใจ

2) ความรับผิดชอบ (Accountability) ผู้บริหารต้องรับผิดชอบต่อผลของการตัดสินใจ

3) การมีส่วนร่วม (Participation) การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาท

4) หลักนิติธรรม (Rule of Law) การยึดมั่นในกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม

5) ความเท่าเทียม (Equity) การจัดสรรโอกาสและทรัพยากรอย่างเท่าเทียม

6) ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าเพื่อบรรลุเป้าหมาย

2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำที่ทำหน้าที่วางแผน จัดการ ประสานงาน และควบคุมการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องเป็นผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจและส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของครู นักเรียน และชุมชนที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา

1) ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership Theory)

Nanus (1992) ชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสามารถสื่อสารให้บุคลากรทุกฝ่ายเข้าใจ เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในองค์กร

2. ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Theory)

Burns (1978) และ Bass (1985) กล่าวถึงภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงที่เน้นการสร้างแรงบันดาลใจ การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร

3) ทฤษฎีการจัดการโดยเน้นผลลัพธ์ (Result-Based Management Theory)

ทฤษฎีนี้เน้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนและดำเนินงานโดยมีเป้าหมายที่วัดผลได้ชัดเจน Kaplan and Norton (1996) ได้นำเสนอเครื่องมือ Balanced Scorecard เพื่อช่วยผู้บริหารประเมินผลการดำเนินงานในเชิงรอบด้าน

4) ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ (Situational Leadership Theory)

Hersey and Blanchard (1969) เสนอว่าผู้บริหารต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำตามสถานการณ์และความพร้อมของบุคลากร

5) ทฤษฎีระบบ (Systems Theory)

เน้นว่าการบริหารสถานศึกษาคือการทำงานของระบบที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างบุคลากร ทรัพยากร และกระบวนการ

กล่าวโดยสรุป ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีหน้าที่ในการวางแผน จัดการ ประสานงาน และควบคุมการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ทั้งในด้านการเรียนการสอน การบริหารบุคลากร และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน บทบาทของผู้บริหารจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการดูแลการดำเนินงาน

ทั่วไป แต่ยังต้องเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กร

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สามารถกำหนดเป้าหมายและแนวทางพัฒนาที่เหมาะสม รวมถึงการสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรสามารถทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายองค์กร ความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์จึงอยู่ที่การนำพาองค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก ขณะเดียวกัน ผู้บริหารยังต้องมีความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์ โดยเลือกใช้วิธีการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาที่ดีควรให้ความสำคัญกับการวัดผลและประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนและดำเนินงานโดยยึดเป้าหมายที่วัดผลได้จึงเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ ผู้บริหารต้องส่งเสริมความร่วมมือระหว่างบุคลากรในสถานศึกษาและชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน

โดยรวมแล้ว ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพคือผู้ที่สามารถเป็นผู้นำทั้งในด้านวิชาการ การบริหารทรัพยากร และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การมีวิสัยทัศน์ การปรับตัวต่อสถานการณ์ และความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การบริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในยุคปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 1,287 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 297 คน ทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เกณฑ์การให้คะแนนแบบ Likert Scale 5 ระดับการทดสอบความเชื่อมั่น (Cronbach’s Alpha) โดยรวมมีค่าตั้งแต่ .98 ขึ้นไปทุกด้าน ซึ่งถือว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ (พิมลพรรณ เพชรสมบัติ, 2561) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Index of

Item Objective Congruence: IOC) และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม จากการคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์การบริหารตามหลักธรรมภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล โดยนำแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และนำข้อมูลมาสังเคราะห์เป็นความเรียง

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 74.43 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 74.16 ประสบการณ์ในการทำงาน 5 – 10 ปี จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 42.09 และอยู่ในอำเภอลำลูกกา และอำเภอธัญบุรี จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 40.07

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา

ที่	การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา	n=297		ระดับทักษะดิจิทัล	อันดับที่
		$\bar{x}$	S.D.		
1.	ด้านหลักการตอบสนอง (X_1)	4.32	0.69	มาก	5
2.	ด้านหลักภาระรับผิดชอบ (X_2)	4.28	0.66	มาก	6
3.	ด้านหลักความโปร่งใส (X_3)	4.36	0.67	มาก	1
4.	ด้านหลักการมีส่วนร่วม (X_4)	4.36	0.73	มาก	2
5.	ด้านหลักนิติธรรม (X_5)	4.35	0.77	มาก	3
6.	ด้านหลักความเสมอภาค (X_6)	4.33	0.78	มาก	4
	รวม	**4.33**	**0.72**	**มาก**	

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

($\bar{x}$ =4.33, S.D.=0.72) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักความโปร่งใส มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ =4.36, S.D.=0.67) รองลงมา คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ =4.36, S.D.=0.73) และด้านหลักภาระรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x}$ =4.28, S.D.=0.66)

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 สามารถสรุปแนวทางทางการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ได้ดังนี้

1) ด้านการตอบสนอง ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติตามกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัด ควบคู่กับการรับฟังและเรียนรู้ความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการตอบสนองที่มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงทุกกลุ่มจะช่วยสร้างความไว้วางใจและการยอมรับจากผู้ปกครองและชุมชน นอกจากนี้ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้รับบริการผ่านการติดตามและปรับปรุงการให้บริการอย่างสม่ำเสมอเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างการยอมรับและความไว้วางใจให้กับโรงเรียน

2) ด้านหลักภาระรับผิดชอบ สถานศึกษาต้องใช้เทคนิคและกระบวนการที่เป็นระบบในการพัฒนานวัตกรรมและการทำงานในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยการทำความเข้าใจผู้รับบริการ การกำหนดปัญหา การระดมความคิดการสร้างต้นแบบ และนำไปปฏิบัติจริงเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสะท้อนคิดเพื่อปรับปรุงกระบวนการบริหารให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้การศึกษาและปรับใช้แนวคิดจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ส่งเสริมความรู้และการพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่องในหมู่ครูและบุคลากร และสร้างวัฒนธรรมที่เปิดรับนวัตกรรมในสถานศึกษา รวมถึงการวางแผนและกำหนดความรับผิดชอบอย่างชัดเจน เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ด้านหลักความโปร่งใส ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเปิดเผยข้อมูลของสถานศึกษาอย่างครบถ้วนและเข้าถึงได้ง่ายผ่านหลายช่องทาง เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถรับทราบข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและสะดวก จัดทำนโยบายและมาตรการในการจัดเก็บและคุ้มครองข้อมูลให้ปลอดภัย เช่น การเข้ารหัสข้อมูล, การล็อกหน้าจอคอมพิวเตอร์ และการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูล มีการอบรมผู้เกี่ยวข้องในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างสม่ำเสมอเพื่อป้องกันการละเมิดข้อมูล และหากเกิดเหตุการณ์ละเมิดควรแจ้งเจ้าของข้อมูล และ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเร็วที่สุด เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสถานศึกษา

4) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินงานอย่างเต็มที่ โดยผู้บริหารควรจัดให้มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ เช่น การประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาและการประชุมผู้ปกครองอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง รวมถึงการประชุมกับภาคี 4 ฝ่ายและหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนา และแก้ไขปัญหาร่วมกัน การมีส่วนร่วมควรครอบคลุมทั้งการรับรู้ข่าวสาร การปรึกษาหารือ และการประชุมรับฟังความคิดเห็น เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจถึงโครงการหรือกิจกรรมของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและสามารถ ร่วมตัดสินใจในการดำเนินการต่าง ๆ นอกจากนี้ ควรเปิดช่องทางการติดต่อสื่อสารอื่น ๆ เช่น ไลน์ หรือสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนสามารถเสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือคำติชมได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

5) ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาต้องป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตหรือการละเมิดกฎหมายภายในโรงเรียนอย่างเคร่งครัด โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างเป็นระบบ และมีการใช้หลักธรรมาภิบาลเป็นแนวทางในการป้องกันการทุจริตในการดำเนินงานควรมีแผนปฏิบัติการประจำปีที่ผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา และแต่งตั้งคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการดำเนินงานพัสดุ การเงิน และบัญชี ซึ่งต้องแยกหน้าที่และบุคคลอย่างชัดเจน และมีการตรวจสอบการดำเนินงานโดยกลุ่มตรวจสอบภายใน จากสำนักงานเขตพื้นที่ นอกจากนี้ ควรเน้นการสร้างความเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารครูและบุคลากรในสถานศึกษา ตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของกระทรวงศึกษาธิการรวมถึงการเผยแพร่ระเบียบปฏิบัติและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทราบโดยทั่วกัน พร้อมกับการประชุมเพื่อชี้แจงและสร้างจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติงานอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเป็นปัจจุบัน

6) ด้านความเสมอภาค บริหารสถานศึกษาต้องมีกระบวนการที่ชัดเจนในการจัดการข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติ โดยการสร้างช่องทางที่สะดวกในการรับข้อร้องเรียน การประชุมและรับฟังความคิดเห็นจากคณะครูและบุคลากร การพิจารณา และแก้ไขข้อร้องเรียนอย่างรวดเร็วและเป็นระบบ การเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาพูดคุยและหาข้อสรุปรวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลและการฝึกอบรมเพื่อให้ทุกคนมีความเข้าใจและปฏิบัติตามแนวทาง

เดียวกัน การดำเนินการเหล่านี้จะช่วยสร้างความยุติธรรมและความโปร่งใสในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาจากผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีความตระหนักรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง นำไปสู่การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบอย่างเข้มงวด นอกจากนี้ การสนับสนุนจากภาครัฐและชุมชนยังมีส่วนช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมตอบสนองต่อปัญหา และความต้องการได้อย่างเหมาะสม การรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความพร้อมในการบริหารจัดการสถานศึกษา นำไปสู่การสร้างและส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ ช่วยให้การบริหารงานทุกด้านเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของเสียงทิพย์ มัยวงค์ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำชของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 พบว่า พฤติกรรมผู้นำกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของปริญญา ยกพล (2566) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับความพึงพอใจของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉราพร กรึงไกร (2558) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 พบว่า โรงเรียนมีสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนการปฏิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

แนวทางการพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัด พร้อมกับเปิดโอกาสให้บุคลากร ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผนการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมนี้ทำให้ทุกฝ่ายมีบทบาทในการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งส่งผลดีต่อความไว้วางใจและการยอมรับจากชุมชน การประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่ครบถ้วน เข้าถึงได้ง่าย และมีมาตรการคุ้มครองข้อมูลอย่างเคร่งครัดสนับสนุนภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่สถานศึกษา ผู้บริหารต้องส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมและพัฒนางานภายในโรงเรียน โดยใช้กระบวนการอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารต้องยึดมั่นในหลักความโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลสำคัญให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างตรงไปตรงมา เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายสามารถร้องเรียน หรือแสดงความคิดเห็น สร้างความเข้าใจร่วมกันในกลุ่มครูและบุคลากรเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ตามกฎหมายและข้อบังคับ เป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างความยุติธรรมในองค์กร การกำหนดนโยบายและแนวทางการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลส่งเสริมให้การบริหารงานภายในสถานศึกษาเป็นไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพฑูรย์ บัวชิด (2550) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารมีความตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบ มีการกำหนดผู้รับผิดชอบและวันเวลาในการทำงานที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีการปลูกจิตสำนึกให้มีความเอาใจใส่ต่องาน มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ให้ความร่วมมือในการทำงานที่ดี ทำงานเป็นทีม โดยเน้นให้คำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นหลัก และสอดคล้องกับงานวิจัยของอาคม มากมีทรัพย์ (2556) ที่สรุปว่า ความรับผิดชอบเป็นพฤติกรรมที่สำคัญยิ่ง เพราะ ถ้าผู้บริหารคนใดขาดความรับผิดชอบ ยิ่งทำให้ขาดความศรัทธา ขาดการยอมรับนับถือ ขาดความเชื่อมั่น ยิ่งส่งผลต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียน ถ้าผู้บริหารโรงเรียนมีความรับผิดชอบจะส่งผลให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความรับผิดชอบตามไปด้วย ความรับผิดชอบ จึงเป็นองค์ประกอบด้านจริยธรรมที่สำคัญที่จะส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของอุษารัตน์ ดาวลอย (2561) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการเป็นแบบอย่างในการรับผิดชอบหน้าที่การทำงานต่าง ๆ ทั้งในการพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนและเป็นผู้นำในการลงมือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชากร โมสกุล (2558) ที่พบว่า ความรับผิดชอบ เป็นตัวแปรที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาให้ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในการทำงาน โดยผู้บริหารต้องสามารถดำเนินงานได้ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา รวมถึงการแสดงออก ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรในสถานศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในบริบทของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 2 คือ การประยุกต์ใช้หลักการธรรมาภิบาลในการจัดการสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียน ชุมชน และสังคม

องค์ประกอบของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

1. ความโปร่งใส (Transparency)

-ผู้บริหารต้องมีการเปิดเผยข้อมูลที่สำคัญ เช่น งบประมาณ ผลการดำเนินงาน และนโยบายของโรงเรียนแก่บุคลากรและผู้ปกครอง

-จัดเวทีประชุมเพื่อรายงานความก้าวหน้าและเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตรวจสอบ

2. ความรับผิดชอบ (Accountability)

-ผู้บริหารต้องรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานของโรงเรียน และรายงานผลต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชุมชน และผู้ปกครอง

-ส่งเสริมการทำงานที่มีเป้าหมายชัดเจนและวัดผลได้

3. การมีส่วนร่วม (Participation)

-ส่งเสริมให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมของโรงเรียน

-จัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อให้ทุกฝ่ายมีบทบาทในการพัฒนา

4. หลักนิติธรรม (Rule of Law)

-ผู้บริหารต้องดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบ และนโยบายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

-สร้างวัฒนธรรมการปฏิบัติตามระเบียบในโรงเรียน

5. ความเท่าเทียม (Equity)

-จัดสรรทรัพยากรการศึกษาอย่างเท่าเทียม โดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละกลุ่ม

-ส่งเสริมการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

6. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency)

-ใช้ทรัพยากรของโรงเรียนอย่างคุ้มค่าเพื่อให้เกิดผลลัพธ์สูงสุด

-พัฒนากระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนในพื้นที่

การประยุกต์ใช้ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 2

1. การสร้างระบบการบริหารแบบโปร่งใส

ใช้เทคโนโลยี เช่น เว็บไซต์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลโรงเรียนและรายงานผลการดำเนินงานให้ชุมชนเข้าถึงได้ง่าย

2. การพัฒนาความร่วมมือในพื้นที่

ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานท้องถิ่น เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด หรือกลุ่มผู้ปกครอง เพื่อร่วมพัฒนากิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน

3. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร

จัดการอบรมและพัฒนาในด้านธรรมาภิบาลสำหรับครูและบุคลากร เพื่อสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และการบริหารที่มีคุณธรรม

4. การส่งเสริมความเท่าเทียมในการศึกษา

พัฒนานโยบายที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำ เช่น การให้ทุนการศึกษา การแจกจ่ายอุปกรณ์การเรียน และการสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาทักษะเฉพาะสำหรับนักเรียนกลุ่มเปราะบาง

5. การติดตามและประเมินผล

จัดทำระบบติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนในเขตพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการวัดผลในด้านคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนและการบริหารงานที่โปร่งใส

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในบริบทดังกล่าวจะช่วยพัฒนาสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 2 ให้มีความโปร่งใส มีคุณภาพ และตอบสนองต่อ

ความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ยังช่วยยกระดับการศึกษาของพื้นที่ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านหลักภาระรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนการดำเนินการติดตามและประเมินผลการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของบุคลากรจัดอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพและสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ปรับปรุงระบบการรายงานและการสื่อสารให้โปร่งใส และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความรับผิดชอบ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและเสริมสร้างคุณภาพของการทำงานในโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1) จากผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยควรทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารตามหลักความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเน้นการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน และแนวทางการพัฒนาเพื่อยกระดับการบริหารงานด้านนี้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยควรศึกษา การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในบริบทที่แตกต่าง เช่น การบริหารของผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษา หรือการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อเปรียบเทียบและทำความเข้าใจถึงความแตกต่างในแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2553). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล.* กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ชากร โมสกุล. (2558). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปริญญา ยกพล. (2563). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารกับความพึงพอใจของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2561). *การวิจัยทางการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ลเอ็ดดูเคชั่น.

ไพฑูรย์ บัวชิด. (2550). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

วรเดช จันทรศร. (2550). *ธรรมาภิบาล: หลักการ แนวคิด และการประยุกต์ใช้.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. (2567). *แผนการปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. ปทุมธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ. (2567). *ป.ป.ช. เผยองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติประกาศผลดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ประจำปี 2566 ประเทศไทยได้ 35 คะแนน จัดอยู่ในอันดับที่ 108 ของโลก.* เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2567 จาก https://www.nacc.go.th/files/article/attachments/2727624330cdb5431a04efd022168bf62a466a4.pdf

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570).* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2552). *คู่มือการจัดระดับการกำกับดูแลองค์การภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance Rating).* กรุงเทพฯ: บริษัท พรีเมียร์ โปร จำกัด.

เสียงทิพย์ มัยวงค์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 2. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 15(70), 94-104.

อัจฉราพร กรึงไกร. (2558). การศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

อาคม มากมีทรัพย์. (2556). จริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษา. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุษารัตน์ ดาวลอย. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 สระบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

Bass, B. M. (1985). *Leadership and Performance Beyond Expectations*. New York: Free Press.

Burns, J. M. (1978). *Leadership*. New York: Harper & Row.

Hersey, P., & Blanchard, K. H. (1969). *Management of Organizational Behavior: Utilizing Human Resources*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1996). *The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action*. Boston: Harvard Business School Press.

Nanus, B. (1992). *Visionary Leadership: Creating a Compelling Sense of Direction for Your Organization*. Jossey-Bass.

World Bank. (1992). *Governance and Development*. Washington, DC: World Bank.

บทความวิจัย

การประเมินความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม*

ASSESSMENT OF HEALTH AND WELL-BEING INTELLIGENCE OF UNDERGRADUATE STUDENT AT MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY, NAKHON PATHOM PROVINCE

พระมหาธนากร ธนากโร[1], กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์[2], พระสุธีวชิรคุณ[3], วนาลี พุ่มไพรวัลย์[4] และ กรรณิการ์ จันทะคัต[5]

PhramahaThanakorn Thanakaro[1], Kanjira Wijitwatchararak[2], Phrasutheevajirakhun[3], Wanalee Phumpraiwan[4] and Kannika Jantakat[5]

[1-5]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

[1-5]Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: amanichai2535@gmail.com

วันที่รับบทความ : 2 มกราคม 2567; วันแก้ไขบทความ 1 กุมภาพันธ์ 2567; วันตอบรับบทความ : 10 กุมภาพันธ์ 2567

Received 2 January 2024; Revised 1 February 2024; Accepted 10 February 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อประเมินความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม และ 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ได้กำหนดประชากรได้แก่นักศึกษา (ระดับปริญญาตรี) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ทั้ง 4 คณะ ได้แก่ คณะ

Citation:

* พระมหาธนากร ธนากโร, กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์, พระสุธีวชิรคุณ, วนาลี พุ่มไพรวัลย์ และ กรรณิการ์ จันทะคัต. (2567). การประเมินความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม. วารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์, 1(1), 37-55.

PhramahaThanakorn Thanakaro, Kanjira Wijitwatchararak, Phrasutheevajirakhun, Wanalee Phumpraiwan and Kannika Jantakat. (2024). Assessment of Health And Well-Being Intelligence of Undergraduate Student at Mahamakut Buddhist University, Nakhon Pathom Province. Journal of Social Sciences Innovations, 1(1), 37-55.;

DOI: https://doi.org/10.14456/jssi.2024.3

https://so13.tci-thaijo.org/index.php/jssi

ศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะศาสนาและปรัชญา จำนวน 246 รูป/คน ใช้ได้สูตรการคำนวณของ Taro Yamane เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม พบว่า โดยภาพรวมระดับความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการประเมิน มีระดับความฉลาดทางสุขภาวะอยู่ในระดับมาก ด้านการเข้าถึง มีระดับความฉลาดทางสุขภาวะอยู่ในระดับมาก ด้านความรู้ความเข้าใจ มีระดับความฉลาดทางสุขภาวะอยู่ในระดับมาก ด้านการสื่อสาร มีระดับความฉลาดทางสุขภาวะอยู่ในระดับมาก และด้านการนำความรู้ไปใช้ มีระดับความฉลาดทางสุขภาวะอยู่ในระดับมาก 2) ข้อเสนอแนะบุคลากรที่ทำหน้าที่ประเมินควรได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับแนวทางการประเมินสุขภาวะที่ครอบคลุมและมีความอ่อนไหวต่อบริบทของนักศึกษา เพื่อให้การประเมินมีความถูกต้องและเป็นธรรม

คำสำคัญ : การประเมินความฉลาด, สุขภาวะ, นักศึกษาระดับปริญญาตรี

Abstract

This research aimed to 1) assess the health literacy of undergraduate students at Mahamakut Buddhist University, Nakhon Pathom Province, and 2) propose guidelines for improving the quality of life of undergraduate students at Mahamakut Buddhist University, Nakhon Pathom Province. This research was a quantitative research. The population was selected as undergraduate students from 4 faculties of Mahamakut Buddhist University: Faculty of Education, Faculty of Social Sciences, Faculty of Humanities, and Faculty of Religion and Philosophy, totaling 246 persons. Taro Yamane's calculation formula was used. The data collection tool was a questionnaire. Data analysis was performed using frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results of the research found that 1) The level of health literacy of undergraduate students at Mahamakut Buddhist University, Nakhon Pathom Province, found that overall, the level of health literacy of undergraduate students at Mahamakut Buddhist University, Nakhon Pathom Province was at the highest level. When considering each aspect, it was found that the assessment aspect had a high level of health literacy, the access aspect had a high level of health literacy, the knowledge and understanding aspect had a high level of health literacy, and the communication aspect had a high level of health literacy. And in terms of knowledge application, there is a high level of health intelligence. 2) Recommendations: Personnel who perform assessments should receive training in comprehensive health assessment methods that are sensitive to the student context in order for the assessment to be accurate and fair.

Keywords: Assessment of Intelligence, Well-being, Undergraduate Students

บทนำ

ความฉลาดทางสุขภาวะมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์สุขภาพโดยบุคคลที่มีระดับความฉลาดทางสุขภาพต่ำจะส่งผลต่อการใช้ข้อมูลข่าวสาร และการเข้ารับบริการสุขภาพในเรื่องการดูแลโรคภัยไข้เจ็บด้วยตนเอง การป้องกันโรค รวมทั้งมีแนวโน้มที่จะประสบปัญหาสุขภาพตั้งแต่อายุน้อย และมักจะมีสุขภาพแย่กว่าหรือป่วยหนักจนต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลมากกว่า ดังนั้น ความฉลาดทางสุขภาวะเป็นเสมือนกุญแจที่ไขไปสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ (เบญจมาศ สุรมิตรไมตรี, 2556) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความฉลาดทางสุขภาวะของเด็ก เยาวชน และนักศึกษา ที่มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารประเภทอาหารหวาน มัน เค็ม และอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะในปริมาณมากอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ ส่งผลร้ายต่อสุขภาพ ทำให้คุณภาพชีวิตลดลง และสูญเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลอย่างมหาศาล ฉะนั้น ควรตัดวงจรของพฤติกรรมเสี่ยงที่จะส่งผลให้เกิดปัจจัยเสี่ยงที่เป็นสาเหตุก่อให้เกิดโรคอันจะนำไปสู่ “การล้มละลายทางสุขภาพ” ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่เหมาะสมและเพียงพอ เพื่อเสริมสร้างร่างกาย และปลอดโรคปลอดภัย (กองสุขศึกษา, 2558)

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีหน้าที่ผลิตบัณฑิตให้มีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม สร้างเสริมและพัฒนาให้นักศึกษามีทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ เพื่อให้เป็นบุคลากรที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ควบคู่ไปกับความรู้ทางวิชาการ มุ่งปลูกฝังจิตสำนึก ปลูกฝังทัศคติที่ถูกต้องรู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ มีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข แต่การที่นักศึกษาจะสามารถเรียนและใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขนั้นจำเป็นจะต้องให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ ทักษะการคิดและการแก้ปัญหาเป็น มีความสามารถในการดูแลสุขภาพตนเองครอบครัว และชุมชน ให้เกิดการเชื่อมโยงการบูรณาการอย่างมีคุณภาพที่ดีอันจะส่งผลให้มีความพร้อมในการเรียนหรือการทำกิจกรรมอื่น ๆ แต่ปัจจุบันนี้ พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัย มีสุขภาพภาวะที่ไม่เหมาะสมมากขึ้น ได้แก่ การรับประทานอาหารไม่เหมาะสม เช่น อาหารสหวาน มัน เค็ม การขาดการออกกำลังกาย ทานผักน้อยลง สูบบุหรี่ ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ (จิระภา ขำพิสุทธิ์, 67-78 : 2561) ดังนั้น เราจึงต้องหาแนวทางในการพัฒนาความฉลาดทางสุขภาวะ และพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศ ในการวางแผนการพัฒนาความฉลาดทางสุขภาวะ และพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อให้นักศึกษามีสุขภาพ และคุณภาพชีวิตที่ดีอันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพ และความสุขในการเรียนและการดำรงชีวิต

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นมหาลัยที่ดำเนินการโดยคณะสงฆ์เป็นสถาบันอุดมศึกษาในการกำกับดูแลของรัฐ มีวิสัยทัศน์ “ร่วมพัฒนาพลเมืองโลก ด้วยการผสานแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่มั่นคง ให้ดำรงอยู่ในฐานะโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาของมนุษย์ในอนาคต” (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2564) และนักศึกษาโดยส่วนใหญ่ยังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกระบวนการคิด การตัดสินใจที่ซับซ้อนมากขึ้น มีความเข้าใจลักษณะที่เป็นนามธรรม กฎระเบียบแบบแผนต่าง ๆ ได้ดีขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมในบ้านสู่สังคมนอกบ้าน ดังนั้น วัยรุ่นจึงเป็นวัยที่ต้องการการพัฒนาและเติมเต็มศักยภาพในทุก ๆ ด้านอย่างเต็มที่ซึ่งการเตรียมความพร้อมทางด้านสุขภาพเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง การเข้าใจธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในช่วงวัยรุ่น จะสามารถช่วยป้องกันไม่ให้วัยรุ่นเกิดปัญหาที่เสี่ยงต่อสุขภาพได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Manganello และ Shone ที่กล่าวว่า ความฉลาดทางสุขภาวะเป็นเรื่องสำคัญของวัยรุ่น เพราะเป็นวัยที่ต้องการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยการลงมือปฏิบัติ และตัดสินใจทำเรื่องต่าง ๆ

ด้วยตนเอง โดยเฉพาะการจัดการสุขภาพของตนที่เป็นไปตามลักษณะนิสัยของตนเองและสังคมกลุ่มเพื่อน ซึ่งหากความรู้และทักษะที่จำเป็นในการตัดสินใจเกี่ยวกับสุขภาพเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นอย่างเหมาะสม ก็จะช่วยหล่อหลอมจนเป็นลักษณะนิสัย และพฤติกรรมในการดูแลส่งเสริมสุขภาพได้อย่างถูกต้องสามารถนำมาใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมปลอดภัย (พรปวีณ์ แก้วนพรัตน์, อัจศรา ประเสริฐสิน และอมราพร สุรการ, 2560 : 382-389)

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าว จึงนำมาสู่การศึกษาเรื่อง การประเมินความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและดูแลความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษา และเพื่อพัฒนาให้นักศึกษามีความสมบูรณ์พร้อมในด้านความฉลาดทางสุขภาวะ อันจะเป็นกำลังสำคัญของชาติที่มีในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรม “การประเมินความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม” โดยมีแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมิน (Evaluation) เป็นกระบวนการที่สำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และตัดสินคุณค่า ประสิทธิภาพ หรือผลกระทบของสิ่งต่างๆ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนา โดยมีแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญที่สนับสนุนการดำเนินการดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน

1.1 การประเมินแบบเน้นผลลัพธ์ (Outcome-based Evaluation)

แนวคิดนี้มุ่งเน้นการวัดผลลัพธ์หรือผลกระทบของกิจกรรมหรือโครงการ โดยใช้ตัวชี้วัดที่สามารถสะท้อนถึงความสำเร็จหรือคุณค่า (Worthen, Sanders, & Fitzpatrick, 2004)

1.2 การประเมินแบบพัฒนา (Developmental Evaluation)

ใช้ในการสนับสนุนการเรียนรู้และการปรับตัวในกระบวนการพัฒนา โดยเฉพาะในบริบทที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงเร็ว (Patton, 2011)

1.3 การประเมินเชิงบริบท (Context-sensitive Evaluation)

การประเมินที่คำนึงถึงบริบทเฉพาะ เช่น วัฒนธรรม ชุมชน และปัจจัยแวดล้อม เพื่อให้การตัดสินผลเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ (Stufflebeam & Shinkfield, 2007)

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการประเมิน

2.1 ทฤษฎีการประเมินเชิงระบบ (Systems Theory)

การมองโครงการหรือกิจกรรมเป็นระบบที่มีองค์ประกอบหลากหลาย ทำให้การประเมินครอบคลุมทั้งปัจจัยนำเข้า (Input), กระบวนการ (Process), และผลลัพธ์ (Outcome) (Chen, 2015)

2.2 ทฤษฎี CIPP Model (Context, Input, Process, Product)

Stufflebeam (2007) เสนอโมเดล CIPP ซึ่งใช้วิเคราะห์และประเมินใน 4 มิติ ได้แก่

Context: บริบทและความต้องการ

Input: ทรัพยากรและวิธีการ

Process: กระบวนการดำเนินงาน

Product: ผลลัพธ์ที่ได้

2.3 ทฤษฎีการประเมินตามหลักฐาน (Evidence-based Evaluation)

ใช้ข้อมูลที่เชื่อถือได้และวิจัยเชิงประจักษ์เป็นฐานในการประเมิน เพื่อให้ผลลัพธ์มีความน่าเชื่อถือ

2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสุขภาวะ (Well-being) หมายถึง สภาพของความเป็นอยู่ที่ดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะมีหลากหลายมิติและแนวทางที่นำเสนอโดยนักวิชาการและองค์กรทั่วโลก ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะ

1.1 สุขภาวะตามองค์การอนามัยโลก (World Health Organization, WHO)

WHO กำหนดว่า "สุขภาวะ" หมายถึง การมีสุขภาพที่สมบูรณ์ในทุกมิติ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม ไม่ใช่เพียงการไม่มีโรคหรือความพิการ (WHO, 1948)

1.2 แนวคิดสุขภาวะเชิงบูรณาการ

แนวคิดนี้เชื่อมโยงสุขภาพร่างกายเข้ากับมิติอื่น ๆ เช่น สุขภาพจิต ความสัมพันธ์ทางสังคม และความสมดุลในชีวิตประจำวัน (Dodge et al., 2012)

1.3 สุขภาวะตามมิติทางสังคม

Amartya Sen (1999) ได้นำเสนอว่า สุขภาวะเกี่ยวข้องกับ “เสรีภาพ” และ “ความสามารถ” (Capabilities) ของบุคคลในการดำรงชีวิตอย่างสมบูรณ์

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับสุขภาวะ

2.1 ทฤษฎี PERMA Model ของ Seligman (2011)

PERMA Model เป็นกรอบแนวคิดที่อธิบายสุขภาวะใน 5 มิติหลัก

P: ความสุขจากความพึงพอใจ (Positive Emotion)

E: การมีส่วนร่วม (Engagement)

R: ความสัมพันธ์เชิงบวก (Relationships)

M: ความหมายในชีวิต (Meaning)

A: ความสำเร็จ (Accomplishment)

2.2 ทฤษฎี Maslow’s Hierarchy of Needs

Maslow (1943) ระบุว่าสุขภาวะของมนุษย์เกิดจากการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน 5 ระดับ ได้แก่ ความต้องการทางกายภาพ ความปลอดภัย ความรัก การยอมรับ และการพัฒนาตนเอง

2.3 ทฤษฎี Self-Determination Theory (SDT)

Deci and Ryan (1985) อธิบายว่าสุขภาวะเกิดจากการที่บุคคลมีแรงจูงใจในตนเอง (Intrinsic Motivation) โดยมุ่งเน้น 3 ปัจจัยสำคัญ: ความสามารถ (Competence), ความเป็นอิสระ (Autonomy), และความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Relatedness)

กล่าวโดยสรุป สุขภาวะคือสภาวะที่มีความสมดุลทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ไม่เพียงแค่การไม่มีโรคหรือความพิการ แต่ยังรวมถึงความสามารถในการดำเนินชีวิตที่ดีและมีความสุข แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะจึงมีมิติต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกัน เช่น สุขภาพที่ดีในด้านร่างกาย การมีความสุขทางจิตใจ ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และการมีความหมายในชีวิต

หนึ่งในแนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะคือแนวคิดสุขภาวะเชิงบูรณาการ ซึ่งเน้นถึงความเชื่อมโยงระหว่างสุขภาพร่างกายและจิตใจ รวมถึงความสัมพันธ์ทางสังคมและการมีสมดุลในชีวิต การดูแลสุขภาวะไม่เพียงแค่การรักษาสุขภาพจากโรค แต่ยังเกี่ยวข้องกับการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกมิติของการดำรงชีวิต

นอกจากนี้ ยังมีทฤษฎีที่ช่วยอธิบายและส่งเสริมสุขภาวะ เช่น ทฤษฎี PERMA ของ Seligman ที่มุ่งเน้นการสร้างความสุขและความสำเร็จในชีวิต ผ่าน 5 ปัจจัยหลัก คือ ความสุขจากอารมณ์บวก การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ท้าทาย ความสัมพันธ์ที่ดี การมีความหมายในชีวิต และความสำเร็จในเป้าหมายต่าง ๆ อีกทฤษฎีหนึ่งคือ Maslow’s Hierarchy of Needs ซึ่งอธิบายว่าความต้องการพื้นฐานในชีวิตต้องได้รับการตอบสนองเพื่อที่จะสามารถพัฒนาสุขภาวะที่ดีขึ้นได้

สุดท้าย ทฤษฎี Self-Determination Theory เน้นว่า สุขภาวะเกิดจากการมีแรงจูงใจภายในตัวเองในการทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่ถูกบังคับ และจากการที่คนสามารถพัฒนาความสามารถของตนเองในสภาพแวดล้อมที่มีการสนับสนุนอย่างเต็มที่

การส่งเสริมสุขภาวะจึงเป็นการดูแลในทุกด้านของชีวิต ไม่เพียงแค่การรักษาสุขภาพร่างกาย แต่ยังต้องพัฒนาและส่งเสริมสุขภาพจิตใจ ความสัมพันธ์ที่ดี และการมีความหมายในชีวิต เพื่อให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและมีความสุขในทุกๆ มิติ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีพื้นที่วิจัยได้แก่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม กำหนดวิธีการวิจัยในแต่ละประเด็นดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษา (ระดับปริญญาตรี) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ทั้ง 4 คณะ ได้แก่ คณะศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะศาสนาและปรัชญา จำนวน 636 รูป/คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ได้สูตรการคำนวณของ Taro Yamane (1973: 887 อ้างถึงใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543: 131) สามารถสรุปจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้ จำนวน 246 รูป/คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ผ่าน Google Form เพื่อให้ได้มาซึ่งผลการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (questionnaire) เพื่อสำรวจระดับความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษา (ระดับปริญญาตรี) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ คณะ และชั้นปี

ส่วนที่ 2 สำรวจระดับความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วยด้านความฉลาด 5 ด้าน คือ ด้านการเข้าถึง ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการประเมิน ด้านการนำความรู้ไปใช้ และด้านการสื่อสาร โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert, R. A. (1932).

3. การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างเครื่องมือ และการหาคุณภาพเครื่องมือ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1) ค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับระดับความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช

วิทยาลัย จังหวัดนครปฐม เช่น เอกสารทางราชการ บทความทางการวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามการวิจัย

2) กำหนดขอบข่ายด้านตัวแปรที่ต้องการศึกษา และสร้างแบบสอบถาม เพื่อตรวจความสมบูรณ์ ถูกต้อง พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขจนสมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ขั้นตอนที่หนึ่ง คณะผู้วิจัยประสานงานกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อแนะนำตัวเอง แนะนำโครงการพร้อมทั้งส่งแบบสอบถาม ชี้แจงรายละเอียดตามหลักเกณฑ์ของคณะกรรมการจริยธรรม การทำวิจัยในนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นครปฐม รวมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างคณะผู้วิจัยและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน

ขั้นตอนที่สอง นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน และให้คะแนนตามค่าน้ำหนักตามที่กำหนดไว้ บันทึกลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติต่อไป

ขั้นตอนที่สาม นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ มาอธิบายตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

คณะผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ของแบบสอบถามเรียบร้อยแล้วจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ คณะ ชั้นปี โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ และนำเสนอในรูปแบบของตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นครปฐม ภายใต้การประเมินความฉลาดทางสุขภาวะ ด้วยสถิติบรรยายโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยกำหนดการแปลค่าเฉลี่ยของคะแนนจากแบบสอบถาม ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง การประเมินความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง การประเมินความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง การประเมินความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง การประเมินความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง การประเมินความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา (ระดับปริญญาตรี) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม ผลวิจัยจากข้อมูลทั่วไป พบว่า จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 246 รูป/คน เป็นคฤหัสถ์หญิง จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 เป็นคฤหัสถ์ชาย จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 32.5 เป็นพระภิกษุ จำนวน 47 รูป คิดเป็นร้อยละ 19.1 และเป็นสามเณร จำนวน 37 รูป คิดเป็นร้อยละ 15

2. ความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม จากการสำรวจและวิเคราะห์ระดับความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม สามารถอธิบายได้ดังนี้

2.1 ระดับความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม ด้านการเข้าถึง อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ย 4.14 (.75) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม ฉันมั่นใจว่า แหล่งบริการสุขภาพที่ฉันเลือกใช้นั้น สามารถให้ความช่วยเหลือได้ตรงกับความต้องการของฉัน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดที่ 4.30 (.74) รองลงมา คือ ฉันสามารถสืบค้นหาแหล่งบริการสุขภาพให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่ฉันเป็นอยู่ มีค่าเฉลี่ยที่ 4.12 (.75) และฉันสามารถค้นหาข้อมูลสุขภาพที่ถูกต้องได้จากหลายแหล่ง เช่น จากผู้รู้เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยที่ 4.02 (.75) ตามลำดับ

2.2 ระดับความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม ด้านความรู้ความเข้าใจ อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ย 4.12 (.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม ฉันมีข้อมูลด้านสุขภาพเพียงพอที่จะดูแลสุขภาพตนเอง เมื่อยามเจ็บป่วยได้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดที่ 4.15 (.82) รองลงมา คือ ฉันเข้าใจในการอธิบายข้อมูลด้านสุขภาพของผู้ให้บริการสุขภาพได้ มีค่าเฉลี่ยที่ 4.11 (.74) และฉันมีข้อมูลด้านสุขภาพเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการส่งเสริมและป้องกันการเจ็บป่วยของตนเองได้ มีค่าเฉลี่ยที่ 4.09 (.75) ตามลำดับ

2.3 ระดับความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยจังหวัดนครปฐม ด้านการประเมิน อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ย 4.19 (.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม ฉันมักสอบถามจากผู้รู้เรื่องสุขภาพเกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติในด้านสุขภาพนั้นก่อนที่จะนำไปปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดที่ 4.24 (.68) รองลงมา คือ ฉันมักศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลด้านสุขภาพจากหลายแหล่ง เพื่อยืนยันความเข้าใจที่ถูกต้องของตนเองก่อนที่จะบอกคนอื่นต่อ มีค่าเฉลี่ยที่ 4.22 (.69) และเมื่อมีข้อมูลด้านสุขภาพใหม่เข้ามา ฉันจะตรวจสอบความถูกต้องของแหล่งที่มาของข้อมูลนั้นก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อ มีค่าเฉลี่ยที่ 4.11 (.69) ตามลำดับ

2.4 ระดับความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยจังหวัดนครปฐม ด้านการนำความรู้ไปใช้ อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ย 4.02 (.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม ฉันปรับปรุงสิ่งแวดล้อมรอบตัวเพื่อให้ฉันอยู่ในสถานที่เหมาะสมต่อการมีสุขภาพที่ดีได้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดที่ 4.11 (.65) รองลงมา คือ ฉันตั้งเป้าหมายที่จะออกกำลังกายดูแลสุขภาพของตนเองตามที่ตั้งใจไว้ มีค่าเฉลี่ยที่ 4.09 (.79) และฉันหมั่นสังเกตความผิดปกติของร่างกาย จิตใจตนเอง เพื่อคอยกำกับดูแลสุขภาพตนเองให้ดีขึ้น มีค่าเฉลี่ยที่ 3.85 (.84) ตามลำดับ

2.5 ระดับความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม ด้านการสื่อสาร อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ย 4.03 (.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม ฉันสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับสุขภาพกับผู้ให้บริการสุขภาพได้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดที่ 4.13 (.79) รองลงมา คือ ฉันซักถามเกี่ยวกับสุขภาพของตนเองกับผู้

ให้บริการสุขภาพเพื่อการดูแลสุขภาพของตนเองได้ดียิ่งขึ้น มีค่าเฉลี่ยที่ 4.13 (.70) ฉันมีผู้ให้บริการที่สามารถอธิบายข้อมูลด้านสุขภาพได้อย่างถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยที่ 4.06 (.73) และฉันสามารถถ่ายทอดข้อมูลด้านสุขภาพให้บุคคลอื่นเข้าใจในข้อมูลสุขภาพนั้นได้ มีค่าเฉลี่ยที่ 3.80 (.79) ตามลำดับ

2.6 ระดับความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม รายด้าน อยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 5.12 1.03) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการประเมิน มีค่าเฉลี่ยที่ 4.19 (.69) รองลงมา คือ ด้านการเข้าถึง มีค่าเฉลี่ยที่ 4.14 (.75) ด้านความรู้ความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยที่ 4.12 (.77) ด้านการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ยที่ 4.03 (.76) และด้านการนำความรู้ไปใช้ มีค่าเฉลี่ยที่ 4.02 (.77) ตามลำดับ

3. ข้เสนอแนะและแนวทางการพัฒนาการประเมินความฉลาดทางสุขภาวะ (Well-being Intelligence) ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ทราบถึงสถานะทางสุขภาวะของนักศึกษา และสามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมสุขภาวะของนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา การประเมินนี้สามารถดำเนินการได้ผ่านกระบวนการและเครื่องมือที่เหมาะสม

อภิปรายผล

จากการศึกษาระดับความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม พบว่า ระดับความฉลาดทางสุขภาวะ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอทิตยา อินแก้ว และดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาเครื่องมือวัดความฉลาดทางสุขภาวะของนักเรียน” ที่กล่าวว่า องค์ประกอบของความฉลาดทางสุขภาวะของนักเรียนต้องประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งได้แก่ 1) การเข้าถึง 2) ความเข้าใจ 3) การประเมิน 4) การนำไปใช้ และ 5) การสื่อสาร และเมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเข้าถึง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของแสงเดือน กิ่งแก้ว และนุสรา ประเสริฐศรี (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังหลายโรค” ที่พบว่า ผู้ที่มีความฉลาดทางสุขภาพสูงจะสามารถแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพได้ด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและเข้าใจความรู้/ข่าวสารทาง

สุขภาพ เพื่อดูแลสุขภาพของตนเองได้เหมาะสม ด้านความรู้ความเข้าใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกรีนและครูเตอร์ (Green & Knuter, 1991) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “Health Promotion Planning : An Education and Environment Approach” ที่กล่าวว่า การมีความรู้เรื่องสุขภาพนั้นมีความจำเป็น ถ้าบุคคลนั้นมีความรู้ทางด้านสุขภาพอย่างเพียงพอก็จะสามารถยับยั้งอาการต่าง ๆ ก่อนการเจ็บป่วยจะเกิดขึ้นได้ และความรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่จะก่อให้เกิดการแสดงพฤติกรรม แต่ความรู้เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพได้จะต้องมีปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วย ด้านการประเมิน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเพนเดอร์ (Pender, 2002) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “Health Promotion in Nursing Practice” ที่กล่าวว่า การที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมเฉพาะใด ๆ มักจะคำนึงถึงประโยชน์ที่เคยได้รับหรือผลจากการกระทำที่เกิดขึ้น การรับรู้ถึงประโยชน์เป็นสิ่งสำคัญของการจูงใจในการปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ ด้วย ด้านการนำความรู้ไปใช้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญประภา ถวิลลาภ (2547) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมการออกกำลังกายของนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่” ที่พบว่า นักศึกษาในกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ได้รับรู้ถึงประโยชน์ของการออกกำลังกาย ซึ่งการรับรู้ส่งผลให้มีพฤติกรรมสุขภาพในด้านการออกกำลังกายสูงกว่านักศึกษาที่เรียนในกลุ่มสาขาวิชาอื่น ๆ ด้านสื่อสาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชลลดา ไชยกุลวัฒนา (2549) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี” พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ โดยการแสดงพฤติกรรมสุขภาพของบุคคลเป็นผลมาจากการได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารและจากบุคคลอื่น ทำให้นักศึกษาปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพได้สะดวกขึ้นและส่งผลให้เกิดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

การประเมินความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม เป็นกระบวนการที่สำคัญในการวัดและเข้าใจสุขภาวะของนักศึกษา โดยเฉพาะในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืน การประเมินนี้ไม่เพียงแค่เพื่อหาผลลัพธ์ในการวัดสุขภาวะ

แต่ยังเพื่อวางแผนกิจกรรมหรือโปรแกรมที่สามารถเสริมสร้างสุขภาวะในมิติต่าง ๆ ของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประเมินความฉลาดทางสุขภาวะ

1. การประเมินด้านสุขภาพร่างกาย

การประเมินในด้านนี้ควรเน้นถึงพฤติกรรมทางสุขภาพ เช่น การออกกำลังกาย, การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์, การพักผ่อนที่เพียงพอ, และการป้องกันโรค การสำรวจและประเมินผลการดูแลสุขภาพของนักศึกษาจะช่วยให้มหาวิทยาลัยสามารถเข้าใจพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของนักศึกษาในด้านร่างกายได้

2. การประเมินด้านสุขภาพจิต

การประเมินสุขภาพจิตเป็นมิติที่สำคัญในการประเมินความฉลาดทางสุขภาวะ โดยใช้เครื่องมือประเมินที่สามารถวัดภาวะซึมเศร้า, ความเครียด, ความวิตกกังวล, และการรับมือกับความท้าทายในชีวิต เช่น การใช้แบบทดสอบที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิต เพื่อดูว่ามีนักศึกษาจำนวนเท่าใดที่มีความเครียดหรือภาวะทางจิตที่ต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติม

3. การประเมินด้านความสัมพันธ์ทางสังคม

การประเมินนี้จะวัดถึงความสัมพันธ์ของนักศึกษากับเพื่อนร่วมชั้นเรียน ครอบครัว และบุคคลอื่น ๆ ในสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม, ความพึงพอใจในความสัมพันธ์กับเพื่อน, และการสนับสนุนทางสังคมจากคนรอบข้าง นักศึกษาที่มีความสัมพันธ์ที่ดีในสังคมมักจะมีสุขภาวะที่ดีและสามารถรับมือกับความท้าทายในชีวิตได้ดีกว่า

4. การประเมินด้านจิตวิญญาณและความหมายในชีวิต

สุขภาวะไม่ได้มุ่งเน้นแค่การมีสุขภาพร่างกายที่ดีเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมีจิตวิญญาณที่เข้มแข็ง การมีความหมายในชีวิต และการมีเป้าหมายที่ชัดเจน การประเมินมิติทางจิตวิญญาณของนักศึกษาช่วยให้สามารถตรวจสอบถึงการแสวงหาความหมายในชีวิต และการพัฒนาให้มีจิตวิญญาณที่แข็งแกร่ง

การใช้ผลการประเมินในการพัฒนาและเสริมสร้างสุขภาวะ

การประเมินความฉลาดทางสุขภาวะควรนำผลลัพธ์ที่ได้มาใช้ในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ เช่น

การส่งเสริมสุขภาพจิต: การจัดกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะการจัดการความเครียดและการเสริมสร้างความสุข

การพัฒนากิจกรรมทางสังคม: การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

การพัฒนาทางจิตวิญญาณ: การจัดกิจกรรมที่เน้นการสร้างความหมายในชีวิตและการพัฒนาจิตวิญญาณ

สรุป การประเมินความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม เป็นกระบวนการที่สำคัญในการตรวจสอบสุขภาวะของนักศึกษาในด้านต่าง ๆ ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ การใช้เครื่องมือและกระบวนการประเมินที่เหมาะสมจะช่วยให้สามารถพัฒนาและเสริมสร้างสุขภาวะในทุกมิติของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ผลการประเมินสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาโปรแกรมที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมสุขภาวะของนักศึกษาในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง “การประเมินความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยสรุปและขอเสนอแนะดังนี้

การประเมินความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ควรใช้เครื่องมือประเมินที่ครอบคลุมทั้งมิติร่างกาย จิตใจ และสังคม เช่น การประเมินสุขภาพจิต ความสัมพันธ์ทางสังคม และความพึงพอใจในชีวิต โดยเน้นการสำรวจและใช้แบบทดสอบที่สามารถวัดความเครียด, ภาวะซึมเศร้า, และความวิตกกังวล เพื่อส่งเสริมการดูแลสุขภาวะจิตใจ นอกจากนี้ ควรพิจารณาการประเมินความสัมพันธ์ทางสังคมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อพัฒนาและส่งเสริมสุขภาวะในทุกมิติ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 มหาวิทยาลัยควรพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับสุขภาวะในหลากหลายมิติ เช่น สุขภาพกาย สุขภาพจิต สุขภาพทางสังคม และสุขภาพจิตวิญญาณ โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจและนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

1.2 มหาวิทยาลัยควรสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานสุขภาพภายนอกเพื่อจัดโครงการส่งเสริมสุขภาวะ เช่น การตรวจสุขภาพ การให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิต และการให้ข้อมูลสุขภาพที่ถูกต้องและทันสมัย

1.3 มีการส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสุขภาพ เช่น การออกกำลังกาย การทำสมาธิ หรือการเข้าร่วมกลุ่มสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสุขภาวะในด้านต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างทักษะการดูแลสุขภาพและความเข้มแข็งทางจิตใจ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความฉลาดทางสุขภาวะของนักศึกษา เช่น ปัจจัยทางครอบครัว สิ่งแวดล้อมทางสังคม บทบาทของมหาวิทยาลัย และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เพื่อทำความเข้าใจว่าปัจจัยใดที่มีผลมากที่สุดและสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาสุขภาวะของนักศึกษาได้

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบและทดลองใช้โปรแกรมการเสริมสร้างความฉลาดทางสุขภาวะสำหรับนักศึกษา และประเมินประสิทธิผลของโปรแกรมเหล่านั้นในการส่งเสริมความรู้และทักษะด้านสุขภาวะ เช่น โปรแกรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติหรือการใช้แอปพลิเคชันสุขภาพ

2.3 ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบความฉลาดทางสุขภาวะในบริบทระดับชาติและนานาชาติ เพื่อศึกษาว่านโยบายหรือวิธีการใดในประเทศอื่นที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำมาปรับใช้กับนักศึกษาไทยได้ โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

2.4 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์และเทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมและท้าทายสุขภาวะของนักศึกษา รวมถึงการพัฒนาแนวทางการใช้สื่ออย่างเหมาะสมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางสุขภาวะ

เอกสารอ้างอิง

กองสุขศึกษา. (2558). *แนวทางการดำเนินงานสุขศึกษาปีงบประมาณ (พัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ)*. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.

ขวัญเมือง แก้วดำเกิง. (2554). *ความฉลาดทางสุขภาพ.* กรุงเทพฯ: กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพกระทรวงสาธารณสุข.

จิระภา ขำพิสุทธิ์. (2561). ความฉลาดทางสุขภาพและพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพระดับความฉลาดทางสุขภาพของนิสิตมหาวิทยาลัยนเรศวร. *วารสารการวัดผลการศึกษามหาวิทยาลัยสารคา*ม, 24(1), 67-78.

ชลลดา ไชยกุลวัฒนา. (2549). พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชธานีจังหวัดอุบลราชธานี. ใน *รายงานการวิจัย.* วิทยาลัยเทคโนโลยีราชธานี.

เบญจมาศ สุรมิตรไมตรี. (2556). *การศึกษาความฉลาดทางสุขภาพ (Health literacy) และสถานการณ์การดำเนินงานสร้างเสริมความฉลาดทางสุขภาพของคนไทยเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ. .

พรปวีณ์ แก้วนพรัตน์, อัจศรา ประเสริฐสิน และอมราพร สุรการ. (2560). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความฉลาดทางสุขภาพของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 26(2), 382-389.

เพ็ญประภา ถวิลลาภ. (2547). ความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมการออกกำลังกายของนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ใน *การศึกษาค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์สุขภาพ*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2564). *วิสัยทัศน์ / นโยบาย / พันธกิจ*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

แสงเดือน กิ่งแก้ว และนุสรา ประเสริฐศรี. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังหลายโรค. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 25(3), 43-54.

อทิตยา อินแก้ว และดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ. (2558). การพัฒนาเครื่องมือวัดความฉลาดทางสุขภาวะของนักเรียน. ใน *วิทยานิพนธ์วิทยาการวิจัยการศึกษา.* ฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Chen, H.-T. (2015). *Practical Program Evaluation: Theory-Driven Evaluation and the Integrated Evaluation Perspective*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*. New York: Springer.

Dodge, R., Daly, A. P., Huyton, J., & Sanders, L. D. (2012). The challenge of defining wellbeing. *International Journal of Wellbeing*, 2(3), 222–235.

Green, Lawrence W. & Kreuter, Marshall W. (1991). *Health Promotion Planning: An Education and Environment Approach*. Toronto: Mayfield Publishing Company.

Patton, M. Q. (2011). *Developmental Evaluation: Applying Complexity Concepts to Enhance Innovation and Use*. New York: Guilford Press.

Pender, N.J., Murdaugh, C.L. & Parsons, M.A. (2002). *Health Promotion in Nursing Practice*. USA: Prentice Hall.

Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-being*. New York: Free Press.

Sen, A. (1999). *Development as Freedom*. Oxford: Oxford University Press.

Stufflebeam, D. L., & Shinkfield, A. J. (2007*). Evaluation Theory, Models, and Applications*. San Francisco: Jossey-Bass.

World Health Organization (WHO). (1948). *Constitution of the World Health Organization.* Geneva: WHO.

Worthen, B. R., Sanders, J. R., & Fitzpatrick, J. L. (2004). *Program Evaluation: Alternative Approaches and Practical Guidelines*. Boston: Pearson Education.

บทความวิชาการ

กาลามสูตรกับแนวคิดรัฐศาสตร์ตะวันตก: การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบและนัยยะต่อการพัฒนาประชาธิปไตยร่วมสมัย*

KALAMA SUTTA AND WESTERN POLITICAL CONCEPTS: A COMPARATIVE ANALYSIS AND IMPLICATIONS FOR CONTEMPORARY DEMOCRATIC DEVELOPMENT

พงษ์พันธ์ วงศ์หนองเตย[1] และ สุกิจ ชัยมุสิก[2]

Pongpunt Wongnongteoi[1] and Sukit Chaimusik[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

[1-2]Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: pongpuntw@gmail.com

วันที่รับบทความ : 7 มกราคม 2567; วันแก้ไขบทความ 16 กุมภาพันธ์ 2567; วันตอบรับบทความ : 26 กุมภาพันธ์ 2567

Received 7 January 2024; Revised 16 February 2024; Accepted 16 February 2024

บทคัดย่อ

กาลามสูตรเป็นหลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริมการใช้วิจารณญาณและปัญญาในการพิจารณาความจริง โดยไม่ยึดติดกับความเชื่อหรืออำนาจใดโดยปราศจากการไตร่ตรอง แม้กาลามสูตรจะเป็นคำสอนที่เกิดขึ้นเมื่อกว่า 2,500 ปีมาแล้ว แต่หลักการของมันยังคงมีความทันสมัยและสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับบริบททางการเมืองและสังคมร่วมสมัยได้เป็นอย่างดี บทความวิชาการนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างหลักการของกาลามสูตรกับแนวคิดทางรัฐศาสตร์ตะวันตกที่สำคัญ เพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณูปการของภูมิปัญญาตะวันออกต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองในยุคปัจจุบัน

Citation:

* พงษ์พันธ์ วงศ์หนองเตย และ สุกิจ ชัยมุสิก. (2567). กาลามสูตรกับแนวคิดรัฐศาสตร์ตะวันตก: การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบและนัยยะต่อการพัฒนาประชาธิปไตยร่วมสมัย. วารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์, 1(1), 56-73.

Pongpunt Wongnongteoi and Sukit Chaimusik. (2024). Kalama Sutta and Western Political Concepts: A Comparative Analysis and Implications for Contemporary Democratic Development. Journal of Social Sciences Innovations, 1(1), 56-73.;

DOI: https://doi.org/10.14456/jssi.2024.4

https://so13.tci-thaijo.org/index.php/jssi

การศึกษานี้นำเสนอการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบระหว่างหลักกาลามสูตรกับแนวคิดทางรัฐศาสตร์ตะวันตกที่สำคัญ ได้แก่ เสรีนิยม อรรถประโยชน์นิยม แนวคิดเหตุผลนิยมในยุคเรืองปัญญา และประชาธิปไตย ผลการวิเคราะห์ได้แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องระหว่างหลักการของกาลามสูตรกับแนวคิดเหล่านี้ ทั้งในแง่ของการให้ความสำคัญกับเสรีภาพและความเสมอภาคของปัจเจกบุคคล การเน้นการประเมินจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง การใช้เหตุผลและการศึกษาเชิงประจักษ์ ตลอดจนการพัฒนาวิจารณญาณของประชาชนซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของประชาธิปไตย

บทความนี้เสนอว่าหลักกาลามสูตรมีคุณูปการอย่างยิ่งต่อการศึกษารัฐศาสตร์ในยุคปัจจุบัน โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาวิจารณญาณและปัญญาในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมืองการปกครองได้อย่างรอบด้านและลุ่มลึก อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้าใจและการวิเคราะห์ทางการเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลในสังคม

คำสำคัญ: กาลามสูตร, รัฐศาสตร์, เสรีนิยม, อรรถประโยชน์นิยม, เหตุผลนิยม, ประชาธิปไตย

Abstract

The Kalama Sutta is a significant teaching in Buddhism that promotes the use of critical thinking and wisdom in examining truth, without blindly adhering to beliefs or authorities without reflection. Although the Kalama Sutta originated over 2,500 years ago, its principles remain relevant and applicable to contemporary political and social contexts. This academic article aims to analyze the connections between the principles of the Kalama Sutta and key Western political science concepts, demonstrating the contributions of Eastern wisdom to the development of modern politics and governance.

This study presents a comparative analysis between the Kalama Sutta and important Western political science concepts, including liberalism, utilitarianism, Enlightenment rationalism, and democracy. The analysis reveals correlations between the principles of the Kalama Sutta and these concepts, particularly in terms of emphasizing individual freedom and equality, focusing

on empirical outcomes, employing reason and empirical study, and developing public critical thinking as a fundamental basis for democracy.

This article proposes that the Kalama Sutta has significant contributions to offer contemporary political science studies. It can be applied to develop critical thinking and wisdom in analyzing political phenomena comprehensively and profoundly, leading to enhanced political understanding and quality analysis. This, in turn, forms an essential foundation for the development of democracy and good governance in society.

Keywords: Kalama Sutta, Western Political Science, Liberalism, Utilitarianism, Rationalism, Democracy

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่ข้อมูลข่าวสารหลั่งไหลอย่างรวดเร็วและไร้พรมแดน ท่ามกลางกระแสของข่าวปลอม การโฆษณาชวนเชื่อ และความขัดแย้งทางความคิดที่รุนแรงในสังคม การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและวิจารณญาณของพลเมืองกลายเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ (Livingstone, 2004; Diamond, 2015) ในขณะเดียวกัน การแสวงหาแนวทางในการบูรณาการภูมิปัญญาตะวันออกเข้ากับองค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์สมัยใหม่ก็เป็นแนวทางที่น่าสนใจในวงวิชาการ เนื่องจากมีศักยภาพในการเสริมสร้างมุมมองที่รอบด้านและลุ่มลึกในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมือง

พระพุทธศาสนาถือเป็นภูมิปัญญาตะวันออกเช่นกัน โดยเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญกับการแสวงหาสัจธรรมด้วยปัญญา ดังปรากฏในพุทธพจน์ที่ว่า "ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก" หลักคำสอนที่สะท้อนแนวคิดนี้อย่างชัดเจนคือ "กาลามสูตร" ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ชาวกาลามะผู้ประสบความสับสนจากคำสอนที่ขัดแย้งกันของนักปราชญ์ต่างสำนัก พระพุทธองค์ทรงเน้นย้ำถึงความสำคัญของการใช้วิจารณญาณในการพิจารณาข้อมูลอย่างรอบคอบก่อนที่จะยอมรับหรือปฏิบัติตาม โดยทรงแนะนำไม่ให้เชื่อถือสิ่งใดโดยปราศจากการไตร่ตรองด้วยเหตุผล 10 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2556)

หลักการในกาลามสูตรนี้มิได้จำกัดอยู่เพียงในบริบทของการศึกษาพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังมีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับวิธีวิทยาของศาสตร์สมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวิชารัฐศาสตร์ ซึ่งเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลและหลักฐานอย่างเป็นระบบ มากกว่าการ

ยอมรับข้อสรุปโดยปราศจากการตรวจสอบ (Roskin et al., 2017) ด้วยเหตุนี้ บทความวิชาการนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแนวคิดในกาลามสูตรกับทฤษฎีรัฐศาสตร์สำนักต่าง ๆ อาทิ แนวคิดเสรีนิยม สัจนิยม และประชาธิปไตย เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนากับองค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์สมัยใหม่

การศึกษานี้มีความสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจถึงคุณค่าของภูมิปัญญาดั้งเดิมในบริบทของการศึกษาทางสังคมศาสตร์ร่วมสมัย และนำเสนอแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักกาลามสูตรเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้และวิเคราะห์ในสาขาวิชารัฐศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้และการศึกษาในสาขาวิชานี้ต่อไป

เนื้อหาในกาลามสูตร

กาลามสูตร คือ พระสูตรที่พระพุทธเจ้าได้สอนชาวกาลามะ ซึ่งอยู่อาศัยอยู่ที่ เกสปุตตนิคม (เก-สะ-ปุด-ตะ-นิ-คม) ชื่อพระสูตรนี้ในพระไตรปิฎกจึงเรียกว่า "เกสปุตตสูตร” ตามตำบลที่อยู่ที่พระองค์ทรงสอน แต่คนทั่วไปมักเรียก "กาลามสูตร” ตามสกุลของผู้อาศัยที่นั่นคือ "ชาวสกุลกาลามะ” โดยเกสปุตตสูตร (กาลามสูตร) นี้ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกเล่มที่ 20 พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ 12 อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต ทุติยปัณณาสก์ มหาวรรค เกสปุตตสูตร

ครั้งนั้น พระพุทธเจ้าได้เสด็จจาริกไปในแคว้นโกศล พร้อมพระสงฆ์หมู่ใหญ่ ไปถึงหมู่บ้านของชาวกาลามะ ที่เรียกว่า เกสปุตตนิคม ชาวกาลามะ แห่แหนมาเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ ด้วยได้ยินคำร่ำลือกิตติศัพท์แห่งพระองค์ ชาวกาลามะได้ทูลถามว่า

"พระเจ้าข้า มีสมณพราหมณ์พวกหนึ่งมายังเกสปุตตนิคม สมณพราหมณ์พวกนั้นพูดประกาศ แต่เฉพาะวาทะของตัวเท่านั้น ส่วนวาทะของผู้อื่นช่วยกันกระทบกระเทียบ ดูหมิ่นพูดกด ทำให้ไม่น่าเชื่อ พระเจ้าข้า มีสมณพราหมณ์อีกพวกหนึ่งมายังเกสปุตตนิคม ถึงพราหมณ์พวกนั้น ก็พูดประกาศแต่เฉพาะวาทะของตนเท่านั้น ส่วนวาทะของ ผู้อื่นช่วยกันกระทบกระเทียบ ดูหมิ่น พูดกด ทำให้ไม่น่าเชื่อ พระเจ้าข้า พวก ข้าพระองค์ยังมีความเคลือบแคลงสงสัยในสมณพราหมณ์เหล่านั้นอยู่ทีเดียวว่า ท่าน สมณพราหมณ์เหล่านั้น ใครพูดจริง ใครพูดเท็จ”

ใจความสำคัญของคำกราบทูลคือ มีสมณพราหมณ์หลายพวกมายังที่นี่ ได้ประกาศคำสอนของเขา แต่กล่าวกระทบกระเทียบ ดูหมิ่น พูดกด ทำให้ไม่น่าเชื่อ ทำให้ชาวบ้านสงสัยว่าเคลือบแคลงสงสัยในสมณพราหมณ์เหล่านั้นอยู่ทีเดียวว่า ใครพูดจริง ใครพูดเท็จ

พระพุทธเจ้าทรงตอบด้วยหลักคิด 10 ข้อ ดังจะแสดงพร้อมคำขยายความดังต่อไปนี้

1. อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการฟังตามกันมา (มา อนุสฺสเวน)

อย่ายึดถือตามคำพูดที่ได้ยินได้ฟังต่อ ๆ กันมา เพราะการพูดปากต่อปากนั้น เนื้อหาสาระมักจะคลาดเคลื่อนผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับเดิม เปรียบเหมือนเกมส่งข่าวที่เล่นสนุก ๆ กันว่า "กาเช็ดปาก" อาจจะกลายเป็น "กาเจ็ดปาก" ไปก็ได้ ดังนั้นไม่ควรปักใจเชื่อข้อมูลข่าวสารที่รับฟังมาจากการบอกเล่าต่อกันมา โดยไม่ได้ตรวจสอบความถูกต้องเสียก่อน

2. อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการถือสืบๆกันมา (มา ปรมฺปราย)

อย่ายึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่เป็นประเพณี ความเชื่อ หรือคำบอกเล่าที่สืบทอดต่อ ๆ กันมาจากบรรพบุรุษ เพียงเพราะมันเป็นของเก่าแก่เนิ่นนานเท่านั้น แต่ควรใช้เหตุผลพิจารณาให้ถี่ถ้วนถึงความถูกต้องและประโยชน์ของความเชื่อและแนวปฏิบัตินั้น ๆ ด้วย อย่างเช่น เรื่องเถรส่องบาตร ความเชื่อพื้นบ้านหรือตำนานต่าง ๆ เป็นต้น

3. อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการเล่าลือ (มา อิติกิราย)

อย่าหลงเชื่อไปตามกระแสข่าวลือหรือข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้ยินมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่สื่อโซเชียลมีเดียแพร่หลายเช่นทุกวันนี้ มักมีข่าวปลอมหรือภาพหลอกตา (Fake News) ปรากฏอยู่มากมาย บางครั้งมีการใส่สีตีไข่ข้อมูลให้น่าตื่นเต้น สร้างกระแสให้ผู้คนแชร์ส่งต่อกันไปมา เช่น ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ผ่านมา ก็มีข่าวปลอมเกี่ยวกับโรคระบาดจำนวนมาก ที่ก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน ยิ่งแชร์กันมาก คนก็ยิ่งเชื่อ การปลงใจเชื่อตามกระแสข่าวลือโดยไม่ไตร่ตรองนั้นจึงอาจนำไปสู่ความหลงผิดได้ง่าย

4. อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการอ้างตำรา หรือคัมภีร์ (มา ปิฏกสมฺปทาเนน)

อย่ายึดถือตามตำราหรือคัมภีร์ต่าง ๆ ที่มีผู้อ้างอิงมา ทั้งนี้เพราะบางครั้งตำราเหล่านั้นอาจมีข้อมูลที่ไม่ถูกต้องปะปนอยู่ หรือบางครั้งผู้ที่นำมาอ้างก็อาจตีความคลาดเคลื่อนไปจากต้นฉบับจริง ๆ ก็เป็นได้ ดังนั้นแม้จะมีการอ้างอิงมาจากตำรา ก็ควรใช้วิจารณญาณของตนพิจารณาไตร่ตรองเสียก่อน

5. อย่าปลงใจเชื่อ เพราะตรรกะ (มา ตกฺกเหตุ)

อย่าคาดเดาหรือสรุปเอาเองตามความคิดของตน เพราะที่เราคิดเอาไว้นั้น แม้จะฟังดูมีเหตุผลสมเหตุสมผลน่าจะเป็นไปได้ แต่ความจริงอาจไม่ได้เป็นอย่างนั้นเสมอไป เปรียบเหมือนทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์สมัยโบราณของอริสโตเติล ที่เชื่อว่าวัตถุที่มีน้ำหนักมากกว่าต้องตกถึงพื้นเร็วกว่าวัตถุที่มีน้ำหนักน้อยกว่า ซึ่งต่อมากาลิเลโอได้พิสูจน์ยืนยันโดยการทดลองปล่อยลูก

เหล็กที่มีน้ำหนักต่างกันจากหอเอนปิซ่า แล้วพบว่ากลับตกถึงพื้นพร้อมกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามที่อริสโตเติลคาดการณ์ไว้แต่แรก

6. อย่าปลงใจเชื่อ เพราะการอนุมาน (มา นยเหตุ)

อย่าด่วนสรุปตัดสินใจไปตามการคาดคะเนหรืออนุมานของเรา เพราะสิ่งที่เราคาดการณ์เอาไว้นั้น หลายครั้งก็อาจจะผิดพลาดไม่เป็นดังที่คิด ยกตัวอย่างเช่น เห็นฟ้าคะนองฝนตก เราอาจคาดหวังว่าฝนจะตกหนัก แต่สุดท้ายอาจจะมีกระแสลมพัดพาเมฆฝนให้พัดผ่านไป ไม่ได้ตกหนักตามที่เราคิดไว้ก็เป็นได้

7. อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล (มา อาการปริวิตกฺเกน)

อย่ายึดติดหรือปักใจเชื่อสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยการคิดวิเคราะห์พิจารณาตามลักษณะอาการที่ปรากฏภายนอกเพียงอย่างเดียว เพราะบางครั้งเราอาจคิดไปเองว่ามันต้องเป็นอย่างนี้อย่างนั้น ทั้ง ๆ ที่ความจริงอาจไม่ได้เป็นเช่นนั้นก็ได้ เปรียบเสมือนเราเห็นคนที่แต่งกายภูมิฐานดูดี ก็คิดไปเองว่าเขาจะต้องร่ำรวยมีฐานะ หรือเห็นผู้หญิงท้องโตก็คิดไปว่าเธอคงจะกำลังตั้งครรภ์ ทั้ง ๆ ที่จริง ๆ แล้วอาจไม่ใช่เช่นนั้นเสมอไปก็ได้

8. อย่าปลงใจเชื่อ เพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว (มา ทิฏฐินิชฺฌานกฺขนฺติยา)

อย่าปักใจเชื่อสิ่งต่าง ๆ เพียงเพราะมันสอดคล้องกับทฤษฎีหรือทัศนคติความเชื่อที่เรายึดมั่นถือมั่นอยู่ก่อนแล้ว บางครั้งเรามีความคิดเห็นเป็นของตัวเองไว้ก่อนอยู่แล้วว่า เรื่องนี้น่าจะเป็นอย่างนี้ ๆ พอมีใครมาพูดในสิ่งที่สอดคล้องกับที่เราคิด ก็ปลงใจเชื่อไปเลยว่ามันต้องจริงเป็นแน่ ทั้ง ๆ ที่อาจจะไม่จริงก็ได้

9. อย่าปลงใจเชื่อ เพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้ (มา ภพฺพรูปตาย)

อย่ายึดมั่นถือมั่นเชื่อถือในสิ่งต่าง ๆ ด้วยการมองแค่ภาพลักษณ์ภายนอกของบุคคลหรือสิ่งนั้น ว่าน่าจะเชื่อถือได้หรือไม่ เพราะการปักใจเชื่อโดยใช้เพียงการมองภายนอกเป็นเกณฑ์ตัดสิน โอกาสจะหลงเชื่อหรือถูกหลอกนั้นย่อมมีสูงมาก เหมือนสำนวนที่ว่า "Don't judge a book by its cover" ซึ่งแปลเป็นไทยว่า "อย่าตัดสินคุณค่าหนังสือที่ปก"

10. อย่าปลงใจเชื่อ เพราะนับถือว่า ท่านผู้นี้เป็นครูอาจารย์ของเรา (มา สมโณ โน ครูติ)

อย่าปักใจเชื่อตามสิ่งที่ครูอาจารย์หรือผู้ที่เรานับถือได้พูดไว้เสมอไป เพียงเพราะเหตุผลที่ว่า เขาเป็นคนที่เราเคารพนับถือ ซึ่งแม้แต่พระพุทธเจ้าเองยังทรงสอนให้พุทธศาสนิกชนอย่าเพิ่งเชื่อถือคำสอนของพระองค์ทันที ด้วยเหตุผลที่ว่าพระองค์เป็นศาสดา ถือว่าเป็นหลักคำสอน

ที่เปิดกว้างให้เราได้คิดทบทวนไตร่ตรอง ใช้ปัญญาของเราเองเป็นเครื่องพิจารณาความถูกต้องเหมาะควรมากกว่าจะเชื่อตามไปเสียหมด

หลังจากพระพุทธเจ้าได้สอนชาวกาลามะว่า อย่าเพิ่งปักใจเชื่อด้วยเหตุ 10 ประการแล้ว ทรงสอนต่อว่า

"..ต่อเมื่อใด พิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่า ธรรมเหล่าใด เป็นอกุศล มีโทษ นักปราชญ์ติเตียน เมื่อทำแล้วย่อมให้เกิดแต่ส่วนที่ไม่เป็นประโยชน์และความทุกข์ ท่านควรละธรรมเหล่านั้นเสีย ธรรมเหล่าใด เป็นกุศล ไม่มีโทษ นักปราชญ์สรรเสริญ เมื่อทำแล้วย่อมให้เกิดประโยชน์และความสุข ท่านควรเข้าถึงธรรมเหล่านั้น.."

ทรงตรัสถามให้เห็นจริงในโทษของ ความโลภ ความโกรธ ความหลง และคุณของความไม่โลภ ความไม่โกรธ ความไม่หลง ทรงสอนเรื่องการเจริญพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา (ไมตรีจิตคิดจะให้เป็นสุข) กรุณา (สงสารคิดจะช่วยให้พ้นทุกข์) มุทิตา (ยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี ไม่ริษยา) อุเบกขา วางใจเป็นกลาง)

ทรงสอนว่า อริยสาวกนั้นมีจิตไม่มีเวรอย่างนี้ มีจิตไม่มีความเบียดเบียนอย่างนี้ มีจิตไม่เศร้าหมองอย่างนี้มีจิตผ่องแผ้วอย่างนี้ ย่อมได้รับความอุ่นใจ 4 ประการ

ถ้าผลของความชั่วมี ตนก็จะเข้าถึงสุคติโลก สวรรค์ (เพราะตนทำความดี)

ถ้าผลของความดีความชั่วไม่มี ก็รักษาตัวให้มีความสุขได้ในโลกปัจจุบัน

ถ้าบุคคลเมื่อทำบาปก็ชื่อว่าทำบาป ตนไม่ทำบาป ก็จะไม่ประสบทุกข์

ถ้าบุคคลเมื่อทำบาปก็ชื่อว่าไม่ทำบาป เราก็พิจารณาเห็นตนบริสุทธิ์ทั้ง 2 ส่วนในโลกนี้

สรุปได้ว่า กาลามสูตรเป็นหลักคำสอนที่เน้นการใช้วิจารณญาณและปัญญาในการพิจารณาความจริง โดยไม่ยึดติดกับความเชื่อหรืออำนาจใดโดยปราศจากการไตร่ตรอง พระพุทธเจ้าทรงสอนให้พิจารณาสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง โดยเฉพาะการประเมินจากผลที่เกิดขึ้นจริงว่าเป็นกุศลหรืออกุศล นำมาซึ่งประโยชน์สุขหรือโทษทุกข์ หลักการนี้มุ่งเน้นการพัฒนาปัญญาและความเป็นอิสระทางความคิดของบุคคล ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาตนเองและสังคม

การประยุกต์กาลามสูตรในรัฐศาสตร์

กาลามสูตรเป็นหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เน้นการใช้ปัญญาในการไตร่ตรองพิจารณาความจริง โดยไม่ด่วนปลงใจเชื่อสิ่งใดง่าย ๆ แนวคิดนี้มีความสอดคล้องกับทฤษฎีทางรัฐศาสตร์หลายสำนัก ซึ่งล้วนให้ความสำคัญกับการใช้เหตุผลและวิจารณญาณในการวิเคราะห์

ปรากฏการณ์ทางการเมืองการปกครอง อีกทั้งยังส่งเสริมเสรีภาพทางความคิดของปัจเจกบุคคลในฐานะพลเมืองของรัฐอีกด้วย

กาลามสูตร กับแนวคิดเสรีนิยม (Liberalism)

เสรีนิยม (Liberalism) เป็นปรัชญาการเมืองที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาประชาธิปไตยสมัยใหม่ โดยมีหลักการสำคัญคือการให้ความสำคัญกับเสรีภาพและความเสมอภาคของปัจเจกบุคคล แนวคิดนี้มีรากฐานมาจากความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีและสิทธิที่จะกำหนดชะตากรรมของตนเอง โดยปราศจากการครอบงำจากอำนาจรัฐหรือองค์กรใด ๆ (Roskin et al., 2017) นอกจากนี้ เสรีนิยมยังให้ความสำคัญกับการใช้เหตุผลในการแสวงหาความจริงและตัดสินใจ มากกว่าการยอมรับสิ่งต่าง ๆ ตามความเชื่อหรือคำบอกเล่าที่ปราศจากหลักฐานรองรับ

หลักการของเสรีนิยมมีความสอดคล้องอย่างน่าสนใจกับหลักกาลามสูตรในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นคำสอนที่ส่งเสริมให้บุคคลใช้ปัญญาไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระ โดยไม่จำเป็นต้องเชื่อหรือปฏิบัติตามผู้มีอำนาจหรือแม้แต่คำสั่งสอนของศาสดาโดยปราศจากการพิจารณา (Bhikkhu, 2013) กาลามสูตรสอนให้บุคคลพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ด้วยเหตุผลและประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเสรีนิยมที่เน้นการใช้เหตุผลและการตัดสินใจด้วยตนเองของปัจเจกบุคคล

ทั้งเสรีนิยมและกาลามสูตรต่างให้ความสำคัญกับการใช้วิจารณญาณและการคิดอย่างมีเหตุผล โดยไม่ยึดติดกับอำนาจหรือความเชื่อที่ไม่ผ่านการพิสูจน์ แนวคิดทั้งสองนี้สะท้อนให้เห็นถึงการให้คุณค่ากับศักยภาพและเสรีภาพทางปัญญาของปัจเจกชน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของสังคมประชาธิปไตยสมัยใหม่ (Larmore, 2004)

ในบริบทการเมืองปัจจุบัน การประยุกต์ใช้หลักกาลามสูตรร่วมกับแนวคิดเสรีนิยมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีวิจารณญาณของพลเมือง โดยเฉพาะในยุคที่สื่อสังคมออนไลน์และการโฆษณาชวนเชื่อทางการเมืองมีอิทธิพลสูง หลักกาลามสูตรสอนให้ไม่ด่วนเชื่อหรือคล้อยตามผู้อื่นโดยปราศจากการไตร่ตรอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเสรีนิยมที่เน้นการคิดอย่างเป็นอิสระโดยไม่ถูกครอบงำ ตัวอย่างเช่น ในการเลือกตั้งทั่วไป ประชาชนมักถูกโน้มน้าวด้วยคำสัญญาและภาพลักษณ์ของนักการเมือง การใช้หลักกาลามสูตรจะช่วยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถวิเคราะห์นโยบายและผลงานของผู้สมัครอย่างมีเหตุผล โดยไม่หลงเชื่อเพียงเพราะคำโฆษณาหรือความนิยมชั่วครู่ นอกจากนี้ ในสถานการณ์ที่มี

ความขัดแย้งทางความคิดอย่างรุนแรง การใช้หลักกาลามสูตรร่วมกับแนวคิดเสรีนิยมที่เน้นการเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น จะช่วยให้ประชาชนสามารถรับฟังและพิจารณาความคิดเห็นที่แตกต่างได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล โดยไม่ถูกชักจูงด้วยอารมณ์หรืออคติ อันจะนำไปสู่การลดความตึงเครียดและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทางความคิดได้อย่างสร้างสรรค์

โดยสรุปแล้ว กาลามสูตรและแนวคิดเสรีนิยมมีจุดร่วมที่สำคัญในการส่งเสริมการใช้เหตุผลและวิจารณญาณของปัจเจกบุคคล ทั้งสองแนวคิดต่างให้ความสำคัญกับเสรีภาพทางความคิดและการตัดสินใจด้วยตนเอง โดยไม่ยึดติดกับอำนาจหรือความเชื่อที่ไม่ผ่านการพิสูจน์ แม้จะมีที่มาต่างยุคสมัยและวัฒนธรรม แต่ทั้งกาลามสูตรและเสรีนิยมต่างมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพและเสรีภาพทางปัญญาของมนุษย์ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของสังคมประชาธิปไตยสมัยใหม่

กาลามสูตร กับแนวคิดอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism)

อรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) เป็นแนวคิดทางปรัชญาการเมืองและจริยศาสตร์ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะและการตัดสินใจทางการเมือง โดยมีหลักการสำคัญคือการประเมินความชอบธรรมของการกระทำหรือนโยบายจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น โดยถือว่าการกระทำหรือนโยบายใดที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่คนจำนวนมากที่สุดย่อมเป็นสิ่งที่พึงกระทำ (Bentham, 1789/2000) แนวคิดนี้มักสรุปด้วยวลีที่ว่า "การสร้างประโยชน์สูงสุดให้แก่คนจำนวนมากที่สุด" (The greatest happiness of the greatest number) (Mill, 1863/2001)

เจเรมี เบนธัม (Jeremy Bentham) นักปรัชญาชาวอังกฤษผู้เป็นต้นกำเนิดแนวคิดอรรถประโยชน์นิยมสมัยใหม่ ได้เสนอหลักการสำคัญว่า "ธรรมชาติได้วางมนุษย์ไว้ภายใต้การปกครองของความสุขและความทุกข์สองประการ" และ "สิ่งใดก็ตามที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นสิ่งที่ดีจะพิสูจน์ได้ก็โดยแสดงให้เห็นว่าสิ่งนั้นนำไปสู่อีกสิ่งหนึ่งที่ถูกยอมรับว่าดี" (Bentham, 1789/2000) กล่าวคือการตัดสินคุณค่าทางจริยธรรมของการกระทำหรือนโยบายใด ๆ จำเป็นต้องพิจารณาจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นตามมา ไม่ใช่ตัดสินจากตัวการกระทำหรือนโยบายนั้นเองเพียงด้านเดียว

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกาลามสูตร ซึ่งเป็นหลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนาจะพบว่ามีแนวคิดที่สอดคล้องกันในหลายประการ โดยพระพุทธองค์ทรงสอนให้ชาวกาลามะไม่ปลงใจเชื่อสิ่งต่าง ๆ โดยไม่ไตร่ตรอง แต่ให้พิจารณาด้วยตนเองว่าสิ่งใดเป็นกุศล ไม่มีโทษ ย่อม

ให้เกิดประโยชน์สุขเมื่อประพฤติปฏิบัติ ก็ควรยึดถือสิ่งนั้น ส่วนสิ่งใดเป็นอกุศล มีโทษ นำไปสู่ความเดือดร้อนเสื่อมเสีย ก็ควรละเว้น และพระองค์ยังทรงเสนอเกณฑ์การพิจารณาที่เรียกว่า "ความอุ่นใจ 4 ประการ" ได้แก่ 1) ถ้าทำดีแล้วผลดีมีจริง ตนก็จะได้ขึ้นสวรรค์ 2) ถ้าทำดีแล้วผลดีไม่มี ชาตินี้ก็ยังมีความสุข 3) ถ้าทำชั่วแล้วผลชั่วมีจริง ตนก็ไม่ได้ทำชั่ว จึงไม่ต้องไปสู่ทุคติ 4) ถ้าทำชั่วแล้วผลชั่วไม่มี ตนก็บริสุทธิ์อยู่ดี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556) จะเห็นได้ว่า กาลามสูตรเน้นให้ประเมินความดีความชั่วของการกระทำจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นสำคัญ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดอรรถประโยชน์นิยมในทางรัฐศาสตร์

ในบริบทการเมืองปัจจุบัน การประยุกต์ใช้หลักกาลามสูตรร่วมกับแนวคิดอรรถประโยชน์นิยมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการประเมินนโยบายสาธารณะและการตัดสินใจทางการเมือง โดยเฉพาะในประเด็นที่มีความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ตัวอย่างเช่น ในกรณีของนโยบายเศรษฐกิจที่มักเป็นประเด็นถกเถียงในหลายประเทศรวมถึงประเทศไทย เช่น นโยบายประชานิยม การใช้หลักกาลามสูตรในการพิจารณาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงจากนโยบายเหล่านี้ โดยไม่ยึดติดกับอุดมการณ์ ความเชื่อทางการเมืองใดโดยเฉพาะหรือแม้แต่ความชื่นชอบส่วนตัวที่มีต่อบุคคลหรือพรรคการเมืองใดเป็นพิเศษ แต่มุ่งพิจารณาว่านโยบายใดสร้างประโยชน์สูงสุดแก่คนจำนวนมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดอรรถประโยชน์นิยม จะช่วยให้การตัดสินใจทางนโยบายมีความรอบคอบและเป็นธรรมมากขึ้น

โดยสรุปแล้ว กาลามสูตรและแนวคิดอรรถประโยชน์นิยมมีความสอดคล้องกันในแง่ของการประเมินคุณค่าของการกระทำหรือนโยบายจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง ทั้งสองแนวคิดเน้นการพิจารณาผลที่เกิดขึ้นว่านำมาซึ่งประโยชน์สุขหรือโทษทุกข์แก่ผู้คน โดยไม่ยึดติดกับหลักการหรือความเชื่อที่ตายตัว นอกจากนี้ ทั้งกาลามสูตรและอรรถประโยชน์นิยมต่างส่งเสริมให้บุคคลใช้วิจารณญาณในการประเมินสถานการณ์และตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมและการเมืองที่มุ่งเน้นผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

กาลามสูตร กับแนวคิดเหตุผลนิยมในยุคเรืองปัญญา (Enlightenment Rationalism)

ยุคเรืองปัญญาหรือยุคแห่งการรู้แจ้ง (Age of Enlightenment) เป็นช่วงเวลาที่ขบวนการทางปัญญาได้เฟื่องฟูในทวีปยุโรป โดยเฉพาะในคริสต์ศตวรรษที่ 17 และ 18 ซึ่งนักคิดในยุคนี้ได้เน้นย้ำความสำคัญของเหตุผลและวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความจริง มากกว่าการยึดถือตามคำสอนทางศาสนาหรือประเพณีที่มีมาแต่เดิม (Outram, 2019) โดยในยุคนี้ได้

เกิดกระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษาที่เรียกว่า การศึกษาเชิงประจักษ์ (Empirical Study) ซึ่งเน้นการค้นคว้าทดลองและพิสูจน์ความรู้ต่าง ๆ ด้วยวิธีการเชิงประจักษ์ แทนที่จะเชื่อตามตำราหรือคำบอกเล่าดั้งเดิม

นักปรัชญาคนสำคัญในยุคนี้ เช่น เรอเน เดการ์ต (René Descartes) ได้วางรากฐานของการใช้เหตุผลในการแสวงหาความจริง โดยเสนอวิธีการสงสัยทุกสิ่ง (Methodic Doubt) เพื่อค้นหาความจริงที่ไม่อาจสงสัยได้ ซึ่งนำไปสู่ประโยคอมตะ "ฉันคิด ดังนั้นฉันจึงดำรงอยู่" (Cogito, ergo sum) (Newman, 2024) แนวคิดนี้ได้กลายเป็นรากฐานสำคัญของปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่

ยุคเรืองปัญญายังเป็นยุคที่แนวคิดมนุษยนิยมเบ่งบาน ปัญญาชนหันมาให้คุณค่าแก่ศักยภาพและพลังแห่งเหตุผลของมนุษย์มากขึ้น โดยเชื่อว่ามนุษย์สามารถใช้สติปัญญาของตนเองเข้าใจความเป็นจริงของธรรมชาติทั้งทางกายภาพ จริยธรรม ไปจนถึงการปกครองสังคม โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอำนาจเหนือธรรมชาติหรือยอมรับกรอบจารีตประเพณีที่มีมาแต่เดิม ดังคำขวัญประจำใจของนักคิดในยุคนี้ที่ว่า "กล้าที่จะใช้ปัญญาของตนเอง" (Sapere aude) ตามที่อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) ได้กล่าวไว้ (Kant, 1784/1996)

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบแนวคิดเหตุผลนิยมในยุคเรืองปัญญากับกาลามสูตร จะพบว่ามีจุดร่วมที่สำคัญคือ การเน้นให้มนุษย์ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองหาความจริงด้วยตนเอง ไม่ด่วนปลงใจเชื่อสิ่งต่าง ๆ อย่างงมงาย โดยไม่ผ่านการคิดวิเคราะห์ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนานั้นได้มีการระบุไว้ในกาลามสูตรถึง "การอย่าปลงใจเชื่อเพราะเหตุ 10 ประการ" อันได้แก่ ข่าวลือ ตำรา การคาดคะเน ตรรกะ เป็นต้น แต่ให้ยึดมั่นกับการพิจารณาด้วยปัญญาเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรายละเอียด จะพบว่ากระบวนการใช้ "ปัญญา" ตามแนวพุทธกับการใช้ "เหตุผล" แบบตะวันตกยังมีข้อแตกต่างที่สำคัญอยู่ กล่าวคือ การใช้เหตุผลในแบบตะวันตกนั้น มักอาศัยตรรกะ (Logic) การอนุมาน (Inference) และการใช้เหตุผลอย่างเป็นระบบ (Systematic Reasoning) เป็นเครื่องมือสำคัญ (Roskin et al., 2017) แต่ในทางพระพุทธศาสนานั้น ตรรกะ การอนุมาน หรือการคิดตรึกตรองตามแนวเหตุผล กลับเป็นสิ่งที่ถูกจัดอยู่ในฐานะ 10 ประการที่ไม่ควรเชื่อในกาลามสูตร

ทั้งนี้เพราะ "ปัญญา" ในความหมายของพุทธศาสนานั้น เป็นสิ่งที่ลึกซึ้งเหนือกว่ากระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลทั่วไป แต่หมายถึงญาณหยั่งรู้ถึงสัจธรรมอันประณีต ซึ่งเป็นการบรรลุปัญญาเห็นแจ้งในอริยสัจนั่นเอง (พระพรหมคุณาภรณ์, 2556) การเข้าถึงปัญญาใน

ความหมายนี้ จึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการใช้เหตุผลเชิงตรรกะ แต่ยังรวมถึงการพัฒนาจิตและปัญญาผ่านการปฏิบัติธรรมและการเจริญสติอีกด้วย

ในบริบทการเมืองร่วมสมัย การบูรณาการหลักกาลามสูตรกับแนวคิดเหตุผลนิยมในยุคเรืองปัญญามีความสำคัญอย่างยิ่งในการรับมือกับความท้าทายของยุคข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะในสภาวะที่ข่าวลวงและทฤษฎีสมคบคิดแพร่กระจายอย่างรวดเร็วผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ตัวอย่างเช่น ในกรณีของการระบาดใหญ่ของโควิด-19 หรือการถกเถียงประเด็นนโยบายสาธารณะที่ซับซ้อนอย่างการปฏิรูปการศึกษาและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การนำหลักกาลามสูตรมาใช้ร่วมกับแนวคิดเหตุผลนิยม โดยเน้นการพิจารณาข้อมูลเชิงประจักษ์และการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการตรวจสอบข้อเท็จจริง จะช่วยยกระดับการอภิปรายทางการเมืองให้อยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและหลักฐานมากขึ้น แทนที่จะตัดสินด้วยความเชื่อส่วนตัวหรืออคติทางการเมือง อันจะนำไปสู่การตัดสินใจเชิงนโยบายที่มีคุณภาพมากขึ้น

สรุปได้ว่า กาลามสูตรและแนวคิดเหตุผลนิยมในยุคเรืองปัญญามีจุดร่วมที่สำคัญในการส่งเสริมการใช้ปัญญาและเหตุผลในการแสวงหาความจริง โดยไม่ยึดติดกับความเชื่อดั้งเดิมหรืออำนาจใดโดยปราศจากการพิจารณา อย่างไรก็ตาม มีความแตกต่างในแง่ความลุ่มลึกของการพิจารณา เพราะหลักตรรกะที่แนวคิดเหตุผลนิยมใช้นั้น กาลามสูตรยังถือว่าเป็นฐานะที่ยังไม่ควรปลงใจเชื่อ ด้วยมองว่าปัญญาเป็นสิ่งที่ลึกซึ้งกว่าเพียงการใช้เหตุผลเชิงตรรกะ แต่รวมถึงการพัฒนาจิตและปัญญาผ่านการปฏิบัติธรรมด้วย

กาลามสูตร กับแนวคิดประชาธิปไตย (Democracy)

ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ยึดหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน โดยประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น การเลือกตั้งผู้แทน การออกเสียงประชามติ และการแสดงความคิดเห็น (Dahl, 2020) ระบอบประชาธิปไตยจึงให้ความสำคัญกับ "เสรีภาพ" และ "ความเสมอภาค" ของพลเมืองทุกคนในการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง อย่างไรก็ตาม การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จและมีเสถียรภาพมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพและวุฒิภาวะของประชาชนเป็นสำคัญ (Diamond, 2015)

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับหลักกาลามสูตร จะเห็นได้ว่ากาลามสูตรนับเป็นหลักธรรมสำคัญที่มีส่วนช่วยส่งเสริมวุฒิภาวะของพลเมืองให้สอดรับกับวิถีประชาธิปไตยเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะกาลามสูตรได้สอนให้ประชาชนรู้จักคิดวิเคราะห์ ใช้วิจารณญาณในการรับข้อมูลข่าวสาร

ต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ไม่หลงเชื่อโฆษณาชวนเชื่อหรือคำสัญญาของนักการเมืองที่ขาดเหตุผลรองรับ หากแต่ต้องพิจารณาไตร่ตรองให้ถ้วนถี่ด้วยตนเองว่า นโยบายใดเป็นประโยชน์เป็นโทษอย่างไร ก่อนที่จะตัดสินใจเลือกผู้แทนหรือพรรคการเมือง

กาลามสูตรได้ระบุถึงหลักการ 10 ประการที่ไม่ควรเชื่อโดยปราศจากการพิจารณา ได้แก่ อย่าเชื่อเพราะฟังตามกันมา, อย่าเชื่อเพราะถือสืบๆ กันมา, อย่าเชื่อเพราะข่าวเล่าลือ, อย่าเชื่อเพราะอ้างตำราหรือคัมภีร์, อย่าเชื่อเพราะตรรกะ, อย่าเชื่อเพราะอนุมาน, อย่าเชื่อเพราะคิดตรองตามแนวเหตุผล, อย่าเชื่อเพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว, อย่าเชื่อเพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้, และอย่าเชื่อเพราะนับถือว่าท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา (พระพรหมคุณาภรณ์, 2556) หลักการเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญสำหรับพลเมืองในยุคข้อมูลข่าวสาร (Livingstone, 2004)

สังคมใดก็ตามที่ประชาชนส่วนใหญ่มีวุฒิภาวะในการใช้ปัญญาพิจารณาตัดสินปัญหาบ้านเมืองตามแนวทางกาลามสูตร โอกาสที่ประชาธิปไตยจะเจริญมั่นคงและสร้างสรรค์ประโยชน์สุขแก่ประชาชนอย่างแท้จริงย่อมมีมากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับสังคมที่ประชาชนขาดวิจารณญาณ มักถูกครอบงำทางความคิดได้ง่าย (Putnam, 2000) การส่งเสริมให้ประชาชนมีทักษะการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลจึงเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ

นอกจากนี้ กาลามสูตรยังสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตย (Galston, 2001) โดยการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของตนในฐานะพลเมือง รวมถึงการมีทักษะในการวิเคราะห์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

อย่างไรก็ตาม มีข้อควรพิจารณาว่า แม้กาลามสูตรจะส่งเสริมการใช้วิจารณญาณ แต่ก็ไม่ได้ปฏิเสธความสำคัญของผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญโดยสิ้นเชิง หากแต่สอนให้พิจารณาคำสอนหรือข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy) ที่เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการใช้เหตุผลร่วมกันในการตัดสินใจทางการเมือง (Gutmann & Thompson, 2004)

ในบริบทการเมืองปัจจุบัน การประยุกต์ใช้หลักกาลามสูตรร่วมกับแนวคิดประชาธิปไตยมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบอบการปกครองโดยประชาชน โดยเฉพาะในยุคที่ประชาธิปไตยในหลายประเทศกำลังเผชิญกับความท้าทาย ทั้งจากการแทรกแซงของข้อมูลเท็จ การแบ่งขั้วทางความคิด และการเติบโตของนโยบายประชานิยม

ตัวอย่างเช่น ในการเลือกตั้งทั่วไปของไทยปี 2566 ที่มีการแข่งขันสูงระหว่างพรรคการเมืองต่าง ๆ มีการหาเสียงด้วยนโยบายประชานิยมและคำสัญญาที่เกินจริง เช่น การขึ้นค่าแรงขั้นต่ำแบบก้าวกระโดด การแจกเงินดิจิทัลโดยบอกว่าไม่ใช้งบประมาณแผ่นดิน เป็นต้น การนำหลักกาลามสูตรมาใช้จะช่วยให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถวิเคราะห์นโยบายอย่างรอบด้าน ไม่หลงเชื่อคำโฆษณาชวนเชื่อหรือข่าวลวงที่แพร่กระจายในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยที่ต้องการพลเมืองที่มีความรู้และมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้ ในกรณีการถกเถียงประเด็นสำคัญทางการเมือง เช่น การแก้ไขรัฐธรรมนูญ การลดความเหลื่อมล้ำ เป็นต้น การใช้หลักกาลามสูตรจะช่วยส่งเสริมการรับฟังและพิจารณาข้อดีข้อเสียของแต่ละแนวทางอย่างรอบด้าน แทนที่จะด่วนสรุปหรือเชื่อตามกระแสสังคม อันเป็นรากฐานสำคัญของกระบวนการประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy) ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจเชิงนโยบายที่มีคุณภาพและได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย

สรุปได้ว่า กาลามสูตรมีความสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยในหลายประการ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้ประชาชนใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจทางการเมือง ไม่หลงเชื่อข้อมูลหรือคำโฆษณาโดยปราศจากการไตร่ตรอง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาพลเมืองที่มีคุณภาพในระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ กาลามสูตรยังสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองและแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

การนำกาลามสูตรไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการเมืองร่วมสมัย

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบกาลามสูตรกับแนวคิดทางรัฐศาสตร์ต่างๆ ข้างต้น เราสามารถนำหลักการของกาลามสูตรมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการเมืองร่วมสมัยได้หลายประการ ดังนี้:

1. การพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง: บูรณาการหลักการของกาลามสูตรเข้ากับหลักสูตรการศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การใช้วิจารณญาณ และการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลและเหตุผล สอดคล้องกับแนวคิดเสรีนิยมและประชาธิปไตยที่เน้นการพัฒนาศักยภาพของพลเมือง

2. การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ: นำหลักการของกาลามสูตรมาใช้ในการพัฒนาทักษะการวิเคราะห์และประเมินข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะในยุคดิจิทัล เพื่อให้ประชาชนสามารถ

แยกแยะข้อเท็จจริงจากข่าวลวงและโฆษณาชวนเชื่อได้ สอดคล้องกับแนวคิดเหตุผลนิยมในยุคเรืองปัญญาที่เน้นการใช้เหตุผลและหลักฐานเชิงประจักษ์

3. การพัฒนากระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบาย: ประยุกต์ใช้หลักการของกาลามสูตรในการกำหนดนโยบายสาธารณะ โดยเน้นการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์และการวิเคราะห์ผลกระทบอย่างรอบด้าน สอดคล้องกับแนวคิดอรรถประโยชน์นิยมที่เน้นการพิจารณาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริ

4. การส่งเสริมวัฒนธรรมการถกเถียงทางการเมือง: นำหลักการของกาลามสูตรมาใช้ในการพัฒนาวัฒนธรรมการอภิปรายและถกเถียงทางการเมืองที่อยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง สอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ

5. การปฏิรูประบบราชการและการบริหารรัฐกิจ: ประยุกต์ใช้หลักการของกาลามสูตรในการพัฒนาระบบราชการที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน โดยเน้นการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลและเหตุผล สอดคล้องกับแนวคิดธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษานี้คือ การค้นพบความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งระหว่างหลักกาลามสูตรกับแนวคิดทางรัฐศาสตร์ตะวันตก ซึ่งนำไปสู่การพัฒนากรอบแนวคิดใหม่ในการบูรณาการภูมิปัญญาตะวันออกเข้ากับทฤษฎีการเมืองสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการพัฒนาวิจารณญาณของพลเมืองและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีคุณภาพ การศึกษานี้ยังนำเสนอแนวทางใหม่ในการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อตอบโจทย์ความท้าทายทางการเมืองในยุคดิจิทัล เช่น การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อและการคิดวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้ ยังเสนอมุมมองใหม่ในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่ผสมผสานการคิดวิเคราะห์เข้ากับคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนแนวทางการยกระดับวัฒนธรรมการถกเถียงทางการเมืองที่เน้นการใช้เหตุผลและการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง องค์ความรู้เหล่านี้เปิดมิติใหม่ในการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลในสังคมร่วมสมัย

สรุป

การวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างหลักกาลามสูตรในพระพุทธศาสนากับแนวคิดทางรัฐศาสตร์สมัยใหม่ได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงที่น่าสนใจระหว่างภูมิปัญญาตะวันออกโบราณกับทฤษฎีการเมืองตะวันตก โดยพบว่ากาลามสูตรมีความสอดคล้องกับอุดมการณ์และทฤษฎีทางการเมืองหลายประการ ทั้งในแง่ของแนวคิดเสรีนิยม อรรถประโยชน์นิยม เหตุผลนิยมในยุคเรืองปัญญา และอุดมการณ์ประชาธิปไตย

ความสอดคล้องดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า แม้กาลามสูตรจะเป็นคำสอนที่เกิดขึ้นเมื่อกว่า 2,500 ปีมาแล้ว แต่เนื้อหาสาระยังคงมีความทันสมัยและสามารถประยุกต์ใช้กับบริบททางการเมืองร่วมสมัยได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักการไม่ด่วนเชื่ออะไรง่าย ๆ แต่ต้องพิจารณาไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณด้วยตนเอง รวมถึงการประเมินสิ่งต่าง ๆ จากคุณและโทษที่เกิดขึ้นจริงเป็นสำคัญ

การนำหลักการของกาลามสูตรมาประยุกต์ใช้ในมิติต่าง ๆ ของการพัฒนาการเมืองร่วมสมัย จะช่วยส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีคุณภาพ โดยเน้นการใช้เหตุผล การคิดวิเคราะห์ และการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ตัวอย่างเช่น ในช่วงการหาเสียงเลือกตั้งที่พรรคการเมืองนำเสนอนโยบายประชานิยมหรือให้คำสัญญาที่เกินจริง ประชาชนสามารถใช้หลักกาลามสูตรในการพิจารณาถึงความเป็นไปได้ ผลกระทบระยะยาว และความคุ้มค่าของนโยบายเหล่านี้ แทนที่จะเชื่อตามคำโฆษณาหรือกระแสความนิยมเพียงอย่างเดียว อันจะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ในท้ายที่สุด การศึกษาเปรียบเทียบนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้เราเข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างภูมิปัญญาตะวันออกกับตะวันตกเท่านั้น แต่ยังเปิดมุมมองใหม่ในการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาการเมืองและสังคมร่วมสมัย การผสมผสานจุดแข็งของทั้งสองแนวคิดอาจนำไปสู่การสร้างสรรค์ระบอบการปกครองและวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีคุณภาพ ส่งเสริมการใช้ปัญญาและวิจารณญาณของพลเมือง อันจะเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยที่ยั่งยืนและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย.* (พิมพ์ครั้งที่ 32). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.

_____. (2556). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.* (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ: พิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.

Bentham, J. (2000). *An introduction to the principles of morals and legislation*. Kitchener, Ontario: Batoche Books. (Original work published 1789)

Dahl, R. A. (2020). *On democracy.* (2nd ed.). New Haven, CT: Yale University Press.

Diamond, L. (2015). *In search of democracy*. New York, NY: Routledge.

Galston, W. A. (2001). Political knowledge, political engagement, and civic education. *Annual Review of Political Science*, 4(1), 217-234.

Gutmann, A., & Thompson, D. (2004). *Why deliberative democracy?*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Kant, I. (1996). An answer to the question: What is enlightenment? In J. Schmidt (Ed.), *What is Enlightenment?: Eighteenth-century answers and twentieth-century questions* (pp. 58-64). Berkeley, CA: University of California Press. (Original work published 1784)

Larmore, C. (2004). Liberal and Republican Conceptions of Freedom. In D. Weinstock & C. Nadeau (Eds.), *Republicanism: History, Theory, and Practice* (pp. 96-119). London: Frank Cass.

Livingstone, S. (2004). Media literacy and the challenge of new information and communication technologies. *The Communication Review*, 7(1), 3-14.

Mill, J. S. (2001). *Utilitarianism*. Kitchener, Ontario: Batoche Books. (Original work published 1863)

Mill, J. S. (2015). *On Liberty, Utilitarianism and Other Essays* (2nd ed.). Oxford, UK: Oxford University Press. (Original work published 1859)

Newman, L. (2024). Descartes' Epistemology. In E. N. Zalta & U. Nodelman (Eds.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2024 ed.). Retrieved from https://plato.stanford.edu/archives/sum2024/entries/descartes-epistemology/

Outram, D. (2019). *The Enlightenment* (4th ed.). Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York, NY: Simon & Schuster.

Roskin, M. G., Cord, R. L., Medeiros, J. A., & Jones, W. S. (2017). *Political science: An introduction* (14th ed.). New York, NY: Pearson.

Schmidt, J. (Ed.). (1996). *What Is Enlightenment?: Eighteenth-century Answers and Twentieth-century Questions*. Berkeley, CA: University of California Press.

บทความวิชาการ

บทบาทอาเซียนในการแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้*

THE ROLE OF ASEAN IN RESOLVING THE SOUTH CHINA SEA DISPUTES

กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์[1], พระมหาอรุณ ปญฺญารุโณ[2], พระสุธีวชิรคุณ[3] และ สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์[4]

Kanjira Wijitwatchararak[1], Phramaha Arun Panyaruno[2], Phrasutheevajirakhun[3] and Supattra Santirungroj[4]

[1-4]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

[1-4]Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: Kanjira9@gmail.com

วันที่รับบทความ : 17 มกราคม 2567; วันแก้ไขบทความ 25 กุมภาพันธ์ 2567; วันตอบรับบทความ : 26 กุมภาพันธ์ 2567

Received 17 January 2024; Revised 25 February 2024; Accepted 26 February 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภูมิหลังและจุดกำเนิดของความขัดแย้งและข้อพิพาท ในทะเลจีนใต้ระหว่างจีน และ 5 ชาติสมาชิกอาเซียน และ 2) เพื่อศึกษาบทบาทของอาเซียนในการแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ ผลการศึกษา พบว่าหน้าที่ของอาเซียนในการแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ นั้นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการเพื่อให้เกิดสันติภาพภายในพื้นที่ทะเลจีนใต้ เนื่องจากความสำคัญทางยุทธศาสตร์พื้นที่ตั้งอยู่ในบริเวณภูมิภาคอาเซียน รวมถึงการเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ แต่การที่จะก่อให้เกิดสันติภาพได้นั้นทุก ๆประเทศจะต้องมีการร่วมมือกันในการให้ความสำคัญของพื้นที่ดังกล่าวภายใต้กรอบกฎหมาย และแนวปฏิบัติระหว่างประเทศ การแก้ใขปัญหาโดยสันติวิธีและส่งเสริมให้ทะเลจีนใต้เป็นทะเลแห่งสันติภาพ ความรุ่งเรือง เสถียรภาพและการพัฒนาที่ยั่งยืน

Citation:

* กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์, พระมหาอรุณ ปญฺญารุโณ, พระสุธีวชิรคุณ และ สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์. (2567). บทบาทอาเซียนในการแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้. วารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์, 1(1), 74-91.

Kanjira Wijitwatchararak, Phramaha Arun Panyaruno, Phrasutheevajirakhun and Supattra Santirungroj. (2024). The Role of Asean in Resolving the South China Sea Disputes. Journal of Social Sciences Innovations, 1(1), 74-91.;

DOI: https://doi.org/10.14456/jssi.2024.5

https://so13.tci-thaijo.org/index.php/jssi

(Sea of Peace, Prosperity, Stability and Sustainable Development) และสนับสนุนความร่วมมือลักษณะ functional cooperation และการบริหารจัดการพื้นที่โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม แต่ไม่ว่าอย่างไร ปัจจุบันนอกจากประเทศที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ต้องการมีอำนาจเหนือพื้นที่แล้วยังจะต้องเผชิญกับ การเข้ามาของมหาอำนาจอย่างจีน และ สหรัฐอเมริกาที่ต้องการเข้ามามีอำนาจภายในพื้นที่เนื่องจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการคานอำนาจของมหาอำนาจทั้ง 2 ที่ต้องการมามีอำนาจเหนือพื้นที่จุดยุทธศาสตร์ดังกล่าว

คำสำคัญ: บทบาทอาเซียน, การแก้ไขข้อพิพาท, ทะเลจีนใต้

Abstract

This is an article on the role of ASEAN, the role of ASEAN in resolving disputes in the South China Sea. The objectives are: 1. To study the background and origins of conflicts and disputes in the South China Sea between China and 5 ASEAN member states, 2. To study the role of ASEAN in resolving disputes in the South China Sea. The study has found that it is ASEAN's duty to resolve disputes in the South China Sea. It is considered important in order to achieve peace within the South China Sea area due to the strategic importance of the area. It is located in the ASEAN region including being an important place economically. But to create peace, every country must cooperate in giving importance to these areas within the legal framework and international guidelines. Solving problems by peaceful means and promoting the South China Sea as a sea of peace, prosperity, stability, and sustainable development (Sea of Peace, Prosperity, Stability, and Sustainable Development), and supporting functional cooperation and management of areas, especially natural resources, for public benefit. But no matter what at present, in addition to countries in the area that want to have control over the area, they will also have to face the arrival of powerful powers such as China and the United States that want to gain power within the area due to economic benefits and

countering the power of the two superpowers that want to have power over the said strategic area.

Keywords: ASEAN's role, Resolving Disputes, In the South China Sea

บทนำ

หากจะกล่าวถึงทะเลที่มีข้อพิพาทในการครอบครองสถานที่แห่งหนึ่งที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน หลายคนมักจะนึกถึง ทะเลจีนใต้ สาเหตุที่มีการกล่าวถึงมาก เนื่องจากเป็นพื้นที่ ซึ่งถือว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของภูมิภาคเอเชีย โดยมีพื้นที่ราว 3.5 ล้านตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียนเช่น บรูไน มาเลเซีย เวียดนาม และฟิลิปปินส์ รวมถึงจีน และไต้หวัน ล้อมรอบด้วยแผ่นดินใหญ่ และหมู่เกาะจำนวนมาก เป็นเส้นทางเดินเรือที่สำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างมหาสมุทรแปซิฟิก และมหาสมุทรอินเดียมาตั้งแต่สมัยโบราณ ปัจจุบันเส้นทางนี้มีเรือสัญจรถึง 1 ใน 3 ของโลก มีมูลค่าการค้าราวปีละ 3 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ เป็นเส้นทางหลักสำหรับการขนส่งสินค้า เช่น น้ำมันดิบ กาแฟ ถ่านหินและก๊าซธรรมชาติ จากการที่มีความสำคัญในการขนส่งทำให้ ทะเลจีนใต้เป็นพื้นที่ที่ได้รับความสนใจจากประเทศทั้งใน และนอกภูมิภาคด้วยที่ตั้งเชิงยุทธศาสตร์ และมีการคาดเดาว่าเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติส่งผลให้ทะเลจีนใต้ มีความสำคัญด้านภูมิศาสตร์การเมือง ความมั่นคง และเศรษฐกิจ อีกด้วย (บีบีซีไทย, 2564)

จากความสำคัญทางด้านยุทธศาสตร์ของทะเลจีนให้ส่งผลให้ ประเทศที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงเกิดความสนใจ รวมถึงประเทศที่มีอำนาจมองเห็นถึงความสำคัญในด้านเศรษฐกิจและภูมิศาสตร์ จนเกิดข้อพิพาท ในการต้องการครอบครองทะเลจีนใต้ขึ้น ในแต่ละประเทศที่อยู่ใกล้ต่างต้องการอ้างสิทธิเหนือพื้นที่ แต่ถ้าหากจะถามว่าใครคือผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ดังกล่าว หากยึดตามหลักกฎหมายทางทะเล ของอนุหลักเกณฑ์ของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทางทะเล หรือ UNCLOS พื้นที่ของทะเลจีนใต้ จะตกเป็นกรรมสิทธิ์ของประเทศต่าง ๆ ตามการแบ่งเขตเศรษฐกิจที่ให้พื้นที่ทำประมงไม่เกิน 200 ไมล์ทะเลจากชายฝั่งของประเทศนั้น ๆ ส่วนพื้นที่ที่เกินกว่า 200 ไมล์ทะเล ให้ถือเป็นน่านน้ำสากล แต่ปัญหาคือที่ผ่านมาประเทศจีนพยายามอ้างกรรมสิทธิ์เหนือในพื้นที่ส่วนที่เกินจาก 200 ไมล์ทะเลจากชายฝั่ง โดยจีนใช้วิธีลากเส้นเขตแดนของตนเองที่เรียกว่า เส้นประ 9 เส้น นี้ปรากฏว่าไปครอบคลุมกินพื้นที่ถึงร้อยละ 90 ของทะเลจีนใต้ และกินพื้นที่ของประเทศอื่น ๆ ที่กำหนดตาม UNCLOS จีนให้เหตุผล

ว่า เขตแดนตามเส้นประเป็นเขตแดนที่ขีดไว้เมื่อเกือบ 80 ปีก่อนในสมัยรัฐบาลก๊กมินตั๋ง เมื่อจีนอ้างเขตแดนทางประวัติศาสตร์ ชาติอื่น ๆ จึงทำบ้าง โดยเวียดนามได้ระบุว่าเคยปกครองหมู่เกาะพาราเซล และหมู่เกาะสแปรตลีย์ ที่พื้นที่บางส่วนอยู่ในน่านน้ำสากลมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 หรือตั้งแต่สมัยอาณาจักรอยุธยา ในขณะที่ฟิลิปปินส์อ้างสิทธิเหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์ และทั้งหมดนี้ได้กลายเป็นข้อพิพาทที่ดำเนินเรื่อยมา (Valencia, Mark J., 2011)

รูปภาพที่ 1 แผนที่ทะเลจีนใต้

ที่มา BBC New

จากการอ้างถึงสิทธิในการเข้าครอบครองหมู่เกาะต่าง ๆ ในพื้นที่ทะเลจีนใต้ จึงเกิดการไม่พอใจในหลายประเทศ แต่เนื่องจากพื้นที่ทะเลจีนใต้อยู่ในอาณาเขตของภูมิภาคเอเชีย ซึ่งมีการรวมกลุ่มต่าง ๆ มากมายที่สำคัญ รวมถึงพื้นที่ดังกล่าวแต่ละประเทศก็เป็นสมาชิกในกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมถึงความร่วมมือทางด้านความมั่นคง นั่นจึงเป็นส่วนที่สำคัญในการช่วยกันแก้ไขการเกิดข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ ซึ่งถือว่าเป็นเขตเศรษฐกิจที่สำคัญ ที่ผู้เขียนมองว่าน่าสนใจในการศึกษาข้อมูลดังกล่าว ซึ่งจากภาพแผนที่ ทำให้เห็นว่าพื้นที่ทะเลจีนใต้มีอาณาเขตอยู่ไม่ไกลจากประเทศไทย

ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นปนะเทศที่เข้าไปมีส่วนในการอ้างสิทธิในการครอบครองพื้นที่ เราก็ควรศึกษาไว้เพื่อที่จะสามารถนำมาพัฒนาในการจัดการทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้เกิดความเหมาะสมมากขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

บทบาทของอาเซียนในการแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้เป็นกรณีศึกษาที่สะท้อนถึงการใช้แนวคิดและทฤษฎีทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในการสร้างสันติภาพและส่งเสริมความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ข้อพิพาทในทะเลจีนใต้เกี่ยวข้องกับการอ้างสิทธิ์เหนือดินแดนและทรัพยากรธรรมชาติระหว่างหลายประเทศ อาทิ จีน ฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซีย บรูไน และไต้หวัน ซึ่งส่งผลต่อเสถียรภาพทางภูมิรัฐศาสตร์ในภูมิภาคและการเดินเรือโลก บทบาทของอาเซียนในการแก้ไขปัญหานี้ต้องอาศัยหลายแนวคิดและทฤษฎีเพื่อประสานความร่วมมือจากประเทศสมาชิกและประเทศที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ภูมิภาคนิยม (Regionalism) เป็นแนวคิดที่เน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคเพื่อแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบโดยรวม แนวคิดนี้มีบทบาทสำคัญในบริบทของอาเซียน เพราะอาเซียนเป็นองค์กรที่สร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางการเมืองและเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยภูมิภาคนิยมมองว่า การรวมกลุ่มกันของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคจะช่วยลดการใช้กำลังทางการทหารและเพิ่มความมั่นคงในภูมิภาคได้ ในกรณีของทะเลจีนใต้ อาเซียนใช้แนวทางการรวมกลุ่มเพื่อสร้างแนวทางการเจรจาที่มีความเป็นกลางและส่งเสริมการแก้ไขปัญหาผ่านการเจรจาแบบสันติวิธี ภายใต้กรอบของการเจรจาระดับภูมิภาค เช่น การประชุมสุดยอดอาเซียน และ ASEAN Regional Forum (ARF) ซึ่งเป็นเวทีหลักที่มีการหารือด้านความมั่นคงในภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง (Thayer, Carlyle A., 2013)

2. สถาบันนิยมเสรี (Liberal Institutionalism) ทฤษฎีสถาบันนิยมเสรี (Liberal Institutionalism) เน้นบทบาทของสถาบันระหว่างประเทศในการแก้ไขข้อขัดแย้งและส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ ทฤษฎีนี้มองว่าการสร้างกฎเกณฑ์และบรรทัดฐานร่วมกันในระดับสถาบันระหว่างประเทศจะช่วยลดโอกาสการเกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศได้ โดยอาเซียนได้พยายามพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่มีความเป็นกลางเพื่อจัดการกับข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ เช่น Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea (DOC) ซึ่งอาเซียนและจีนร่วมกันลงนามในปี 2002 เพื่อแสดงความมุ่งมั่นที่จะไม่ใช้

ความรุนแรงในการแก้ไขข้อพิพาท และต่อมามีการพัฒนาสู่ Code of Conduct (COC) ที่มุ่งให้มีความชัดเจนในการดำเนินการในทะเลจีนใต้ภายใต้กรอบกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (UNCLOS) (Emmers, R., 2010)

3. การเจรจาพหุภาคี (Multilateralism) แนวคิดการเจรจาพหุภาคี (Multilateralism) เน้นการมีส่วนร่วมของหลายฝ่ายในการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อหลายประเทศ การแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ผ่านการเจรจาพหุภาคีเป็นหนึ่งในแนวทางที่อาเซียนใช้เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและความโปร่งใสในการเจรจา โดยผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น ASEAN-China Dialogue และ ASEAN Regional Forum (ARF) ซึ่งทำให้หลายประเทศที่มีความเกี่ยวข้องสามารถมีส่วนร่วมในการเจรจา และลดความเสี่ยงในการเกิดความขัดแย้งที่รุนแรง (Katsumata, H., 2003)

4. สมดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) แนวคิดสมดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) มองว่าความมั่นคงของภูมิภาคสามารถรักษาไว้ได้เมื่อไม่มีประเทศใดมีอำนาจครอบงำประเทศอื่นมากเกินไป ข้อพิพาทในทะเลจีนใต้เกี่ยวข้องกับการแย่งชิงอิทธิพลระหว่างประเทศมหาอำนาจ เช่น จีน สหรัฐอเมริกา และประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยอาเซียนพยายามสร้างสมดุลแห่งอำนาจเพื่อป้องกันการขยายความขัดแย้งผ่านการเจรจาและความร่วมมือ อาเซียนมุ่งหมายที่จะไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และทำหน้าที่เป็นเวทีเจรจาที่เป็นกลาง ซึ่งช่วยป้องกันการเกิดสงครามหรือการเผชิญหน้าทางการทหาร (Buszynski, L., & Sazlan, I., 2007)

5. กฎหมายระหว่างประเทศ (International Law) กฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (UNCLOS) เป็นกรอบทางกฎหมายที่ใช้ในการจัดการข้อพิพาททางทะเล UNCLOS กำหนดขอบเขตการใช้ทรัพยากรทางทะเลและสิทธิในการเดินเรือ รวมถึงเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (EEZ) อาเซียนพยายามส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศ และใช้ UNCLOS เป็นกรอบการเจรจาในการแก้ไขข้อพิพาท เช่น การอ้างอิงไปยังคดีที่ฟิลิปปินส์ยื่นฟ้องจีนในศาลอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ (Permanent Court of Arbitration) ซึ่งในปี 2016 ศาลได้ตัดสินให้ฟิลิปปินส์ชนะคดี แต่จีนไม่ยอมรับคำตัดสินดังกล่าว (Beckman, R., 2011)

6. การทูตเชิงฉันทามติ (Consensus Diplomacy) อาเซียนมีหลักการทำงานผ่านฉันทามติ ซึ่งหมายถึงการตัดสินใจใด ๆ ในอาเซียนต้องได้รับการยอมรับจากทุกประเทศสมาชิก

การทูตเชิงฉันทามตินี้ถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและการแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ โดยหลีกเลี่ยงความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิกที่มีข้อพิพาทโดยตรง การเน้นการทำงานแบบฉันทามติช่วยให้อาเซียนสามารถคงความเป็นกลางในการจัดการกับปัญหาที่ยุ่งยาก เช่น ข้อพิพาททางดินแดน (Ba, Alice D., 2011)

สรุป อาเซียนใช้แนวทางที่ผสมผสานระหว่างภูมิภาคนิยม สถาบันนิยมเสรี และการเจรจาพหุภาคี เพื่อสร้างกลไกที่ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ โดยอาศัยการสร้างสมดุลแห่งอำนาจและการปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งนี้ อาเซียนมุ่งเน้นการใช้การทูตแบบฉันทามติในการส่งเสริมความร่วมมือและการรักษาความมั่นคงในภูมิ

ที่มาของข้อพิพาททะเลจีนใต้

การอ้างสิทธิ์เหนือทะเลจีนใต้มีรากฐานมาจากประวัติศาสตร์ที่ซับซ้อน โดยเฉพาะในยุคอาณานิคม ประเทศต่าง ๆ เช่น จีนและเวียดนาม ต่างอ้างว่าหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ เช่น หมู่เกาะสแปรตลี (Spratly Islands) และหมู่เกาะพาราเซล (Paracel Islands) เป็นดินแดนดั้งเดิมของตนเองตั้งแต่สมัยโบราณ ข้ออ้างเหล่านี้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับเอกสารทางประวัติศาสตร์ บันทึกการเดินเรือ และแผนที่โบราณ แต่ประเทศที่เกี่ยวข้องในภูมิภาค เช่น ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และบรูไน ก็อ้างสิทธิ์เหนือบางส่วนของพื้นที่เหล่านี้เช่นกัน (เอกรินทร์ บำรุงภักดิ์, 2563)

ข้อพิพาททะเลจีนใต้เกิดจากการอ้างสิทธิเหนือเกาะและการแบ่งเขตทางทะเล ระหว่างจีน เวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย บรูไน และไต้หวัน โดยจีนอ้างสิทธิตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์และเส้นประ 9 เส้น ซึ่งขณะนี้ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ นอกจากนี้ มีการทำกิจกรรม ที่กระทบต่อความมั่นคงและความไว้เนื้อเชื่อใจของประเทศที่อ้างสิทธิ เช่น การถมทะเลและการนำเกาะเทียมของจีนการฝึกซ้อมและลาดตระเวนทางทหารและการจับเรือและห้าม รวมทั้งบทบาทของประเทศมหาอำนาจ และประเทศนอกภูมิภาคที่นำไปสู่ความตึงเครียดในภูมิภาค

เส้นประของจีนปรากฏครั้งแรกในแผนที่ซึ่งตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1947 เมื่อจีนยังเป็นสาธารณรัฐจีน (Republic of China) โดยนาย Yang Huairen นักภูมิศาสตร์ชาวจีนได้ช่วยลากเส้นประ 11 เส้น เป็นรูปตัว U ครอบคลุมพื้นที่ที่จีนอ้างเป็นเจ้าของมาแต่โบราณกาล ต่อมาในปี ค.ศ. 1949 นาย Mao Zedong ได้จัดตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนและ รัฐบาลคอมมิวนิสต์ได้ประกาศเป็นตัวแทนจีนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งเป็นเจ้าของสิทธิทาง

ทะเลตามที่อ้างทั้งหมด และในปี ค.ศ. 1952 ในสมัยที่นาย Zhou Enlai เป็นนายกรัฐมนตรี นาย Mao Zedong ได้ตัดสินใจแสดงไมตรีจิตต่อเวียดนามโดยมอบอ่าวตังเกี๋ยให้เวียดนามจึงได้ยกเลิก เส้นประ 2 เส้น เหลือ 9 เส้น 5 ซึ่งประเทศที่เกี่ยวข้องต่างอ้างสิทธิอิงประวัติศาสตร์ รวมทั้งอนุสัญญาสหประชาชาติปี ค.ศ. 1982 ว่าด้วยกฎหมายทางทะเล (United Nations Convention on the Law of the Sea)ซึ่งได้กำหนดแนวทางเกี่ยวกับสถานภาพของหมู่เกาะต่าง ๆ เขตไหล่ทวีป เขตทะเลปิด และขอบเขตน่านน้ำ ดังนี้ มาตรา 3 บัญญัติว่า "ทุกรัฐมีสิทธิกำหนดเขตน่านน้ำทางทะเลของตน แต่ทั้งนี้ต้อง ไม่เกิน 12 ไมล์ทะเล" มาตรา 55-75 นิยามแนวความคิดของเขตเศรษฐกิจเฉพาะ (Exclusive Economic Zone: EEZ) ซึ่งหมายถึง พื้นที่ที่อยู่ในรัศมี 200 ไมล์ทะเล ถัดจากน่านน้ำของประเทศนั้น ๆ โดยประเทศหรือรัฐชายฝั่งของเขตเศรษฐกิจเฉพาะ จะมี "อำนาจอธิปไตยในการสำรวจและใช้การอนุรักษ์และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือสิ่งไม่มีชีวิต ในบริเวณน่านน้ำเหนือพื้นทะเลบริเวณนั้น รวมทั้งพื้นทะเลและชั้นดินใต้พื้นทะเลบริเวณนั้นด้วย (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ, 2544)

สรุป ข้อพิพาทในทะเลจีนใต้มีรากฐานมาจากหลายปัจจัย ทั้งด้านประวัติศาสตร์ กฎหมาย และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเมือง และยุทธศาสตร์ โดยทะเลจีนใต้เป็นทะเลที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์อย่างยิ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเชื่อมต่อกับเส้นทางการค้าโลก และยังมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีมูลค่ามาก เช่น น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ รวมทั้งแหล่งปลาที่สำคัญ ปัจจัยเหล่านี้ทำให้หลายประเทศในภูมิภาคอ้างสิทธิ์เหนือพื้นที่บางส่วนของทะเลจีนใต้ ซึ่งกลายเป็นข้อพิพาทที่ซับซ้อน

ใครอ้างกรรมสิทธิ์อะไรบ้าง

จีนอ้างกรรมสิทธิ์พื้นที่มากที่สุดในทะเลจีนใต้ โดยใช้ "เส้นประ 9 เส้น" ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ที่อยู่ห่างจากมณฑลไหหลำทางใต้สุดของจีนไปทางใต้และทางตะวันออกหลายร้อยกิโลเมตร รัฐบาลจีนบอกว่ากรรมสิทธิ์ของจีนในพื้นที่นี้มีประวัติศาสตร์ย้อนกลับไปนานหลายร้อยปี ตั้งแต่สมัยที่หมู่เกาะพาราเซลและหมู่เกาะสแปรตลีถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของจีน และในปี 1947 จีนได้ทำแผนที่ที่ระบุถึงรายละเอียดในการอ้างกรรมสิทธิ์ต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหมู่เกาะทั้งสองแห่งนี้อยู่ในเขตแดนของจีน โดยไต้หวันก็อ้างกรรมสิทธิ์เหล่านี้เช่นเดียวกัน

เวียดนามโต้แย้งการอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ของจีน โดยระบุว่าจีนไม่เคยมีอธิปไตยเหนือหมู่เกาะทั้งสองแห่งนี้ก่อนทศวรรษ 1940 เวียดนามบอกอีกด้วยว่า เคยปกครองหมู่เกาะพาราเซลและหมู่เกาะสแปรตลีมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 และมีหลักฐานหลายอย่างพิสูจน์คำกล่าวอ้างนี้

ฟิลิปปินส์ ซึ่งอ้างเรื่องภูมิศาสตร์ที่อยู่ใกล้กับหมู่เกาะสแปรตลีย์เป็นเหตุผลหลักในการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือพื้นที่บางส่วนของหมู่เกาะแห่งนี้ ทั้งฟิลิปปินส์และจีนต่างอ้างกรรมสิทธิ์เหนือสันทรายสการ์โบโรห์ ซึ่งอยู่ห่างจากฟิลิปปินส์ราว 160 กม. และห่างจากจีนราว 800 กม. จีนเรียกสันทรายนี้ว่า "เกาะหวงเหยียน" กรณีนี้ฟิลิปปินส์เคยยื่นฟ้องต่อศาลอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศในกรุงเฮกของเนเธอร์แลนด์ แต่จีนไม่ยอมรับกระบวนการอนุญาโตตุลาการ โดยศาลตัดสินให้ฟิลิปปินส์เป็นฝ่ายชนะเมื่อเดือน ก.ค. 2016

มาเลเซียและบรูไน ต่างอ้างกรรมสิทธิ์เหนือพื้นที่ในทะเลจีนใต้ที่ตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของแต่ละประเทศ ตามคำนิยามของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทางทะเล (United Nations Convention on the Law of the Sea—UNCLOS) บูรไนไม่ได้อ้างกรรมสิทธิ์ในหมู่เกาะพิพาททั้ง 2 แห่ง แต่มาเลเซีย อ้างกรรมสิทธิ์เหนือเกาะขนาดเล็กจำนวนหนึ่งในหมู่เกาะสแปรตลีด้วย

ในช่วงที่ผ่านมา จีนได้สร้างเกาะเทียมและลาดตระเวนทางทะเลเพื่อแสดงความเป็นเจ้าของพื้นที่ในทะเลจีนใต้ ขณะที่สหรัฐฯ ซึ่งไม่ได้มีข้อพิพาทเรื่องดินแดนในทะเลจีนใต้ แต่ได้อ้างเรื่อง "เสรีภาพในการเดินเรือ" ในการส่งเรือและเครื่องบินของทหารหลายลำเข้ามาใกล้กับบริเวณเกาะพิพาทในทะเลจีนใต้ เพื่อสร้างความมั่นใจว่า สามารถเข้าถึงเส้นทางการขนส่งสินค้าทั้งทางน้ำและทางอากาศที่สำคัญได้ (ส่วนบริหารงานอาเซียน สำนักประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน, 2564)

สรุปได้ว่า ในแต่ละประเทศต่างก็ต้องการเข้ามาเป็นเจ้าของพื้นที่ของทะเลจีนใต้ โดยมีการอ้างสิทธิทางด้านต่าง ๆ รวมถึงมีการฟ้องในศาลอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ เนื่องจากพื้นที่ถูกจีนรุกล้ำเข้ามา แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพื้นที่ทะเลจีนใต้ ถ้าใครได้เป็นผู้ถือครองจะแสดงให้เห็นว่ามีอำนาจมากขึ้น จากการครองพื้นที่ทางยุทธศาสตร์

สถานการณ์ปัจจุบันในทะเลจีนใต้

ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้เป็นประเด็นร้อนแรงที่เริ่มตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 และยังดำรงมาจนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในอาเซียน โดยเฉพาะฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซีย บรูไน และนอกอาเซียน อาทิจีน ไต้หวัน ญี่ปุ่น รวมถึงสหรัฐฯ จากกรณีข้อพิพาทแย่งชิงพื้นที่ทางทะเลได้กลายเป็นการแข่งขันทางภูมิยุทธศาสตร์(geo-strategic competition) ซึ่ง Tennyson นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์สันติภาพและความขัดแย้งวิเคราะห์ว่า มีมิติสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ (Severino, R., 2006)

(1) ความตึงเครียดที่เข้มข้นขึ้นและการเตรียมพร้อมสำหรับสงคราม – ภายในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาจีนได้ขยายกำลังอำนาจอย่างก้าวกระโดด นอกจากการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ที่ขัดกับหลักการของสหประชาชาติแล้ว จีนยังก่อสร้างฐานทัพ ใช้เรือเดินสมุทร เรือดำน้ำ และเรือลาดตระเวนจำนวนมาก อีกทั้งมีการใช้นโยบายห้ามเรือและเครื่องบินผ่าน ห้ามชาติอื่นทำประมงในบริเวณที่ถมทะเลและพัฒนาเกาะเทียม รวมทั้งยังมีกองกำลังและสรรพาวุธทางบกและทางอากาศสนับสนุนอยู่บนแผ่นดินใหญ่ และมีการซ้อมรบในทะเลจีนใต้อย่างต่อเนื่อง

(2) อาเซียนที่แบ่งแยก-แม้อาเซียนจะพยายามรักษาสมดุลระหว่างมหาอำนาจทั้งจีนและสหรัฐฯ อย่างไรก็ดีผลประโยชน์ในพื้นที่ทะเลจีนใต้ที่แตกต่างกันทำให้ประเทศสมาชิกมีความโน้มเอียงต่างกัน ในกลุ่มประเทศที่มีประเด็น พิพาทในทะเลจีนใต้ได้แก่ ฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซีย บรูไน มีความพยายามในการผลักดันให้จีนปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทางทะเล ค.ศ. 1982 (United Nations Convention on the Law Of the Sea: UNCLOS)ขณะที่กัมพูชาสนับสนุนการดำเนินการน้อยที่สุดและมีความโน้มเอียงไปทางจีน ส่วนสปป.ลาว เมียนมา และไทยพยายามรักษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของอาเซียนและจำเป็นต้องอำนวยความสะดวกให้จีน ด้านสิงคโปร์มีความสนใจเสรีภาพในการเดินเรือจึงสนับสนุน UNCLOS แต่ยังรักษาเสถียรภาพด้านการค้าการลงทุนกับจีน ขณะที่อินโดนีเซียพยายามรักษาระยะห่างกับทั้งจีนและสหรัฐฯ

(3) จุดยืนทางกฎหมายที่ตรงกันข้าม – ขณะที่จีนอ้างกรรมสิทธิ์ในทะเลจีนใต้ราวร้อยละ 80 โดยอ้างว่าเคยเป็นของจีนในประวัติศาสตร์แต่ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ UNCLOS ซึ่งจีนได้ให้สัตยาบันด้วยนั้น พื้นที่ดังกล่าว ทับซ้อนกับน่านน้ำของประเทศอื่น แม้ในปี 2559 ศาลอนุญาโตตุลาการถาวรในกรุงเฮก เนเธอร์แลนด์ได้ตัดสินให้ ฟิลิปปินส์ชนะจีน

เกือบทุกกรณีที่ยื่นฟ้อง โดยให้จีนสละสิทธิในการกล่าวอ้างใด ๆ ตามประวัติศาสตร์ แต่จีนยังยืนกราน ที่จะเพิกเฉยต่อคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาล รวมทั้งใช้ท่าทีแข็งกร้าวและความรุนแรงโจมตีเรือประมงของชาติอื่น ๆ

(4) คู่อริจีน-สหรัฐฯ - นอกจากอาเซียนจะกังวลเกี่ยวกับแสนยานุภาพของจีนในทะเลจีนใต้แล้ว สหรัฐฯ เมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมาก็ได้พยายามท้าทายอำนาจของจีนและเพิ่มปฏิบัติการทางทหารโดยการส่งเครื่องบินและเรือเข้ามาในพื้นที่ทะเลจีนใต้ล่าสุดนโยบายต่างประเทศภายใต้ประธานาธิบดี โจ ไบเดน ต่อกรณีทะเลจีนใต้เริ่มปรับบรรยากาศ ให้คล้ายช่วงสงครามเย็น โดยสหรัฐฯ มุ่งเน้นสร้างพันธมิตรโดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางการทหารและความมั่นคงกับฟิลิปปินส์ อีกทั้งยังเพิ่มการแข่งขันและกีดกันโดยไม่เผชิญหน้าโดยตรงในพื้นที่ และยังคงปฏิบัติการทางทะเลที่อ้างว่า เพื่อส่งเสริมเสรีภาพในการเดินเรือ (Freedom of Navigation Operations) นอกจากนี้ยังใช้ความร่วมมือพหุภาคี ขนาดย่อมกับญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลีย (Indo-Pacific Quad) ซึ่งเป็นกลุ่มที่พุ่งเป้าความกังวลต่อการขยายอิทธิพลของจีน สถานการณ์อาจทวีความดุเดือด รวมทั้งอาจขยายความขัดแย้งเป็นวงกว้างขึ้นในอนาคต ปัญหาดังกล่าวอาจทำให้ เรือขนสินค้าจากยุโรป ตะวันออกกลาง และแอฟริกา ที่มุ่งหน้ามายังเอเชียและภาคตะวันตกของทวีปอเมริกาเปลี่ยนไปใช้เส้นทางออสเตรเลียทางตอนใต้แทน ซึ่งย่อมกระทบต่อเศรษฐกิจการค้าของอาเซียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้นอกจากความขัดแย้งข้างต้นแล้ว สถานการณ์ในทะเลจีนใต้ยังมีความน่ากังวลอีกหลายประการที่ต้องอาศัยความร่วมมือในการแก้ไข ทั้งปัญหาโจรสลัด การก่อการร้าย การค้ามนุษย์ และการลักลอบค้าสิ่งผิดกฎหมายอันเป็นภัยคุกคามความมั่นคงและส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในการค้าทางทะเล อีกทั้งการทำประมงเกินขนาด การทำประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (Illegal Unreported and Unregulated Fishing: IUU Fishing) ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบนิเวศทางทะเล ทำให้จำนวนสิ่งมีชีวิตในทะเลร่อยหรอลงและขาดความหลากหลายทางชีวภาพ และในไม่ช้าแหล่งอาหารในทะเลจีนใต้อาจหมดไปจนกลายเป็นทะเลที่ว่างเปล่า นอกจากนี้ปัญหาการรั่วไหลของน้ำมันจากเรือ ขยะพลาสติก การขุดเจาะและก่อสร้าง รวมถึงมลพิษในทะเลก็เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนด้วย

แนวทางคลี่คลายความรุนแรงในทะเลจีนใต้

ปัญหาในทะเลจีนใต้เป็นหนึ่งในประเด็นที่เรื้อรังและหาข้อสรุปได้ยากที่สุด อย่างไรก็ดี เนื่องจากเป็นปัญหาที่ ส่งผลกระทบหลายมิติทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะการค้าการลงทุนที่อ่อนไหวต่อความขัดแย้ง อาเซียนซึ่งมีภูมิศาสตร์อยู่ตรงกลางจึงไม่อาจเพิกเฉย จำเป็นต้องแสวงหาแนวทางบูรณาการความร่วมมืออย่างครอบคลุมทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดสันติภาพ เสถียรภาพ นำไปสู่ความมั่งคั่งและมั่นคงของภูมิภาค สันติวิธีน่าจะเป็นแนวทางที่ดีที่สุดในขณะนี้ ดังนั้น อาเซียนควรปรับเปลี่ยนเป้าหมายจากมุมมองเชิงภูมิรัฐศาสตร์มาให้ความสำคัญกับความร่วมมือในการส่งเสริม ความมั่นคงของมนุษย์การพิทักษ์สาธารณสมบัติและความเชื่อมโยงทางทะเลเพื่อผลักดันด้านเศรษฐกิจแทน ในมุมมองด้านความมั่นคงของมนุษย์เป็นประเด็นสำคัญที่อาเซียนต้องร่วมกันเร่งผลักดัน ทั้งการจัดทำประมวลการปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (Code of Conduct) ที่มุ่งเน้นการปฏิบัติตามหลักกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดภัยคุกคามความมั่นคง อาชญากรรมข้ามชาติ และส่งเสริมความปลอดภัย ตลอดจนเสรีภาพในการดำเนินธุรกิจทางทะเล เพื่อให้ประชาชนอาเซียนและนานาชาติมีความเชื่อมั่นต่อพื้นที่ในทะเลจีนใต้โดยอาเซียนควรเป็นแกนกลางเพื่อรักษาสมดุลอำนาจ โดยเฉพาะการถ่วงดุลประเทศภายนอกภูมิภาค (Thayer, C. A., 2010)

กล่าวโดยสรุป เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของอาเซียนในการแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้นั้นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการเพื่อให้เกิดสันติภาพภายในพื้นที่ทะเลจีนใต้ เนื่องจากความสำคัญทางยุทธศาสตร์พื้นที่ตั้งอยู่ในบริเวณภูมิภาคอาเซียน รวมถึงการเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ แต่การที่จะก่อให้เกิดสันติภาพได้นั้นทุก ๆ ประเทศจะต้องมีการร่วมมือกันในการให้ความสำคัญของพื้นที่ดังกล่าวภายใต้กรอบกฎหมาย และแนวปฏิบัติระหว่างประเทศ การแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธีและส่งเสริมให้ทะเลจีนใต้เป็นทะเลแห่งสันติภาพ ความรุ่งเรือง เสถียรภาพและการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sea of Peace, Prosperity, Stability and Sustainable Development) และสนับสนุนความร่วมมือลักษณะ functional cooperation และการบริหารจัดการพื้นที่โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม แต่ไม่ว่าอย่างไร ปัจจุบันนอกจากประเทศที่อยู่ในบริใกล้พื้นที่ต้องการมีอำนาจเหนือพื้นที่แล้วยังจะต้องเผชิญกับ การเข้ามาของมหาอำนาจอย่างจีน และ สหรัฐอเมริกาที่ต้องการเข้ามามีอำนาจภายในพื้นที่เนื่องจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการคานอำนาจของมหาอำนาจทั้ง 2 ที่ต้องการมามีอำนาจเหนือพื้นที่จุดยุทธศาสตร์ดังกล่าว

บทบาทของอาเซียนในการแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้

บทบาทของอาเซียนในการแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้เป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่องค์กรต้องเผชิญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยข้อพิพาทนี้มีความซับซ้อน เนื่องจากประเทศสมาชิกอาเซียนหลายประเทศ เช่น เวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และบรูไน ต่างก็มีข้อเรียกร้องอธิปไตยทับซ้อนกับจีน ซึ่งเป็นประเทศที่มีอำนาจมากที่สุดในภูมิภาค ทั้งนี้ บทบาทของอาเซียนในการแก้ไขข้อพิพาทนี้มีหลายแนวทาง ดังนี้ (Katsumata, H., 2003).

1. การใช้กลไกการเจรจาทางการทูต อาเซียนได้ดำเนินการเจรจาร่วมกับจีนผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น การเจรจาภายใต้ Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea (DOC) ซึ่งมีการลงนามในปี 2002 เพื่อให้เกิดสันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพในพื้นที่ทะเลจีนใต้ ทั้งนี้ DOC เป็นการแสดงเจตจำนงของทุกฝ่ายที่จะหลีกเลี่ยงการกระทำที่อาจทำให้เกิดความตึงเครียด และส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมสำหรับการเจรจา อย่างไรก็ตามการเจรจาภายใต้ DOC นั้นยังไม่ได้นำไปสู่การแก้ไขข้อพิพาทอย่างถาวร อาเซียนจึงพยายามเร่งรัดให้มีการจัดทำ Code of Conduct (COC) ซึ่งเป็นกรอบกฎหมายที่จะบังคับใช้ในภูมิภาค แต่ COC ยังคงอยู่ในกระบวนการเจรจาและยังไม่ได้บรรลุผลในขณะนี้

2. การส่งเสริมการแก้ไขข้อพิพาทอย่างสันติ อาเซียนมุ่งเน้นให้ข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ได้รับการแก้ไขผ่านกลไกการทูตและสันติวิธี อาเซียนได้เน้นย้ำถึงหลักการที่ว่า การใช้กำลังในการแก้ไขข้อพิพาทควรหลีกเลี่ยง และควรเน้นการเจรจาและการประสานงานผ่านเวทีระหว่างประเทศ นอกจากนี้อาเซียนยังสนับสนุนหลักการของ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (UNCLOS) เพื่อเป็นกรอบในการพิจารณาข้อเรียกร้องอธิปไตยทางทะเล และการแบ่งปันทรัพยากรทางทะเล

3. ความร่วมมือในด้านความมั่นคง อาเซียนพยายามสร้างเวทีความร่วมมือในด้านความมั่นคง เช่น ASEAN Regional Forum (ARF) ซึ่งเป็นเวทีสำหรับการเจรจาเรื่องความมั่นคงในภูมิภาคที่รวมถึงข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ เพื่อให้ประเทศสมาชิกสามารถหารือและสร้างความร่วมมือกันในด้านความมั่นคง โดยพยายามให้เกิดการลดความตึงเครียดและป้องกันการปะทะทางทหารในภูมิภาค

4. ข้อจำกัดของอาเซียนในการแก้ไขข้อพิพาท แม้ว่าอาเซียนจะมีบทบาทในการเจรจาและสร้างเวทีสำหรับการพูดคุยเกี่ยวกับทะเลจีนใต้ แต่อาเซียนต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น การที่สมาชิกอาเซียนมีความสนใจและข้อเรียกร้องที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดการ

ขาดความเป็นเอกภาพภายในองค์กร เช่น ฟิลิปปินส์และเวียดนามอาจมีท่าทีที่เข้มแข็งต่อจีนมากกว่าประเทศสมาชิกอื่น ๆ ทำให้อาเซียนมีขีดจำกัดในการเป็นผู้กลางเจรจาที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ การที่จีนเป็นคู่ค้าหลักของหลายประเทศในอาเซียน ทำให้บางประเทศไม่กล้าที่จะยืนหยัดอย่างแข็งกร้าวต่อจีนเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ อีกทั้งการขาดกลไกทางกฎหมายระหว่างประเทศที่มีผลบังคับใช้ก็ทำให้อาเซียนไม่สามารถบังคับใช้ข้อสรุปทางการทูตได้อย่างเต็มที่

5. แนวทางแก้ไขในอนาคต ในอนาคตอาเซียนอาจต้องเน้นการเพิ่มบทบาทในเวทีระหว่างประเทศมากขึ้น เช่น การทำงานร่วมกับสหประชาชาติและองค์กรระหว่างประเทศอื่น ๆ เพื่อสร้างความยอมรับและการสนับสนุนจากประเทศอื่น ๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทะเลจีนใต้ นอกจากนี้ อาเซียนยังต้องเสริมสร้างความเป็นเอกภาพในองค์กรและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบระหว่างประเทศอย่างเคร่งครัด เพื่อให้ทุกฝ่ายปฏิบัติตามหลักการที่เป็นธรรมและสันติ ในขณะเดียวกัน การเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเองจะช่วยให้องค์กรมีความแข็งแกร่งและสามารถต่อรองกับจีนในเรื่องข้อพิพาทได้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับบทบาทของอาเซียนในการแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับบทบาทของอาเซียนในการแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ ควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างความร่วมมือในด้านการทูต ความมั่นคง และการสร้างกรอบกฎหมายที่เข้มแข็ง เพื่อให้อาเซียนสามารถเป็นตัวกลางสำคัญในกระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างสันติและยั่งยืน ดังนี้ (บีบีซีไทย, 2564)

1. นโยบายส่งเสริมความเป็นเอกภาพภายในอาเซียน อาเซียนต้องกำหนดนโยบายที่เน้นความเป็นเอกภาพภายในกลุ่ม เพื่อให้ประเทศสมาชิกมีจุดยืนร่วมกันในการเจรจากับจีนและประเทศภายนอก นโยบายนี้อาจรวมถึงการจัดตั้งคณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อประสานท่าทีและผลประโยชน์ของประเทศสมาชิก รวมถึงการสร้างกลไกที่เพิ่มความสามารถในการจัดการกับความขัดแย้งทางอุดมการณ์ระหว่างประเทศสมาชิกที่มีความสัมพันธ์กับจีนแตกต่างกัน

2. นโยบายเร่งรัดการเจรจาจัดทำ Code of Conduct (COC) การเร่งรัดการเจรจาเพื่อจัดทำ Code of Conduct (COC) ควรเป็นนโยบายสำคัญของอาเซียน โดยจะต้องกำหนดกรอบเวลาที่ชัดเจนและกระบวนการที่โปร่งใส เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถตกลงกันได้เร็วขึ้น

นโยบายนี้ควรได้รับการสนับสนุนจากประเทศสมาชิกทั้งหมด และควรเน้นถึงการบังคับใช้ที่เป็นรูปธรรม ซึ่งอาจใช้กลไกระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติ (UN) หรือศาลระหว่างประเทศเพื่อรับรองข้อตกลงนี้

3. นโยบายเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเล อาเซียนควรมีนโยบายสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลที่มีความแข็งแกร่งขึ้น ผ่านการจัดตั้งกองกำลังทางทะเลร่วมของประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อเฝ้าระวังและป้องกันการกระทำที่ละเมิดอธิปไตยในทะเลจีนใต้ การฝึกซ้อมทางทะเลร่วมและการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางทหารระหว่างประเทศสมาชิกจะช่วยสร้างความมั่นใจในการรักษาความมั่นคงในภูมิภาค รวมถึงสามารถป้องกันการเกิดปัญหาทางทหารระหว่างประเทศคู่ขัดแย้ง

4. นโยบายการใช้เวทีระหว่างประเทศเพื่อสร้างความชอบธรรม อาเซียนควรกำหนดนโยบายที่ใช้เวทีระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติ (UN) และ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ โดยอาเซียนสามารถเป็นผู้ส่งเสริมให้มีการใช้อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล (UNCLOS) เป็นกรอบกฎหมายหลักในการพิจารณาข้อเรียกร้องอธิปไตย และขอความร่วมมือจากชุมชนนานาชาติเพื่อให้การแก้ไขปัญหานี้ได้รับการสนับสนุนและการยอมรับในวงกว้าง

5. นโยบายส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาค นโยบายส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในพื้นที่ทะเลจีนใต้ควรเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกันระหว่างประเทศที่มีข้อพิพาท อาเซียนควรเป็นผู้ประสานให้เกิดความร่วมมือด้านการสำรวจและใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างเสมอภาค โดยเน้นการสร้างกรอบความร่วมมือที่เป็นธรรมและโปร่งใส เพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์

6. นโยบายสนับสนุนการแก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธี อาเซียนควรกำหนดนโยบายสนับสนุนการแก้ไขปัญหาผ่านสันติวิธีโดยเน้นการใช้การทูตและการเจรจาเป็นหลัก นโยบายนี้ควรสนับสนุนให้ทุกฝ่ายปฏิบัติตามกฎบัตรอาเซียนที่ยึดหลักการไม่ใช้กำลังและการเคารพในอธิปไตย นอกจากนี้ ควรมีการจัดเวทีการประชุมและการเจรจาเชิงสร้างสรรค์ที่นำไปสู่การสร้างความเข้าใจระหว่างประเทศคู่กรณีอย่างต่อเนื่อง

7. นโยบายเพิ่มบทบาทของ ASEAN Regional Forum (ARF) นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ASEAN Regional Forum (ARF) ควรมุ่งเน้นให้เวทีนี้มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงและการแก้ไขข้อพิพาทในภูมิภาค ARF ควรทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการ

เจรจาและการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างประเทศสมาชิก เพื่อป้องกันการเกิดความขัดแย้งและการกระทำที่ละเมิดอธิปไตย

8. นโยบายสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม นโยบายที่สนับสนุนให้ภาคประชาสังคมมีบทบาทในการแก้ไขข้อพิพาทควรมุ่งเน้นการส่งเสริมความโปร่งใสและการให้ข้อมูลต่อประชาชน นโยบายนี้ควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมของนักวิชาการและองค์กรนอกภาครัฐในการแสดงความคิดเห็น และวิจัยแนวทางแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ การทำเช่นนี้จะช่วยให้เกิดความเข้าใจและการยอมรับจากสังคมในวงกว้าง

9. นโยบายเพิ่มความร่วมมือกับประเทศภายนอกภูมิภาค อาเซียนควรมุ่งเน้นการพัฒนานโยบายที่เพิ่มความร่วมมือกับประเทศนอกภูมิภาค เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น อินเดีย และสหภาพยุโรป เพื่อให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจกับจีนในภูมิภาค การมีพันธมิตรที่หลากหลายจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงในทะเลจีนใต้ และช่วยให้อาเซียนมีความสามารถในการเจรจาที่เข้มแข็งมากขึ้น

สรุป

ข้อพิพาททะเลจีนใต้เกิดจากการอ้างสิทธิเหนือเกาะและการแบ่งเขตทางทะเลระหว่างจีน เวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย บรูไน และไต้หวัน โดยจีนอ้างสิทธิตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์และเส้นประ 9 เส้น ซึ่งขณะนี้ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ นอกจากนี้ มีการทำกิจกรรม ที่กระทบต่อความมั่นคงและความไว้เนื้อเชื่อใจของประเทศที่อ้างสิทธิ เช่น การถมทะเลและการนำเกาะเทียมของจีนการฝึกซ้อมและลาดตระเวนทางทหารและการจับเรือและห้าม รวมทั้งบทบาทของประเทศมหาอำนาจ และประเทศนอกภูมิภาคที่นำไปสู่ความตึงเครียดในภูมิภาค การแก้ใขปัญหาโดยสันติวิธีและส่งเสริมให้ทะเลจีนใต้เป็นทะเลแห่งสันติภาพ ความรุ่งเรือง เสถียรภาพและการพัฒนาที่ยั่งยืน และสนับสนุนความร่วมมือลักษณะและการบริหารจัดการพื้นที่โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม แต่ไม่ว่าอย่างไร ปัจจุบันนอกจากประเทศที่อยู่ในบริใกล้พื้นที่ต้องการมีอำนาจเหนือพื้นที่แล้วยังจะต้องเผชิญกับ การเข้ามาของมหาอำนาจอย่างจีน และ สหรัฐอเมริกาที่ต้องการเข้ามามีอำนาจภายในพื้นที่เนื่องจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

ดังนั้น บทบาทของอาเซียนมีหนทางจัดการข้อพิพาทในทะเลจีนใต้อยู่ 5 ประการด้วยกัน คือ 1) อาเซียนควรแก้ไขข้อพิพาทแบบทวิภาคี แทนที่การแก้ไขในระดับภูมิภาคแบบ

พหุภาคีหลายฝ่าย 2) อาเซียนควรแสดงบทบาทเป็นผู้ไกล่เกลี่ย 3) อาเซียนควรนำหลักการ "เขตพัฒนาร่วมกัน" มาใช้ บนพื้นฐานของการเจรจาที่มีความจริงใจ ซึ่งประสบความสำเร็จมาแล้วในกรณีของอ่าวไทย 4) อาเซียนควรยินยอมให้สหรัฐอเมริกา เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการกับข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ และ 5) อาเซียนควรนำหลักปฏิบัติอันเป็นที่ยอมรับร่วมกันมาใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในทะเลจีนใต้ ทั้ง 5 ประการนี้สามารถจัดการข้อพิพาทได้

และนอกจากนี้ควรนำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับบทบาทของอาเซียนในการแก้ไขข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความร่วมมือในด้านการทูต ความมั่นคง และการสร้างกรอบกฎหมายที่เข้มแข็ง เพื่อให้อาเซียนสามารถเป็นตัวกลางสำคัญในกระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างสันติและยั่งยืน ดังนี้ 1) นโยบายส่งเสริมความเป็นเอกภาพภายในอาเซียน 2) นโยบายเร่งรัดการเจรจาจัดทำ Code of Conduct (COC) 3) นโยบายเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเล 4) นโยบายการใช้เวทีระหว่างประเทศเพื่อสร้างความชอบธรรม 5) นโยบายส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาค 6) นโยบายสนับสนุนการแก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธี 7) นโยบายเพิ่มบทบาทของ ASEAN Regional Forum (ARF) 8) นโยบายสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม 9) นโยบายเพิ่มความร่วมมือกับประเทศภายนอกภูมิภาค นโยบายเหล่านี้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการกับข้อพิพาทในทะเลจีนใต้โดยมุ่งเน้นการสร้างกรอบกฎหมาย การส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจและความมั่นคง และการใช้การทูตและสันติวิธีเป็นหลัก ทั้งนี้ นโยบายต้องได้รับการสนับสนุนจากประเทศสมาชิกอาเซียนและชุมชนนานาชาติเพื่อให้สามารถปฏิบัติได้จริงและแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

บีบีซีไทย. (2564). *ทะเลจีนใต้ จุดยุทธศาสตร์ที่หลายชาติแย่งกันครอบครอง*. เรียกใช้เมื่อ 11 ธันวาคม 2566 จาก https://www.bbc.com/thai/international-56461377

ส่วนบริหารงานอาเซียน สำนักประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. (2564). *ทะเลจีนใต้ : ความท้าทายด้านการค้าของอาเซียน*. เรียกใช้เมื่อ 9 ธันวาคม 2566 จาก https://api.dtn.go.th/files/v3/60e3f3ceef41406fd31d7d89/-Download

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ. (2544). *ทะเลจีนใต้ และหมู่เกาะสแปรทลีย์ ชนวนแห่งความขัดแย้งด้านสิทธิครอบครอง.* เรียกใช้เมื่อ 11 ธันวาคม 2566 จาก http://www2.eppo.go.th/vrsVRS51-07-Spratly.html.

เอกรินทร์ บำรุงภักดิ์ ผู้สื่อข่าวบีบีซีไทย. (2563. *ข้อพิพาททะเลจีนใต้: ใครอ้างกรรมสิทธิ์เหนือพื้นที่นี้บ้าง*. เรียกใช้เมื่อ 11 ธันวาคม 2566 จาก https://www.bbc.com/thai/international-53893154

Ba, Alice D. (2011). Staking Claims and Making Waves in the South China Sea: How Troubled Are the Waters?. *Contemporary Southeast Asia*, 33(3), 269–291.

Beckman, R. (2011). The UN Convention on the Law of the Sea and the Maritime Disputes in the South China Sea. *American Journal of International Law*, 107(1), 142-167.

Buszynski, L., & Sazlan, I. (2007). Maritime Claims and Energy Cooperation in the South China Sea. Contemporary Southeast Asia, 29(1), 143-171.

Emmers, R. (2010). *The South China Sea in ASEAN-China Relations: The Dialectics of Regional and Global Politics*. Institute of Southeast Asian Studies.

Katsumata, H. (2003). Reconstruction of Diplomatic Norms in Southeast Asia: The Case for Strict Adherence to the 'ASEAN Way'. *Contemporary Southeast Asia*, 25(1), 104-121.

Severino, R. (2006). ASEAN and the South China Sea Dispute. *Security Dialogue*, 37(1), 58-71.

Thayer, C. A. (2010). ASEAN's Code of Conduct in the South China Sea: A Litmus Test for Community-Building?. *Asia-Pacific Journal*, 8(29), 1-23.

Thayer, Carlyle A. (2013). ASEAN, China and the Code of Conduct in the South China Sea. *SAIS Review of International Affairs*, 33(2), 75-84.

Valencia, Mark J. (2011). The South China Sea Dispute: Context, Claims, and Prospects for a Solution. Asian Perspective, 35(1), 45-69.

วารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์

Journal of Social Science Innovation

_**********_

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์

วารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์ เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา **ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ (ราย 2 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 4 เดือน กรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน – ตุลาคม และ ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม**

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสน

ศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3) บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นจากการทบทวนเอกสารวิชาการ ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่กำหนดไว้ โดยมีการทบทวนวรรณกรรมค้นคว้า รวบรวม ข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากแหล่งต่างๆ และนำมาประมวลเรียบเรียงในรูปบทความ

4) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เป็นการค้นหาข้อดีและข้อไม่ดีของเรื่องที่จะวิจารณ์ชี้ให้เห็นข้อบกพร่อง พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขให้ดีขึ้น เป็นการวิจารณ์เพื่อสร้างสรรค์

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 250-400 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)

5) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

6) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

7) วัตถุประสงค์ของการวิจัย

8) สมมติฐาน (ถ้ามี)

9) การทบทวรวรรณกรรม

10) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

11) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

12) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

13) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

14) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

15) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)

5) บทคัดย่อ (Abstract)

6) บทนำ (Introduction)

7) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

8) สรุป (Conclusion)

9) เอกสารอ้างอิง (Reference)

บทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)

5) ข้อมูลส่วนประกอบของหนังสือที่วิจารณ์ ดังนี้

5.1 ภาพปกหนังสือ

5.2 แปลจากหนังสือ: .....

5.3 ผู้เขียน: .....

5.4 ผู้แปล: .....

5.5 สำนักพิมพ์: .....

5.6 ปีที่พิมพ์: .....

5.7 จำนวนหน้า: .....

6) บทนำ (Introduction)

7) เนื้อเรื่อง (Content)

8) บทวิจารณ์

9) สรุป (Conclusion)

10) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้**วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น *การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคนสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559)* โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร

วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซร้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสาวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ้มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//*ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา*.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//*ชื่อหนังสือ*.//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์/:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง. (2548). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//*ชื่อเรื่อง*/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์/: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556 ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร (บรรณาธิการ), *คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้* (หน้า 39-68). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//*ชื่อวารสาร*.//ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์*, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน *ชื่อสารานุกรม*,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ*, (หน้า 274-275). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//*ชื่อหนังสือพิมพ์*,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน *ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา.*/ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน *ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา.* มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน *รายงานการวิจัย*. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//*ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์*.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). *วิถีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว*. (พระมหาปรัชญ์ อัตถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// *ชื่อเรื่อง*.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). *กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation* เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). *เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562* . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//*ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า*/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). *ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49* (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระบทสิ่งแวดล้อม. *ราชกิจจนุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1* (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

เกษฎา ผาทอง. (2564). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.

ประภัสสร ปรี่เอี่ยม และธรรมนูญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน *รายงานการวิจัย*. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุดรักษ์ วิสุทฺโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณฺณนนฺโท (รำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกํ 2500*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). *รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเตอร์เน็ต)*. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก http://atg.hdc.moph.go.th

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). *ศิลปะการแห่งโนราห์.* เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Elizabet, B. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Vol.1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์ ได้ที่ https://so13.tci-thaijo.org/index.php/jssi เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : socialscienceinnovation.12@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความ

วิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารลิ้งค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารนวัตกรรมสังคมศาสตร์

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (250-400 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด) .....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย .....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

สมมติฐานการวิจัย (18 pt) (ถ้ามี)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

การทบทวนวรรณกรรม (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)

สรุป (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กะทัดรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (250-400 คำ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

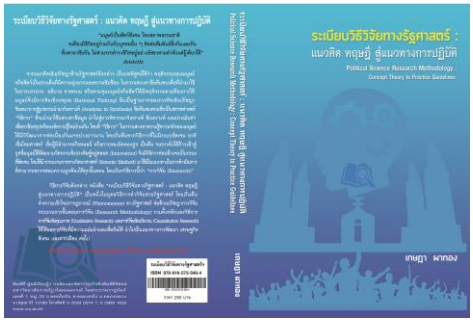

(14 pt)

แปลจากหนังสือ:

ผู้เขียน:

ผู้แปล:

สำนักพิมพ์:

ปีที่พิมพ์:

จำนวนหน้า:

บทนำ (18 pt)

(16 pt) บริบท ความเปนมา ของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา.....

.....

.....

.....

.....

เนื้อเรื่อง (18 pt)

(16 pt) องคประกอบของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา บท หมวดหมู่ ลักษณะ ชนิด ประเภท วัตถุประสงค สาระ ประเด็น แงคิด มุมมอง ฯลฯ

บทวิจารณ์ (18 pt)

(16 pt) นำเสนอหลักการ แนวคิด ผานการวิเคราะห สังเคราะห วิจารณ ที่สะท้อนมุมมองเหตุผลความคาดหวัง ผลกระทบ สาระสำคัญ ตามหลักทฤษฎีเชิงวิชาการ พรอมเสนอแนะแนวทางเพื่อการแกไข การสงเสริมและพัฒนาตอยอด (อางอิงถามี)

จุดเด่น

จุดด้อย

สรุป (18 pt)

(16 pt) สรุปภาพรวมครอบคลุมผลการศึกษาที่นำเสนอ สะทอนคุณคา การนำไปใชประโยชน เปนความเรียงไมใสเลขเปนขอมาตรา ไมเอียง ไมหนา ไมแทรกภาพโมเดล สะทอนคุณคาทางวิชาการ

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

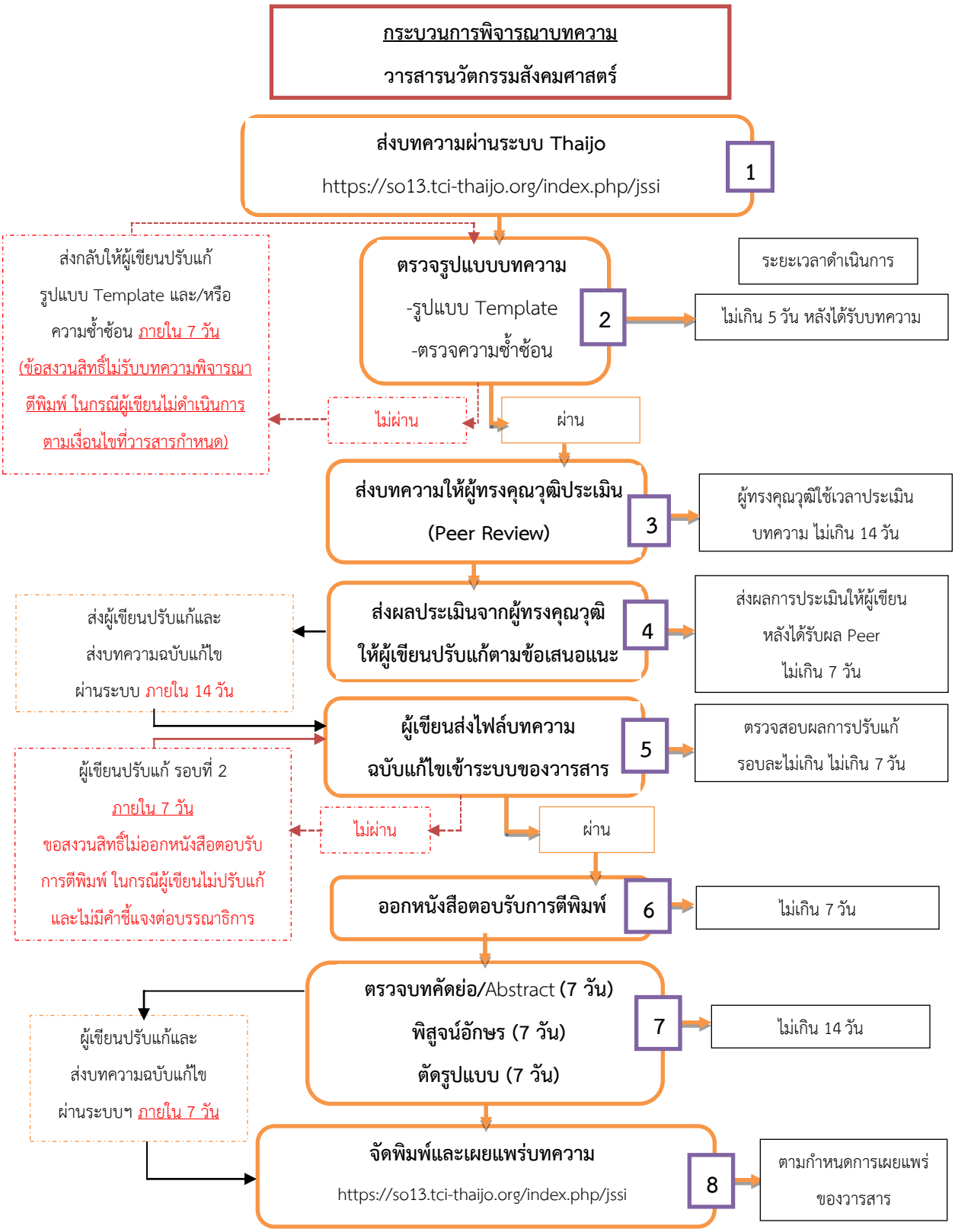

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้นิพนธ์ส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้นิพนธ์บทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)